

ERDÉLYI KÖNYVBARÁTOK TÁRSASÁGA
IRODALMI VÁLLALAT. SZERKESZTI MORVAY ZOLTÁN

KARÁCSONY BENŐ

TAVASZI BALLADA

NOVELLÁK

KIADJA RÉVÉSZ BÉLA KÖNYVKERESKEDÉSE
TÂRGUL-MUREŞ 1925 MAROSVÁSÁRHELY

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5472-63-3 (online)
MEK-14063

TARTALOM

JÁNOSKA.
HARCSAI.
ELSZIVJÁK A SZIVAROMAT.
MIHALKA ÉS MIHALKÁNÉ.
NOVELLA A TATÁRÓL.
TEMPO ANDANTE.
DEMETERKE.
CSENDES TÖRTÉNET.
BEÁTRISZ.
GALAMBOK.
LIRA.
EMBER A CSILLAGOK ALATT.

JÁNOSKA.

Adámics megtörölte agyagos kezét és odanyujtotta a fiunak.

- Mi ujság Jánoska? - kérdezte tőle barátságosan.

Jánoska nem felelt. Megmozdulás nélkül, sápadtan állt a szobrász előtt. Friss kamasz figurájára ránehezedett valami derékbetörő súly és nyomta lefelé. Öreg volt e pillanatban Jánoska. Kietlenül nézte a szobrász cipőjét.

- Valami baj van? - hallotta a nyájas kérdést eltompító messzeségből és összeszorult szája nem akart feleletre nyilni. Meg volt fagyva és el volt némulva, valami automatikus dolog lehetett, hogy ő ide feljött. Adámics kérdezgette és elcsodálkozva nézte. Aztán levetette a vászonköpenyét és szeliden intett a kezével: gyere.

Lementek a műterem lépcsőjén. A dohányzóban Adámics leültette a fiut egy öblös karosszékre.

- Cigaretázol már Jánoska? - kérdezte tőle barátságosan.

- Nem - felelte a fiu a szája egy piciny és fáradt megmozdulásával.

- Hát... baj van az érettséggel?

Jánoska ránézett a szobrászra. Kék szemében sivar boru sötétlett. Csak a fejével intette, hogy nem.

- Beteg vagy Jánoska?

- Nem. - Aztán egymásután háromszor még megrázta a fejét: nem szerelmes, nem csinált adósságot, otthon se beteg senki.

- Hát akkor mi van Jánoska? - faggatta türelmetlenül a szobrász. A fiunak most megrendült a szája:

- Adámics bácsi... - nyögte elgyötörten.

- Beszélj már Jánoska! Miért jöttél hozzám? Mit akarsz tőlem? - Megsimogatta a fiu szőke fejét, jószívuén, melegen belenézett a szemébe, biztatgatta, korholta és ideges, nyugtalan, találgató kérdésekkel próbálta a makacs titkot napvilágra hozni.

- Valami diszkrét dolog? Valami gavallér ügy? Mondd el Jánoska, talán segítségre lehetek.

Jánoskának elakadt a lélekzete. A szeme felsirt, mint egy beteg kutyáé, a feje előrecsuklott és halkan nyöszörögte:

- Az anyám...

- Az anyád?... Mi van az anyáddal?

- Az anyám - nyögte a fiu feneketlen fájdalommal - az anyám... az én anyám...

- De hát mi történt vele?

- Az anyám - kezdte most vallani Jánoska, kivájva magát a szemérme és fájdalma fojtó kérge alól - az anyám megfélekezett magáról.

- Jánoska! - riadt fel a szobrász óvást emelő hangossággal.

- Igen - mondta Jánoska fagyos szájjal - az anyám borzasztó dolgokra készül...

- Te - tiltakozott Adámics ijedt szóval - borzasztó dolgokat mondasz. Rémeket látsz - tette hozzá higgadtan, leplezett nyugtalansággal.

- Elly kétszer látta cukrászdában.

- No és?

- Raksányi is ott volt. Egy hét alatt másodszor hozott levelet neki egy hordár.

- No és?

- És az anyám válaszolgat.

- Jánoska. Te megbolondultál.

- Az anyám nyugtalan... ideges...

Összetörve, lelkének égő sebével behuzódott a székre és sajogva kezdte bontogatni a fájdalom-motyóját. Siránkozva beszélt, tépte magából a szavakat, aztán belerémült a hangja meztelenségébe, suttogott, csak a lélegzetével hozta fel magából azt a rettenetet, ami elképedt gyermeki lelkére ráfeküdt és orvul megtámadott fiui érzéseit tótágasra kényszerítette. Adámics méltatlankodott, félbeszakította, mosolyogni próbált. Jánoska nem reagált, monoton, irgalmatlan hangon pakolta ki tovább a tényeket, az érzéseit és a vádjait.

- Az anyám eljárógat otthonról... Hová megy? Az anyám, az én anyám hazudik. Hazudik. Vékony selyemharisnyákat hord... szégyenletes harisnyákat visel és kurta, nevetséges kurta szoknyákat. Hát szabad... hát lehet ezt egy anyának, akinek felnőtt gyermekei vannak?

A szobrász nyugtalanul hallgatta. Fölállott, cigarettára gyujtott, intett a kezével és megcsappanó fölénnel dobta bele a siró vádbeszédbe a maga észrevételeit:

- Örültség, számárság, ostobaság.

- Óh, Adámics bácsi - mondta a fiu nagy keserőséggel - én tudom, hogy Ön nagy tisztelője neki és tudtam, hogy védeni fogja. Én is védtem magam ellen... bedugtam a fületem, behunytam a szememet... védekeztem... Óh s amikor úgy volt már, hogy nem hiszek többé a szememnek... bemegyek egyszer az anyám hálósobájába és látom, hogy ott ül a tükör előtt és... festi az ajkát. Az anyám... az én anyám!

- Jánoska, - kapálózott a szobrász elharapózó tehetetlenségében - ez bárgyu beszéd és ha helyetted volnék, gyalázatosan szégyenleném magam. Meg vagy zavarodva.

A fiu lehajtotta a fejét. A szeméből könny csöpögött ki.

- Óh, Adámics bácsi... ha tudná, milyen borzasztó ez.

- De fiu, te megörültél. Hiszen semmi se történt.

- Semmi se történt? - makacskodott Jánuskában a kétségbeesett rögeszme. Honnan tudjam én azt? Az anyám sohase hazudott. Most hazudik. Miért? Miért festi a száját?... Óh én nem vagyok gyermek... Mindent látok. Néha azt hiszem, hogy el kell sülyednem a gyalázattól. Szeretem az anyámat Adámics bácsi... és nem bírok ránézni. Beszéljen az apámmal Adámics bácsi, nagyon kérem beszéljen vele. Hogy vigyázzon... vigyázzon az anyámra, hogy akadályozza meg...

A szobrász megfogta a fiu vonagló vállát.

- Jánoska - szólt hozzá csendesen, de határozottan - te nem tudod mit beszélsz. Az anyád becsületes asszony, az anyád puritán asszony, bizom benne. Én nem féltém. Öld meg magadban ezt a komisz gyanút.

- Segítsen rajtunk - könyörgött Jánoska.

- De hát mit kell itt segíteni? Hogy eljár otthonról és leveleket ír? Nevetséges. Mit tudod te, hogy kinek ír? Talán a szabónőjének. És honnan tudod, hogy Raksányi küldözgeti neki a leveleket? Honnan tudod, hogy az anyádnak, akit én puritán asszonynak és kötelességtudó anyának ismerek - hogy a te meggondolatlan szavaiddal éljek: rossz szándékai vannak?

- Érzem, hogy...

- Buta képzelődés. Mikor volt nálatok először ez a Raksányi?

- Hat hét előtt.

- Hát, hogyan képezed azt, mondd, hogy egy uriasszony, akinek gyerekei vannak és férje van... hat hét alatt csak úgy... Hogy fundáltad ki ezt a groteszk számárságot? Raksányi hat hét óta tartózkodik itt, hogy a leégett malmot üzembe hozza. Tárgyalásai vannak az apáddal. Hogy cukrászdában voltak? Hogy nem hord uszályos ruhát, a mikor a kurta divatos? Szamár vagy Jánoska. Utálatos kis fantáziád van Jánoska. Gyujts rá szépen egy cigarettára.

A fiu elkinzottan nézett a szobrászra. A szeme üres volt, a szája hangtalanul mozgott.

- Menj haza Jánoska. És szégyeld magad. Komisz gyanuval illetted az anyádat. Vedd a kalapot. Szervusz.

- Adámics bácsi... - motyogta a fiu kábultan. Mondani akart még valamit. De nem jutott semmi az eszébe. Gépiesen a kalapja után nyult. A szive fojtó káoszban vergődött. Megtörölte a szemét és elment. Adámics utána nézett. Aztán leereszkedett az ottománra, elszítt néhány cigarettát. Aztán fáradtan felment a műterembe.

Egy hét múlva János a telefonhoz kérte.

- Jöjjön - kérlelte mély rezignációval.

Adámics csittitgatni kezdte és beteg fantáziájú gyereknek nevezte. Jánoska komor makacssággal háritotta el a korholásokat. És újra könyörgésre fogta a dolgot.

- Az apám vidéken van és az anyám ma estélyt ad - mondta szatirikusan. - Jöjjön, nagyon szépen kérem, jöjjön. Talán, ha vele beszélne, vagy... Raksányival...

- Hát jól van - felelte a szobrász. És szórakozottan letette a telefonkagylót.

Este felment hozzájuk. Az asszony elkomolyodva fogadta. Nem volt barátságatlan, nem volt hüvös, de az arcáról eltűnt a virágzó mosoly, amikor kezét fogott vele. Adámics udvarias közvetlenséggel csókolt neki kezét. Fesztelenül, vidáman csevegni kezdett. Az asszony felbátorodott, mosolygott. Szeretetreméltó és kedves volt. Csak a szeme siklott el néha szórakozottan.

Adámics aztán szellemes elánnal rávetette magát a kicsi társaságra. Később odaállt a kandalló széléhez és a tükörből lopva, a szivarja füstje mögül ránézett az asszonyra. Nézte, elemezte és diagnosztizálta. Az arcán valami frissen hajtó üdeséget látott. Valami nyugtalan, rapszódikus villanást. A mosolyában a fiatalosság nehézkes, gondos kultusza szorgoskodott, de mégse volt a mosoly fiatal, csak meleg, igyekvő, hazard. A dereka körül némi lenge selymek habzottak és a térde fölé is jutott egy kevés ebből az illúzióból. Szép, érett husa bizseregve melegedett a Raksányi tekintete alatt.

Valaki a zongorához ült és a Varázsfuvolából játszott. Raksányi az asszonyt nézte. Az asszony melle felzihált a gyöngyös ruhafoglalatból. Álomkóros mosoly vonaglott az arcán. Meg volt fogva, el volt intézve. Raksányi mint utszéli kókler, teljes gőzzel haladt a megoldás felé. Az asszonyon előtört a láz. A hajához nyult, kivette belőle a drágaköves csattot, a frizurája elomlott, átment az ebédlőbe, a tükör elé állt, visszatette a csattot, habozva megállott a szoba közepén, benézett Raksányira, aztán megfordult és megindult a férje dolgozószobája felé.

Adámics mosolygott. Raksányit figyelte. Raksányi szeretett volna eltávozni a szobából, de nem tudta hogyan csinálja. Elmult két perc, három perc. A szobrász kiment, az előszobában megállította a szobalányt:

- Bemegy - utasította a szobalányt - és bejelenti a vendégeknek, hogy a nagyságos asszony rosszul lett, át kellett vinni a hálóba. Értette?

Aztán besietett a dolgozószobába. Félrehuzta az ajtónyitás nehéz bársonyfüggönyét és beleütközött az asszonyba.

- Várt valakit? - kérdezte kimért hangon.

Az asszony megrezzent és a szobrász hideg arcába nézett.

- Mit akar? - kérdezte méltatlankodva.

- Ilona - mondta a szobrász - azért jöttem, hogy néhány kellemetlen észrevételemet közöljem magával. Az egyik az, hogy Raksányi egy közönséges csirkefogó. A másik az, hogy maga maholnap, de legkésőbb másfél év múlva negyven éves lesz. Ebben a kokottdresszen akar negyven éves lenni?

- Mi jögon beszél velem így? - horkant fel az asszony elsápadva.

- Majd később bocsánatot kérek - felelte Adámics fanyar mosollyal. - Most üljön le kérem és hallgasson meg. A vendégei azt hiszem, már eltávoztak. Beüzentem nekik, hogy rosszul lett.

- Hogy mer itt rendelkezni? - lihegte most az asszony nekibőszülve.

Az előszobából besűrödött a távozó vendégek hangja. A szobrász leült, várt, hallgatott. Aztán megszólalt:

- Mit szólna hozzá, ha Jánoska holnap megölné Raksányit?

- Jánoska? - hökkent fel az asszony. Rámeredt a szobrászra. - Jánoska?

- Igen, Jánoska.

- Miért?... Miért ölné meg? - Nyitva maradt a szája. Meztelen karja elkezdett reszketni. - Miért? - bukott ki belőle a megrettenés. Egy szekrénynek támaszkodott és bódultan nézett a szobrászra.

- Tegye le ezt a siralmas ruhát, Ilona. Mossa le magáról ezt az ügyetlen, ordénaré festéket. Vegyen erőt magán Ilona. Szeresse a gyerekeit. Szép, drága gyermekei vannak. Elfelejtette? János okos fiu, nagy fiu. Korrekt, becsületes fiu. Szereti az anyját, tiszteli az apját. Ölni tudna a maga és családja becsületéért. Jánoska egy exaltált becsületbolondja. - Lassan, csendesesen beszélt. A becsületről, a fiatalságról, a bűnről és a tisztességről. Az asszony öregre hervadtan ereszkedett le egy székbe. A szíve felzaklatva vert, a fején fájdalmak nyilaltak keresztül. Aztán lassan elmult az izgalma, nehezen lélegzett, sötét félelem fojtogatta.

- De hiszen... semmi... semmi se történt - hebegte szégyenkezve, fájdalmas védekezéssel.

- Semmi? Sokkal több, mint amennyinek szabad lett volna történnie. Jánoskának nyitva van a szeme. Aztán az a texászi csirkefogó lasszóval vadászik magára. Amilyen uriember, meghívott közönség előtt fogja magát elcsábítani. Mit gondol, a cukrászda, a vékony harisnya, a levelek, a maga ideges, primitív ravaszkodásai nyomtalanul elsikkadnak itthon? Nem jutott eszébe, hogy ez a látványos készülődés tragikus befejezést is nyerhet? Feleljen.

Az asszony akadozva lélegzett. A szemealja nyugtalanul vibrált.

- Mit feleljek? - dadogta keservesen.

- Ilona - folytatta Adámics megenyhült hangon - legyen józan, legyen becsületes. Én tudom, hogy nehéz... szomorú dolog... hogy maga élni akar, mert fiatal, mert szép, de nem lehet...

Már nem lehet. Jánoska semmit se tud. Legyen nyugodt, nem is sejt semmit. De ha ki nem dobja ezt a Raksányit, akkor elmegyek Jánoskához. És megmondom neki. - A szobában csend támadt. A szobrász felállott. Az ablakhoz ment, lenézett az utcára. Aztán megfordult.

- Ne haragudjon Ilona - mondta engesztelő hangon. - Magáért tettem, a családjáért és a nyugalmaért tettem... Nincs jogom hozzá. De ha ölbetett kezekkel nézném ezt a szédülést és nem sietnék oda, hogy megtámogassam, ugyanolyan bandita volnék, mint ez a Raksányi, aki a legutolsó hidegvérrel pályázik a maga tapasztalatlan hiszékenységre. Küldje el Ilona. Dobja ki magából ezt az embert. Nézzon rám Ilona és mondja meg, mi jutott az eszébe?

Az asszony ráemelte a szemét.

- Adámics... - suttogta bánatosan. A fejét lehajtotta a karjára és halkán sirni kezdett. A szobrász szótlanul, megnyugodva, kiengesztelődve nézte. Aztán hozzálépett, lehajolt, gyöngéden megsókolta a kezét és elment.

Talán két hónap is elmult, amikor egyszer Jánossal találkozott. A fiu zavartan nyult a kalapjához. Adámics feléje tartott. Jánoska úgy tett, mintha nem látná és sietve betért egy üzletbe. Még kétszer találkozott vele. A fiu pirulva, kellemetlen zavarral tért ki előle. Adámics mosolygott. Láta, hogy a megjelenése feszélyezi, nyugtalanságot, szégyenkezést kelt. Nem akarta háborgatni.

Ősszel kiállította néhány szobrát. A megnyitón nagy közönség lepte el a Szalont. Adámics a hivatalos aktuson tulesvén, elvegyült a közönség közé. Ahogy magánosan ide-oda kóválygott, a keskeny kijárat előtt szembetalálkozott Jánoskával. Jánoska elpirult. A homlokára borús felhők gyűltek. Adámics joviálisan megfogta a kezét.

- Na, hogy tetszenek a dolgaim? - kérdezte nyájasan.

A fiu néhány elismerő, udvarias szóval válaszolt. Aztán elakadt. A szobrász karonfogta. A kiállításról, a közönségről és a szobrairól kezdett beszélni. Jókedvű volt. Jánoska tartózkodva hallgatta, nehezen felelgetett.

- Te fiu - mondta hirtelen Adámics - te haragszol rám. Kellemetlen vagyok neked.

- Dehogya... dehogya... - védekezett Jánoska akadozva.

- Csak valld be, haragszol rám.

A fiu védekezett. Miért haragudna? Miért volna neki kellemetlen Adámics bácsi?

- Nézd - mondta a szobrász - én azt a dolgot egészen elfelejtettem. Azért, mert te számár voltál, nem kell rám haragudnod. Ne feszélyezzen a dolog: én - amint láthattad is - úgy kezeltem az esetet, mint egy alaptalan, nevetséges, gyerekes gyanut. Mert valld be, az volt.

- Tévedtem... az volt - felelte a fiu szégyenkezve. - És... és tényleg nem vette komolyan?

- Komolyan? Azt a fantasztikus butaságot?

- És... nem beszélt róla az apámnak... vagy az anyámnak?

- Hogy beszéltem-e róla? Hát hogy gondolod ezt?

- Szóval... nem mondta el azt, amit én akkor fenn... ott a lakásán?...

- Nem, Jánoska. Az olyan gyerekséget meghallgatja az ember, de két perc múlva elfelejti.

Jánoska föllélekzett. Mosolyogva fogta meg a szobrász kezét. Az egyensúlya helyrebillent. Vidám arcot vágott.

- Köszönöm Adámics bácsi - mondta sugárzó boldogsággal.

HARCSAI.

Az osztály írásbelijét végezte. Jablonszky szórakozottan nézegette az ablak párkányon kötekedő verebeket. Aztán leszállt a tanári emelvényről, végigsétált a padsorok között és észrevétlenül megállott a Harcsai Ágnes háta mögött. A lány roppant szorgalommal olvasgatta a feladott tézist. Néha egy-egy mélységes pillantást vetett a levegőbe, aztán hirtelen belemártotta tollát a tintába és a mennyezetre nézett.

- Nem megy? - kérdezte a tanár halkán és jóindulatu mosollyal.

Harcsai elvörösödött és zavartan makogott valamit. A tanár előrehajolt, lenézett a lány üres füzetébe. Menni akart, amikor a tekintete megbotlott a lány telt nyakán, felremegő kezein. Néhány másodpercig mozdulatlanul és elkomolyodva nézte. Aztán halkán, hogy az osztályt ne zavarja, hirtelen azt mondta:

- Óra után maradjon a teremben.

Harmincegy fej rezzent gálvánikusan a magasba, harmincegy apró nő szimatolt izgatottan, tágracsodálkozó szemekkel a szokatlan esemény színhelye felé.

- Mi történt?

A dolgozatírás megakadt. Percekig sercegett a suttogó találgatás.

Óra után az osztály kivonult a teremből és Harcsai egyedül maradt Jablonszkyval. A folyosó felől mohó fülek tapadtak az ajtóra, a kulcslyuk előtt néma, de szivós tülekedés támadt. A szenzáció felturkálta a kicsiny agyvelőket és szerteröpítette a felajzott fantáziákat.

- Mogyorót evett.

- Nem, a tandij miatt - jelentette ki egy másik.

- Nem! Ha csak ennyi volna, azt Jablonszky az osztály előtt is megmondta volna. Másról lehet szó.

- Igen - döntötték el tompa bizonytalansággal - másról van szó.

A hallgatózók az áhitatos tülekedés miatt semmit sem hallottak, a leselkedők semmit sem láttak, az izgalom tehát tetőpontjára hágott. Tulajdonképpen nem is Harcsai miatt. Inkább Jablonszky miatt. Ez a titokzatos négyszemközöttség Jablonszkyval hallatlanul érdekes lehetett. Mert Jablonszky hallatlanul cukros ember volt. Cukros? Több ennél. Barna, sovány, szigorú, majdnem isteni. Szép hosszukás kezén finom erek kéklettek és félévkor majdnem a félosztályt elbuktatta.

Valaki megnézte az óráját. A titokzatos kihallgatás majdnem hat percig tartott. Jablonszky kinyitotta az ajtót, száját komoran összehuzta és besietett a tanári szobába. Az osztály megrohanta Harcsai Ágnes. Még azok sem mérsékeltek magukat, akik hónapokon keresztül egy szót sem váltottak vele. Mert Harcsai Ágnesnek már a tizenhárom évesek társadalmában ki volt jelölve, kérlelhetetlen pontossággal meg volt állapítva szociális jelenje és jövője: az utolsó pad. Az utolsó pad az osztály legvégén, a lélek, a szegénység palaszürke homálya. Ki volt itt a többieké is jelölve: a csincsillakabátosoké, a sokgyermekes, csendes háziaké, a szubretteké, és a boldogság hajótöröttjeié. A szokatlan esemény a csincsillajövőjüeket is kisodorta fintorgó elvonultságukból. Harcsai sápadtan állt a lármás, feszülő gyűrű közepén, orcán zavart mosoly vonaglott és nem felelt. Faggatták, kérlelték, néhányan megfogták a karját és barátságosan félrevonták: nem felelt. Csengettek és ő összeszorított szájjal, törhetetlen,

makacs szótlansággal vánszorgott a helyére. A következő szüneten újra körülgyűrűzték. Az egyik lány - Biri Irma - egy gomolyag pamutot ígért neki, ha megmondja, mi történt.

- Semmi - mondta Harcsai halkán, de konokul.

A lányok elhallgattak. Néhányan még várakozva állották körül, hideg és kutató pillantásokkal méregették, aztán elvonultak. Összedugták a fejüket és elhatározták, hogy semmi érdekes nem történt. Harcsai bizonyára valami fiuval járt az utcán és a tanár ezért alaposan leszidta.

- A sóárudás fiával - vihogta valaki hangosan.

Harsány, szemtelen nevetés követte a magyarázatot. Kárörvendő, megbotránkozott tekintetek zápora nyilazott az utolsó pad irányába. A sóárudás fia hülye volt. Az áldozat fájó szégyenkezéssel állta a koncentrált megvetést. Szintelen, sivár arcán néhány kövér szeplő gyulladt ki. Mintha sajnálták volna, hogy az előbb a közérdeklődés magaslatára emelték, megvetésükkel sietve és türelmetlenül lökték vissza hát az észrevétlenség infernójába. És Harcsai Ágnes csak most adott magának igazán számot arról, hogy neve, éne, figurája már azóta sinyli a lányok eltaszító gögjét, amióta palatáblájával bebotlott közéjük.

Hazamenet megsemmisülten kullogott a fennhéjázó kis embercsorda mögött. Affektáltan csicseregve ugráltak végig a keskeny járdán, friss pofácskájuk tündökölt, szájuk sistergett, cipőjük puha bőrén napsugár ragyogott, kacér szoknyájuk szüntelen jókedvtől rezgett és ahogy néha jobbra-balra csapódott gonosz testükön, térdük körül habosfehéren csipkézett ki alsóruhájuk madeirés szegélye. Harcsai elégikusan mérlegelte a cipőjüket, tiszta tavaszi kabátjukat, hátukon ugráló szallagos copfjukat. Fájdalom sajgott benne és a szíve homályában gyűlölet ébredezett. Baróti Aranka a legbutább lány az egész intézetben. Jonáthán, akárhogy takargatta, bicegett és olyan sutákat ugrott, mint egy kecskebak. Bicegett, kapkodta a lábát és a lányok nem nevettek rajta a tánciskolában. Biri Irma? Ragyás. Kovács Rizának faggyuszaga van. Az apja hentes. Borzas, kövér és hotentotta. Wild Marcsa? A huga megszökött tavaly egy pincérrel. Mindenki tudja. Rozsondai? Az anyja alatt tavaly a vizsgán leszakadt a szék, olyan irtó hájas.

Hát akkor... miért? Miért nézik le őt? Ment, borusan ballagott utánuk. Kinzó nosztalgia fogta el, hogy közöttük lehessen. Az a finomság, ahogy a kalapjukat hordták, az a hang, az a titkolózó szerelmes suttogás, ahogy egész uton Jablonszkyról tárgyaltak, szertelen vágyat ébresztett benne, hogy közöttük lehessen és velük meghitten Jablonszkyról pusmoghasson.

Mert tudni kell, hogy az osztály szerelmes volt Jablonszkyba. Ez szinte kötelező volt. A multkor is elvesztette egyik kabátgombját és a lányok sorsot huztak, hogy kié legyen? De mert Döbrenteinek jutott, aki sokat köhögött és sokat mulasztott, elvették tőle és elhatározták, hogy a gomb köztulajdon, osztályereklye, mindenki egy hétig tarthatja magánál. Most éppen Jonáthánnál van, a nyakán viseli egy aranymedajonban. Reggel kapta és a medájont azért emeli ötpercenként olyan átszellemült arccal a szájához.

Lassan kullogott mögöttük és észre sem vette, hogy a kis Lakner lohol utána. Ennek a kis siralmas Laknernek heves társulási ösztöne nem volt vigasztaló a számára, mert osztályhelyzetére nézve Lakner is nulla volt, elmosódott, fakó kis lény a lányok viritó tömkelegében, azonkívül mindig lógott a harisnyája.

- Mit mondott? - hadarta barátságosan a fülébe és sebesen lenyúlt a cipőjeszáráig, hogy lelógó harisnyáját felhuzzza.

Harcsai habozott. Azok az élénk, kacér kis dögök megálltak az utca sarkán és bucsuzkodtak. Harcsainak sárga izgalom öntötte el az arcát. Fölemelte a fejét és mosolygott.

- Azt mondta - felelte fennhangon a kis Laknernek, mikor a csoport előtt elhaladtak -, hogy szerelmes belém.

A kijelentést megdöbben csend követte. A lányok néma borjuarccal meredtek utána. A lábuk gyökeret vert az aszfaltba. Harcsai pedig könnyedén lebegett most tova, szinte súlytalanul és jelenésszerűen és a szíve vad dobogással ünnepelte a magasztos pillanatot.

- Hallottátok? - suttogta Baróti megrémülve.

Néhány néma másodperc telt el.

- Hazugság - jelentette ki Jonáthán felocsudva.

Jonáthánra néztek. Felpislogtak, aztán felragyogtak.

- Hazugság!

Mosolyogva eszméltek föl és boldogan hagyták rá, hogy hazugság. És milyen arcátlanság. Télen még az anyja cipőjében jött az iskolába, a feje bubján ócska, rongyos taftszallag ékelenkedik és még, hogy Jablonszky szerelmes belé. Harsogva buggyant ki belőlük a gunyos nevetés.

Csak hogy Jablonszky másnap megállította Harcsait a folyosón.

- Azért nem kell rám haragudnia Harcsai - mondta barátságosan.

Harcsainak kigyuladtak a szeplői és lehajtotta a fejét. A nyájas mondás villámsebesen indult el a folyosón s mire visszatért szünet végén a terembe, olyan volt, mint egy himnusz: gyönyörű, fenséges, szédítő. A lányok megilletődtek, és halk tanácskozásba kezdtek. Óra alatt minduntalan hátrafordultak és a tekintetük lopva és szomjasan kereste Harcsai Ágnesét. A kételyek eloszlottak és némi póttanácskozás után az osztály megrendülve vette tudomásul a szédületes szenzációt, hogy Jablonszky szerelmes Harcsai Ágnesbe.

Hazamenet Jonáthán valami ürüggyel elmaradt a lányoktól és Harcsaihoz csatlakozott.

- Mennyi maradéka volt az osztásnál? - kérdezte tőle roppant barátságosan.

Másnap Baróti, Kovács és Biri csatlakoztak hozzá. Baróti szorosan lépegetett mellette és amikor a többiek nem hallották, sietve, sugva engedélyt kért arra, hogy meglátogathassa. És elment délután, egy tábla Suchard csokoládét vitt neki, megtanulták a történelmet és amikor magukra maradtak a szobában, hirtelen azt kérdezte tőle:

- Igaz, hogy tegnap délután találkoztak?

- Igaz, felelte Harcsai rövid habozás után.

- A parkban?

Harcsai rejtélyesen mosolygott:

- Titok.

Baróti gyorsan megesküdtött a maga és Jablonszky tanár üdvösségére, hogy nem fog senkinek szólni.

- A parkban - hagyta rá Harcsai és mosolyogva nézett a levegőbe.

- Halhatatlan - nyögte Baróti boldog kábulatban. Szomjasan itta a Harcsai elrévedő mosolyát, szeretett volna hallani még valamit, akármit, egy mákszemnyi édességet, de a nagy tisztelettől nem mert kérdezősködni. Este a kapuban, amikor bucsuzkodtak, összetegeződtek. Barótin boldog láz vett erőt.

Harcsainak dusan kivirágzott. A tízpercek alatt karonfogva sétáltak vele az udvaron. Nagy kitüntetés volt, ha valaki mellette mehetett. Furakodások, lökdösődések és haragok támadtak emiatt. Jonáthán hizelegve bicegett mellette, viszont Biri egy tornaórán abban a kegyben részesült, hogy befonhatta a Harcsai kócszinű farkocskát. Boldog volt az, akinek a padjába beült néhány pillanatra, vagy az emlékkönyvébe belekarmolászott néhány kajla sort. Vasárnap Biriéknél csokoládétortás, befőtt oszóna volt a tiszteletére és ő egy szál nefelejtset nyújtott át Biri Irmának.

- Tőle kaptam a délelőtt.

A lányok nekiestek a virágnak és megcsókolták.

- Igaz, hogy csütörtökön együtt voltatok a moziban? - kérdezte az egyik.

- Ki mondta? - kérdezte Harcsai feszült csend után.

- Az Auspicz azt mondja, hogy a nővére látta. Igaz?

- Igaz - felelte Harcsai andalgó hangon.

A tizenhároméves hölgyek majd leszédültek a székről izgalmukban. Végtelenül irigyelték és végtelenül tisztelték most Harcsait. Harcsai volt az összekötő kapocs közöttük és Jablonszky között. És azzal, hogy a tanár kilépett az ábrándos messziségek ködéből és egy közülük való meghatározható és érzékelhető személyt választott szerelme tárgyául, úgy érezték, maguk is közelebb jutottak az imádott férfihez. Harcsain keresztül élveztek a szerelem misztikus gyönyörét. És Harcsai végtelent nőtt a szemükben. A blúza, vedlett köténykéje, szürke szeme, gondozatlan, rut haja mind külön-külön tárgya volt a hódolatnak és áhítatos tiszteletnek. Szorongatták a kezét és naplót vezettek arról, hogy titokban hányszor sikerült megcsókolniuk a haját.

Egyszer megmutatták neki a Jablonszky elvesztett kabátgombját. Megnézte. Elhuzta a száját.

- Nem a Jablonszkyé - jelentette ki kategorikus biztonsággal.

- Nem?

- Nem. Én ismerem a...

Mosolygott és elhallgatott. Sóvár kíváncsisággal nézték és viharos mohósággal habzsolták fel azt a néhány diszkrét morzsát, amit Harcsai titkolózó óvatossággal, a szokásos fogadalmi eskü elhangzása után elhullatott.

- Láttam a feleségét - ujságolta az egyik lány egyszer, amikor az osztály kirándult a botanikus kertbe.

- Biztosan nem szereti - vélekedett Jonáthán.

- Utálja - mondta Harcsai kurtán.

Körülvették. A szemük lázasan csillogott.

- Mondok valamit. De előbb esküdjete meg, hogy nem szóltok senkinek. Bakó, maga ne hallgatózzon, legyen szives menjen el innen.

Bakó elsompolygott, a lányok megvetően néztek utána, aztán ünnepélyesen letették a cikornyás esküt.

- Bizonyuristen a Jablonszky tanár ur boldogságára és a szüleim életére...

- Elvállik a feleségétől - mondta Harcsai siri hangon - és jövő pünkösdre feleségül vesz. Elmegyünk Olaszországba, aztán Velencébe.

- Velencébe... - zugott az ujjongó csodálkozás.

- Igen. Gondolán megyünk Velencébe. Nagyon szép kelengyét kapok, tizenkét kombinét rise-liővel, egy nyersselyem és egy krepdesin ruhát, egy bordó tavaszi kabátot kék selyembéléssel és harisnyákat.

- Kosztümöt nem?

- De. És napernyőt.

- Kalapot nem?

- De. Három kalapot.

A lányok borzongtak a gyönyörtől és a kelengyét beirták a naplójukba. És a Jablonszky titkos szerelmét elhalmozták kézímunkákkal, zsebkendőkkel, süteménnyel, könyvvvel. Vetélkedtek a barátságáért, megfizették a bizalmát és este nyugtalanul álmodoztak róla és Jablonszkyról a paplan alatt. Ő pedig méltóságteljesen sütkérezett a hódolatban. - Egyszer előadás előtt Kovács Rizának, aki egy ezüst nyakláncot adott neki, a lépcsőházban egy levelet mutatott. Csak a boríték hátulját mutatta, a címzést és tartalmat nem, mert Jablonszky megeskette a szerelmükre, hogy senkinek sem fogja megmutatni. A hír hamar szétfutott, a lányok könnyörögtek neki, óra alatt megható leveleket juttattak el hozzá, de ő állhatos maradt. Ha megtenné, elvesztené a Jablonszky szerelmét.

A következő napon Jablonszky nem jött fel órára.

- Összeveszett miattam a feleségével - adta meg hosszas faggatás után Harcsai Ágnes a magyarázatot.

Harmadnap az osztály izgatottan leste a tanár arcát. Jablonszky szótlán volt és szórakozottan hallgatta a feleleteket. Révedő tekintetét néha bánatosan emelte Harcsaira. És Harcsai, a pettyesarcu, vedlettruháju silány Harcsai Ágnes félelmetes népszerűsége tett szert az intézetben. A tanár egyszer kiszólitotta: Harcsai hebegett, de a tanár elnézően mosolygott és kettős osztályzatot irt be neki. Ettől fogva Harcsai személyek sorsát és bukását irányította. Akire szeszélyes gögijében megharagudott, az számíthatott arra, hogy Jablonszkyknál megbukik. Az osztály remegett a pillantásától, sietve hódolt diktátori szeszélyeinek és megadással türe a szívtelenségeit. Uralkodott rajtuk, parancsolt, kegyeket osztogatott, jó osztályzatokat ígért és rossz osztályzatokkal fenyegetőzött. Elhalmozták ajándékokkal, süteménnyel, kézímunkát, könyvet áldoztak zsarnoki oltárán, verseket irtak istennői mosolyáról és könnyes sorokban panaszták fel a hűtlenségét.

- Mondjátok meg Sommernek - adta ki egyszer a parancsot - hogy adja nekem azt a piros-köves aranygyűrűt.

Sommer megijedt és sirni kezdett.

- A mamám észreveszi - dadogta kétségbeesetten.

- Igen? Ahogy gondolja - üzenté vissza neki összevont szemöldökkel.

Másnap megkapta a gyűrűt. Sommernek otthon megcibálta az anyja a haját, mert elvesztette a gyűrűt. De Harcsai kárpótolta. Levágott egy darabkát hajszallagjából és Sommernek ajándékozta. A lányok alázata és vak engedelmessége szilajabbá és követelőbbé tette. Most már nyakláncokra és fülbevalókra is kedvet kapott. Azzal a néhány párral, amit kurta szóval ki-parancsolt a lányok füléből, nem volt megelégedve. Megtetszett neki a Srank Ilona fülbevalója is. Ki is vette a lány füléből, kézítükröt kért és a fülbevalót beakasztotta a saját fülébe.

- Megtartom - jelentette ki egyszerűen. Srank szegény lány volt, az anyja pecsenyét sütött a vásártéren. Megfogta a fülbevalót, úgy ahogy a Harcsai fülébe lógott és huzni kezdte.

- Nem adom - mondta határozott hangon.

A lányok felsziszegtek. Harcsai mosolygott:

- Hát akkor meg vagy bukva.

- Nem félek magától - felelte Srank rendithetetlen nyugalommal. A kijelentést mély megbotránkozás követte, ámbar akadtak már olyanok is, akiknek bátorítóan csillogott fel a szemük. Jonáthán felháborodva fordult a lázadó felé:

- Majd meglátja a következményeket, maga pulykatozás.

Másnap Jablonszky komor arccal lépett a terembe. Utána nemsokára megérkezett az igazgató ur is.

- Harcsai jöjjön ki - mondta az igazgató.

A termen izgalom hullámozott végig. Harcsai elsárgult. Pillantása végigrebbent az osztályon, amely tágrameredten szegezte rá a szemét, aztán kilépett és megállott az emelvény előtt.

- Igaz-e az, hogy négy tanulónak elvette a fülbevalóját és egynek a gyűrűjét?

- Nem igaz - felelte néhány pillanatnyi habozás után.

- Nem? Baróti... Kovács... Jonáthán... Biri... Sommer. Jöjjenek ki. Igaz?

A lányok rémülten állottak meg a katedra előtt. Ránéztek Harcsaira. Aztán lesütötték a szemüket.

- Feleljenek - rikácsolta az igazgató.

- Nem igaz - dadogta Jonáthán elhaló hangon.

- Nem igaz - suttogta Biri megrettenve.

Aztán csend következett.

- Kovács!

- Nem igaz - mondta Kovács nekibátorodva.

A másik kettő aztán már határozott hangon jelentette ki, hogy nem igaz. Hamarosan magukhoz tértek és a faggatások, keresztkérdések dacára keményen tagadtak.

- Hát Srank - bömbölte az igazgató - akkor maga hazudott és rágalmazott.

Srank sírva fakadt.

- Nem hazudtam. A lányok nem merik megmondani, félnek, hogy Jablonszky tanár ur elbuktatja őket.

Jablonszky elképedt. Ő? Miért buktatná el?

- Mert a Harcsai Ágnes vőlegénye.

Az igazgató és Jablonszky egymásra néztek. Jablonszky kinyújtotta a nyakát és derüsen kérdezte: a vőlegénye?

Srank zavartan pislogott Harcsaira. Előbb makogva, kapkodva, aztán az igazgató kérdéseire mindjobban nekibátorodva, kusza összevisszasággal, rosszul ellesett szavakkal, néhány emlékezetében maradt színes frázissal kiteregette, amit tudott. Aztán lassanként szélesebb mederbe hatolt és vészes bőbeszédűséggel hömpölygött keresztül az eseményeken. A tanár ur óra után egyszer bennmarasztotta Harcsait a teremben. Aztán a parkban találkoztak. A moziba is elmentek. Felemlítette a leveleket is és Jablonszkynek tótágast állt az esze a meglepetéstől.

- Már a csónakázásról is beszéltek.

- Milyen csónakázásról? - kérdezte az igazgató feneketlen elképedéssel.

- Hogy Velencébe mennek nászutra és ott csónakázni fognak. És hogy a tanár ur tizenkét kombinét fog neki venni madeira-ájnzáccal. És selyemalsósoknyát. És elválík a feleségétől.

Jablonszky hitetlenkedve, tehetetlenül, megfagyva nézte Harcsai Ágnest, aki csunyan, soványan, lázas arccal, vakmerően és káprázatos biztonsággal állott most a tanári pódium előtt.

- Igaz ez? Mondta maga ezeket? - suttogta az igazgató elkékülve.

A lány orozva végignézett az osztályon. Villámgyorsan felmérte a helyzetet. A lányok bambán meredtek rá. A tekintetük megdöbbenést és bizonytalanságot fejezett ki. Meginogtak, a hitük összeroppanni készült.

- Hogyan mondhatott ilyet? - üvöltötte az igazgató cérnavékonyan. - Honnan vette ezt a hajmeresztő mesét?

Harcsai újra az osztályra nézett Érezte, hogy szilárdnak kell lennie, mert minden kockán forog. Felemelte a fejét. A hangja már nem volt tétova:

- Nem mese. Igaz. Jablonszky tanár ur szerelmet vallott nekem.

- Én? - üvöltött most már Jablonszky is.

- Igen.

- Én?

- Igen!

- Mikor?

- Egy írásbelin azt mondta a tanár ur, hogy maradjak a teremben, mert mondani akar nekem valamit... Én bennmaradtam a teremben a tanár urral... és akkor történt.

- De hát mi? Mi történt akkor?

- Szerelmet vallott.

Az igazgatónak taréjvörösen lógtak a pofazacskói, izgatottan hunyorgatott és féloldalt, lopva a tanárra pislogott. Az osztály fele páni rémületében a padok alatt didergett, a másik fele elkábulva meredt a lányra, aki szoborrá keményedve állott a két vonagló férfi előtt. Jablonszky felállott.

- Mit mondtam akkor? - kérdezte rekedten. - Nézzen rám és mondja meg, hogy mit mondtam akkor magának?

Harcsai mereven nézett a szeme közé:

- Hogy szerelmes belém.

A terem felzúgott a rémülettől. Az igazgató eltátott szájjal, elbutulva bámult a lány vakmerő, hideg arcába. Jablonszky vonaglott dühében és tehetetlen vigyorral fonta össze mellén a karjait.

- Én?... Én? Maga elvetemült söpredék... maga alávaló... hát nem azt mondtam akkor, hogy egy ilyen felnőtt leánynak nem illik fekete körmökkel és mosdatlan kézzel iskolába járni? Nem azt mondtam, hogy mossza meg minden reggel szappannal a nyakát?

Valaki elröhögte magát, egy másik lány idegrohamot kapott. Az igazgató rikácsolva verdeste az osztálykönyvet. Jonáthán, aki eddig kéjes vacogással nézte a jelenetet, most megdermedve süllyedt a pad alá és a fejét hangos koppanással verte bele az asztal sarkába. Hátul kuncogtak és az egyik lány kikéreződött.

- Rettenetes - lihegte Kovács Riza ájuldozva.

És Jablonszky állt, állott összefont karokkal, villámló tekintettel és rekedten ismételte a kérdést:

- Hát nem ezt mondtam?

- Nem - jelentette ki a lány rettenetes elszántsággal, vakmerőségtől eltorzult arccal. - Azt mondta a tanár ur, hogy szeret. Találkára hívott a moziba.

- Én? - kérdezte Jablonszky elborulva, szenvedő mosollyal.

- Igen - hazudott Harcsai Ágnes rettenthetetlen konoksággal.

Aztán jött a vizsgálat, jöttek az ujságok és Jablonszkyt elhelyezték egy eldugott kis vidéki városba. Harcsai Ágnes pedig örökre kimaradt az iskolából.

ELSZIVJÁK A SZIVAROMAT.

Azon az uton vagyok, hogy az életet szépnek találjam. Az ebédlőben bágyadt füstölthússzag üti fel a sátorfáját, ami a vacsorai paszulyból keletkezett. Nagyon szeretem a vastagételt, a feleségem délről direkt félretett nekem egy kis ecetes paszulyt, kisütött hozzá egy darab kolbászt, befűttetett a hálóban, megvetette az ágyamat, tudja, hogy ilyen lucskos, strapás decemberi napon olyan vagyok, mint egy buta itatóspapír, felszívom mindazt a fanyar, fekete pacnit, amit az élet rosszul szuperáló töltőtolla elpotyogtat és különösen ilyen hóleves, csapadékos napon szinte borússá iszom magam az idő ködös lucskával, miért is egy családdiasan megrendezett műsorral kell a bennemi dolgokat ellensúlyozni. Ezt a célt szolgálta a vacsorára kitűzött ecetes paszuly, sőt mondhatnám az a célzatosan beleapritott füstölthús is, amely az otthon kibékítő aromáját volt hivatva megalapítani. Pláné, hogy jeleztem egy szivar jelenlétét is, amit az a Jócsák Döme nevű tett zsebembe, ez aztán megadta az alapgondolatát az est műsorának. A szivar nagy jelentőségre tett szert, eköré csoportosult centripetális erővel az élvezet minden alkateleme: hazajövök, jól megvacsorázom, egy pindurkát fáradt leszek, aztán jön a lefekvés, megragadom a szivart, belenyomok csücsörödő végébe, a szivar utána enged, egy kellemeset nyekkenik. Aztán még egyet nyomok rajta, mert ez a nyekkenés, amit kiad magából, egy szerfelett értékes inponderabilia, azt mondhatnám szerves tartozéka a szivar által előidézett gyönyörök láncolatának. Mikor minden oldalról megfelelő nyomásban részesült és felszínre hozta az összes benne lappangó nyekkenéseket, jön a csúcs lemetélése a zsebkész kisebbik pengéjével és utána a rágyújtás. Odaadó intenzív szívások lesznek. A kolbász következtében a gyomromban némi zsírtöbbletek jelentkeznek és a jószágú, kövér szivar lebocsátja a gyomromban és a zsírtöbbleteket egy kissé rendreutasítja. Aztán ott van a regény, amit ősszel kezdtem meg, amikor kificamodott a bokám, emlékszem, annál a szép mondatnál hagytam el, hogy Tök Péter ragyás ideológiájába reszkető vonaglások döbbsenek bele, mint azúr vékonyságok szervesetlen konglomerátumok agyaglénnyegében. Nagyon szeretem az ilyen regényeket, ezek legalább megmondják, úgy ahogy van és amellet a lelket is felüditik.

Javában mondom a feleségemnek, hogy ez a paszuly jó volt és most bevonulok a hálósobába és készítse oda azt a regényt az éjjeli szekrényemre, mert itt van az a lélektani pillanat, amikor lefekszem és meggyújtom a szivaromat, amikor hirtelen valami gyanús dolog jelentkezik és belenyomul közérzetem harmóniájába. A következő pillanatban ráknnyilik az ajtó, kezek nyujtódna felém, egy tömzsi széles, egy hisztérikus vékony és hogy jóestét, jóestét, képzeljék eljöttünk egy kicsit, nagyon untuk magunkat otthon, jóestét, kisztihand, azt a herrgottját kérem szépen, milyen jól be van itt fűtve.

Nézek a feleségemre, aztán rájuk, hagyom hogy rázzák a kezemet, a szám fukarul egy kis nyájasságra görbül, mosolygok egy rőfnyit, egy csalódottat, egy keserveset és megint nézek a feleségemre. Ő feltalálja magát, kedvesen hellyel kínálja a látogatókat, akik le is ülnek, de kijelentik, hogy csak egy icurka-picurka percre jöttek, éppen csak a szék csücskére ülnek le, mert hiszen csak éppen bekukkantottak, egy csipetnyit, a félszemükkel, koránt sincs szándékukban zavarni, ne is méltóztassuk inkommodálni magunkat, csak éppen látni akarták, hogy mint vagyunk, mert hallották, hogy az éjjel kiloptak pincénkéből két nagy üveg ugorkát és egy tojós tyúkot. Óvakodni kell bizony, a múlt héten is betörték a szomszédban a bádogoshoz, a szegény asszonynak elvitték az egyetlen pár cipőjét és hogy ecetes ugorka volt az, vagy vizes?

- Vizes - mondja feleségem türelmesen, én pedig a szivar irányába nézek. A szivar ott fekszik a kis kerek asztalon egy sárga pléhtartóban, tömzsi alakja kéjesen pihen az ovális teknőben, a lábát egy kicsit kidugja és a sárga teknő szegélyére rakja. Rosszalóan nézem ezt a feltűnési

viszketegséget, neheztelek rá egy kicsit, hogy idegenek jelenlétében mutogatja a lábikráját, nem szeretném, ha a látogatóm észrevenné ezt a kacér magatartását. De szerencsére háttal ül a dohányasztalkának, nem vesz észre semmit, azzal van elfoglalva, hogy megmagyarázza nekem azt a dolgot ezekkel az oroszokkal. Közben leveti a kabátját és Cunci nevű feleségét is felszólítja a kabát levetésére, amit a nagy meleggel indokol, de biztosít arról, hogy azért nem maradnak sokáig, ne is tartóztassuk őket, csak éppen üldögelnek még egy micurkát és máris mennek.

Aztán tovább fejtegeti az oroszokat, már egy félórája beszél, állit és tagad, összegez és analizál, nagyon beható kezd lenni, nem értek egy szót se, percenkint tizenöt kilométeres sebességgel kezd száguldani, én utána iramodok, szaladok a mondatai után, de nem tudom utólréni őket, cikk-cakkosan futkároznak előttem, köhintek nekik, értsük hát meg egymást uraim, de nem használ semmit. A fülem zúg, nem értek már semmit, csak petyhüdtlen bólongatok a fejemmel.

- Mert, kérem igen szépen - mondja a látogatóm előrehajolva és a tenyerével lapitgatni kezdi a térdemet - még sohase kalagráltam össze bolondságokat. Az emberek tücsköt, bogarat összebeszélnek és miért, ha szabad kérdeznem? Nem igaz? Hát kérem ez is így van, ezzel a dologgal. Az emberek azt hiszik, hogy így-ugy, nézetem szerint azonban nem itt rejlik a dolog. Én ismerem az oroszokat, meg is mondtam a múlt héten a kollégámnak, hogy az emberek csak fecsegnek, azt se tudják mit. Nincsen igazam? Itt van például az a... hogy is hívják csak?

Elhallgat, kérdően rám néz, felrezzenek, látom, hogy erősen gyürögeti az asztalterítőt és azt mondom:

- Rojt. Rojtocska. Bojtocska.

- Azt a Krimet gondolom kérem alássan. Véleményem szerint itt van a kutya eltemetve. Mert, kérem igen szépen - magyarázza felhevülten - az nem úgy van. Az emberek össze-vissza fecsegnek, hogy így-amugy, de nézetem szerint a fő az, hogy az embernek egyéni véleménye legyen, mert ez dominálja az egészet. Mert vegyük azt például, hogy én kulturember vagyok. Na már most, kérem alásan, mi következik ebből? Vagy, teszem azt például, most odaállítanak, hogy csináljam ezt vagy amaszt. Ugyebár? Na már most kérem, hogy állunk az oroszokkal? Ugyanez az az eset: ha nincs ló számár is jó.

Az embernek legyen egyéni véleménye. Mert kérem alássan, vegyük például a franciákat...

Amig ő előveszi a franciákat, én az órára nézek. Már tíz óra. Dühösen helyezem vissza a tekintetemet az arcára, mereven nézem a száját, zsiros ajakait, melyek plety, plety, ontják, gyömöszölik, böffenő zajjal spriccelik kifelé a szavak fagyus, pépes vagdalékát és azon gondolkodom, hogy ha operatőr volnék, egyszer tévedésből bevárnám ezt a duzzadt repedést, ezt a közveszélyes folytonossági-hiányt, amely elrontja az estémet, gyöngye idegrendszeremet szétbombázza tisztonnás marhaságaival és amellet egy büntetőtörvénykönyvbe ütköző tolvaj, aki eljön hozzád és ellopja azt a keservesen összespórolt kis nyugalmat is, amit úgy tartogattam estére. Hát ezért szaladgáltam én egész nap nyakig sárban, mint egy szuszogó masina, hogy ezeket a perceket is ellopják tőlem? Aztán az a szivardolog is, nem tudok rágyújtani a szivaromra. A kolbász befeküdt a gyomromba és kéri tőlem a szivart, egyre molesztál, hogy mi lesz a szivarral, amit megígértem neki. Mihalka ur pedig egyre beszél, már a hetedik határban van, kérdez, felel, hadonászik a kezével, sejtelmem sincs róla mit akar.

- Tegnap kérem szépen - mondja egy hirtelen fordulattal - olvasom, hogy a tejet meg akarják maximálni. Na már most kérem, tessék csak idefigyelni - megrántja a kabátomat - mi következik ebből? Jön kérem a rendelet, kiragasztják, az ember azt hiszi, hogy így, ugy, egyszóval megoszlanak e téren a vélemények. S a gyakorlatban, hogy is állunk már most? Sehogy kérem igen szépen. A napokban is mondja a feleségem, hogy egy rideg libáért 90 koronát kértek. Mi

ez kérem alázattal? Valljuk be kérem, egy igen káros politika. Mert ugyebár a dögnék kukorica is kell. Már most, ha van jó dolog, szaladhatsz kukoricáért. Beszólok ide, hja kérem a paraszt nem hoz, beszólok oda, lenyuzzák a bőrömet. Hát mi vagyok én kérdem igen szépen, hogy hagyjam lenyuzni a bőrömet?

Szuszog egyet, zsebkendőjével megtörli a homlokát - visszat teszi a zsebkendőjét, kotorász a zsebében:

- A bőrömet nem hagyom lenyuzni, abból ugyan nem esznek az ipsék. Puf - mondja aztán hirtelen - nem hoztam el a szivartárcámat.

A feleségem, aki velem párhuzamosan szenvedő alanya a Mihalkáné csicsergő krescsendóinak, felfigyel. Borus vonás ül az arcán, rossz sejtelmek vannak, félti a lelki egyensúlyomat a szivarügy kedvezőtlen megoldásától. A váratlan fordulattól én se vagyok elragadtatva, de a veszély hidegvérűvé tesz, belenyulok a mellényem felső zsebébe, kapirgálok benne és kiemelek belőle egy cigarettát. A cigaretta egy kicsit görbe, csak háltn jár belé a dohány. Azt hiszem gerincsorvadása van. Leteszem az asztalra, a tenyeremmel megmángorlom egy kicsit, hogy kijöjjön belőle a görbeség. A gyűrődések egy kicsit elsimulnak rajta, a gyógyulás útján van, kezd talpra állni, nyujtom is már a vendég felé némi szabadkozó szerénységgel, hogy talán parancsolna rágyujtani... ideiglenesen.

- Csak szivart szivok - jelenti ki keresetlen egyszerűséggel.

- Csak? - kérdezem nyájasan és kezdem az esetet rosszabb színben látni. - Olyan kerek hosszút, olyan szivart?

- Szivart.

- Kár - mondja a feleségem vakmerően - ha tudtuk volna...

Mihalka ur csücsöríti a száját. Dohányozhatnékja van. Feszeng a széken, forgolódik, a fejével háromnegyed körforgást csinál, szétnéz. Ha még egy negyedet csinál, a szivar beleesik a horizontjába. Elővigyázati rendszabályokat kell életbeléptetni. A szivart el kell tüntetni. Két okból is: először, hogy meg ne lássa, másodszor azért, hogy el ne szivja. Vendégszerető ember vagyok, de ezuttal súlyt helyezek arra, hogy a szivart én szivjam el. Van így az ember néha. Ha felállok és odamegyek, észreveszi. Mihalka ur azzal a hosszú gombolyaggal, ami kirottyog a száján össze-vissza hurkolt engem, odakötözött maga elé a székre, nem mozdulhatok. Mit csináljak?

S amíg foglalkozom a megoldás módoszataival, a Mihalka ur keze rátéved az asztalon heverő cigarettára, nyakon csipi, pödör egyet az üres végén és rágyujt és beszél és hömpölyög, hogy dagadna meg, gondolom magamban keservesen.

- No már most - bugyogja magából - én mint intelligens ember így szólok magamhoz: te telekkönyvi ember vagy Albert, okos embernek tart mindenki, rágd meg alaposan a dolgot. Nem igaz? Én istálom, akármilyen dolog legyen az, előbb megrágom. Itt van, hogy csak egy példát említsek ez a Klemanszó kérem alázatosan. Az ujságok így, úgy, de változtat ez a dolgon?! Tessék csak alaposan egy kicsit utána gondolni és aztán megfelelni, változtat ez valamit a dolgon?

...Azt fogom mondani, hogy csepeg a vízvezeték a konyhában, Annát idegesíti, nem tud tőle aludni és hogy megyek és elintézem ezt a csepegést. Aztán visszajövök, egyenesen az asztalhoz megyek és eltüntettem a szivart.

- Fiam - szól rám feleségem hirtelen - a szomszéd ur kérdi tőled, hogy változtat-e valamit a dolgon az, amiről az előbb beszéltek.

- Abszolute semmit - felelek sietve.

Mihalka ur diadalmasan vigyorog.

- Tökéletesen igaz. Mert tetszik látni kérem igen szépen, ez most minden téren úgy van. Mit akar egy magamfajta becsületes ember manapság? Nem igaz? Töri magát, elsején felveszi a fizetését és pász (Mosás ennyi, az ennyi, nincs igazam?)

- Ennyi-annyi - mondom szeliden, mintegy összefoglalván az általa elmondottakat. Megakad, rám nézve, ugylátszik nem értett meg. De az is lehet, hogy rosszul mondtam. Sietve kijavítom magam:

- Annyi-ennyi.

Vár, nézi a számát, belenyul a fülébe, megrázza benne az ujját és ismét kérdően néz rám.

- Csepeg a vízvezeték - mondom mentegetőzve.

- Csepeg? - kérdi megdöbbenve.

A feleségem, akin komor sejtelmek vettek erőt, most közbelép. Ő tudja, milyen szenzitív ember vagyok, ismeri egyéniségem minden csinját-binját, tudja, hogy mennyit strapálom magam, mennyire szeretem a vacsorautáni pihenést, hogy tönkre-silányítja a hangulatomat egy ilyen buta látogatás. Látja, hogy aggódom a szivaromért is, hogy álmos, rosszkedvű vagyok, a gyereket se tudjuk lefektetni, vége a szépen kieszelt gusztusos műsornak, korai lefekvésnek. De mégis meg akarja menteni a helyzetet, nem akar a Mihalkáné szájára kerülni és aztán észreveszi a szivarelrejtésre irányuló burkolt tendenciát részemről, odaáll nyájasan Mihalka ur elé, hogy fedezze a felvonulásomat az operációs terepre, gyorsan, élénken magyarázni kezd Mihalka urnak, szeretetreméltó mosolyelemekkel fűszerezi a beszédet, felsrófolja Mihalka urnak figyelmét, válaszokat csal ki belőle, működésbe hozza, odatartja magát céltáblának; feszült érdeklődéssel dokumentál, Mihalka ur felragyog és megint kezdi az oroszokat. Én észrevétlenül kihátrálok az ajtón, néhány perc múlva visszatérek, a helyzetet kielégítőnek találom. Mihalka ur rotyog, mint egy lábos. Mihalkáné a fiammal folytat eszmecsérét, én odalopódzom a dohányasztalhoz, hogy biztonságba helyezzem a szivaromat. Lenézek a tartóba: üres. Mi ez? Nézek a Mihalka szájába: üres. Ez rémes. Hiszen az előbb itt volt, kidugta a lábát, mutogatta lábikráját? Leesett? Lehajlok a földre, szétnézek, az asztalka alá tapogatok. Nincs. Lekuporodok, négykézláb a zongora alá mászok, veriték üti ki homlokomat és gondolkodom. Hova tettem? Az előbb még ott volt a tartóban, láttam, kiáltott a vége a tartóból. Vagy rosszul láttam?

- Egy szivar - mondja ekkor Mihalkáné a kredenc mellől. Állok megmeredve a zongora alatt és hallgatózom. Csak nem az én szivaromról van szó? Vagy rosszul hallottam?

Mihalkáné pedig elveszi a kredencről azt a szivarnak mondott dolgot és leteszi az asztalra. Kidugom a fejem, előmászok a zongora alól és az asztalra nézek. Mihalka is odabandzsalit és izgatottan szuszog. Aztán feláll, meghajtja magát a szivar előtt és aranyos humorral bemutatkozik neki:

- Mihalka vagyok. Van szerencsém Upman ur.

- Valaki itthagya - rebegi a feleségem és szomorúan néz rám. Nagy csend támad. A szivar ott sütkérezik a plüssabroszon és szökés hasát felénk fordítja.

- Upman... - mondja Mihalka és megcsiklandozza a szivar hasát - Upman János... Hun voltál te csirkefogó? Ilyenkor kell jönni, he? Így megváratni a bácsit!? - Fölemeli, a füléhez tartja és a két ujjával megnyomja végét.

- Ropog. Ripeg-ropog. Upman János.

- Regália Média - jegyzem meg keservesen.

- Vajjon! - Megnézi a kravátlíját, elégedetten bólint a fejével.

- Csakugyan. A kravátlit instálom leveszem róla, mert nagyon kimelegszik.

Hallgatunk. A szivar a kezében van, gondosan leszedi a hasárol a márkát, azt ismeretlen célzattal zsebrevágja, aztán rámosolyog a szivarra, forgatja, becézgeti, nyomkodja, magához szorítja, összebarátkozik vele, atyailag hunyorgat rá és az atyaistennek se teszi le a kezéből. Már nem birom nézni, ahogy dajkálja és legalább letenné egy kicsit a kezéből.

- Rég nem szívtam ilyent - jelenti ki elmélázva - van annak már tiz esztendeje.

Semmi kétség többé: ez az ember az én szivaromra pályázik. Megsértsem? Torkon ragadjam? Mit csináljak vele? A feleségem bánatosan és szemrehányóan néz rám.

- No azért csak - nyögöm határozatlanul.

- Köszönöm - kapaszkodik a szó farkába - nem szeretném megfosztani.

Ezen felbátorodtam egy kicsit:

- Hát hiszen rá lehet gyujtani egy kicsit. Egy kevéskét.

Mihalka hipnotizáltan nézi, a két szeme tengelye is kiakad.

- Valaki itt felejtette - vélekedik óvatosan a feleségem.

- No, akkor isten neki, rágyujtok. - És egy gyors kapással belöki a szájába, a fogával leharapja a végét, gyufát gyujt, szí egyet, nyulszáját csinál, a füstöt megöblögeti a szájába, azután körül néz és elégedetten vigyorog:

- Ez már döfi.

- Szívják a szivaromat - mondom tréfásan. Mihalka ur heherészik a tréfán, a feleségem zavarba jön. Utálom ezt a Mihalkát. És legalább ketté vágtam volna a szivart, legalább nekem is jutott volna belőle egy porció. De hogy került a kredencre? A kisasztalkára pillantok. Amit én a szivar végének néztem, az a plétartó kiugró vályuja. Nézem a Mihalka két husos pofazacskóját, ahogy pumpálja, habzsolja, sorvasztja a szivaromat, napi keserveimnek kiegyensúlyozóját. És én, szegény ember még regényt akartam olvasni és korán lefeküdni. A tekintetem bubánatos bucsut integet a pályatévesztett szivarnak. Óvtam hidegtől, melegtől, gyürődéstől, náthától, nem voltam hozzá goromba, úgy bántam vele, mint a tulajdon édesapja és jön egy ilyen Mihalka nevű és azt mondja: no akkor rágyujtok. Mi cimen? Nincs erre paragrafus? És legalább passzívabb magatartást tanusítottam volna a kolbásszal szemben.

Késő van s a feleségem fáradtan, elcsigázottan áll a még mindig berregő vendégek előtt. Ki fogom dobni őket, gondolám végső elkeseredésemben. A fiam, aki a nagy zajban elemében érzi magát, ráteszi a kezét a Mihalka széles combjára és azt mondja:

- Hoppá bácsi.

Mihalka lehajlik, szuszogva az ölébe ülteti a gyereket az asztalra teszi a szivart, aztán megcsiklandozza a gyerek hasát és azt mondja: Kuckuc kis fiu. Potyó értelmetlenül nézi, nincs hozzászokva ilyen marhaságokhoz, orozva előkap valami furcsa formájú tárgyat és hirtelen benyomja a bácsi szájába:

- Pipáld meg bácsi ezt is - mondja neki komolyan.

Mihalka szippant egyet, aztán kiveszi a cső alaku tárgyat szájából. Nézi. Kétségtelen, pipa formája van, de mégis valami más, egészen más, régi elhasznált krisztircsap.

Mihalka elüvölti magát, sietve elereszti a gyereket, előveszi a zsebkendőjét és törli vele a szája belsejét. Mihalkáné megsértődik és hangosan mondja:

- Nem szabad rossz kis fiu.

Potyó önérzetes fiu, hangosan tiltakozik. A néni megismétli a sértést, mire Potyó azt mondja:

- Menj el néni.

- Hová? - érdeklődik Mihalkáné bosszusan.

- A fenébe - hangzik kurtán a felelet.

- Neveletlen gyerek - indulatoskodik Mihalkáné és sietve szedi a kabátját. - És ez a gyerek husz hónapos?

- Huszonegy.

Mihalka köpköd és méltatlankodva távozik meghitt családi tűzhelyükből. Káromkodik:

- Azt a krisztirját annak a micsodának.

Annát más körülmények között erélyesen kioktatnám, mert ő tanítja a fiamat ilyen dolgokra. Most derülten pillantok felé. Anna visszamosolyog rám. Potyó elaludt a szőnyegen, hirtelen nyomta el az álom. Fölemelem, leteszem az ágyra. Holnap veszek neki csokoládét. A vendégekkel szemben tanusított ellenséges magatartása jutalmául.

MIHALKA ÉS MIHALKÁNÉ.

Egy rendkívül bonyolult egyenlet van adva a 10-ik hatványon, amit soron kívül el kell intézni, mert jön a fényképész az új lemezekkel. Pujkatojástól kölcsönkérem a piros ceruzát és odaírom a feladvány alá: Kidolgozás. Pótlólag csinálók egy finom farkincát az esbetű mellé és a nyakamról letörölöm a verítéket: Nagy kinnal gusztálgatom az egyenletet, sajnos nem tudom elolvasni, mert a betűk teljesen el vannak mosódva. Ha elbukom, visszavonják az írói oklevelemet és elveszitem az önkéntesi jogomat és főhadnagyi rangomat, amit kilencszáztizenhatban kaptam Monastir-Ziskánél, balra egy krumpliföldön. Nagy kinnal felhúzó a felső szemhéjamat, hogy jobban lássak, de az egész feladványból csak annyit látok, hogy Erdős Kuli sebesen gépeli a Horáciusz-fordítást, amit a felebbezéshez kell mellékelni. Szeretném odaadni az egyenletet is, hogy legépelje, de a tanár leszáll a katedréről, mire én hirtelen előveszem a logaríthmust és kikeresem a főhadnagyi rangnak a négyzetgyökét. A csípőcsontom elzsibbadt, nagy vízcseppek potyognak rólam. Egészen elfelejtettem a logaríthmust. Szomorúan nézek fel a színpadra, ahová éppen e pillanatban lép fel a közjegyző és jelenti az osztálynak, hogy az angol miniszterelnök Genuában kidolgozta a hűsítő rendszabályokat és ebből kifolyólag a szerencse mulandó, de akinek van szerencséje, annak módjában áll kívánni, hogy e szerencse revízió alá vétessék a szignatárius hatalmak által. Közben a sétatér vonalai egészen elmosódnak, csak egy szó marad a horizonton, amely egyre dagad és hangosodik

Szerencse
Szerencse
Szerencse

aztán hirtelen szétpuffad és nagyot morog, amitől sebesen talpraugrom. Az a hangos és dagadt valami most egy roppant nadrágban ott szuszog előttem és nyájasan törli kiizzadt tarkóját.

- Van szerencsém - ismétli gömbölyű baritonban és feszes hasával valami tisztelgő hadmozdulatot visz véghez. Kábultan nézem a zavaros jelenséget és az az érzésem, hogy az előbb, amikor Genuáról számolt be, nem viselt ilyen nagy kaliberű nadrágot.

- Igen... - motyogtam tájékozatlanul. - A hűsítő rendszabályok miatt...

- Aludtál fiam - szólal meg a feleségem résztvevően. - Vendégeket kaptunk.

Megmasszírozom egy kicsit a csípőcsontomat. Persze, aludtam... A közérzetemben valami gyanús dolog kezd kóvályogni. Rossz sejtelmektől sarkalva, révetegen emelem fel a tekintetemet. A háttérben szenvedő arccal, erőtlenül a falhoz támaszkodva: ez a feleségem. Mi lelte? Cikázatos gyorsasággal rebben tovább a pillantásom a szobában. Valahol a középén egy másik arc. Jobbfülétől a balfüléig egy síri mosoly zacharinnal édesítve és viruló mályvaszínű szeplőkkel dúsan telehintve: ez összesen... Mihalkáné. Elöl egy kétségbeejtő nadrág és ezzel szerves összefüggésben egy ritmikus has és több semmi: ez Mihalka.

Röviden és leírhatatlanul: Mihalka és Mihalkáné.

A sorsharang egyszerre kétféle megnyilatkozási formájában.

Pedig figyelmeztettem a feleségemet a múlt héten is, hogy jó lesz megint templomba járni. Mert az őstermészetnek ezt a két eltévelyedését csak teológiai alapon lehet már ellensúlyozni. Imával, böjttel és az isteni irgalmasságba vetett bizalommal. És mi templom helyett moziba mentünk!

- Alukálni méltóztatott egy pindurkát - trombitálja ez a Mihalka nevezetű, nyájasan és otthonosan pödör bele a bajuszába. Követem a jóízű mozdulatot, felpillantok a megpödört bajuszra és elemezni próbálom a történeteket. De a feleségem sürgetően néz rám, hogy kapcsolódjam már bele az általánosan megindult sivalkodásba.

- Tessék leülni egy kicsit - szólok nyájasan.

Mihalka újra pödör egyet és szuszogva ül bele az új zsirárdi kalapomba.

- Na, - jegyzem meg egy kissé aggodalmaskodva - ott talán nem lesz elég kényelmes. De, ügylátszik, a recsegő kalap nem képvisel akadályt, kisztihand kérem szépen, feleli könnyed szuszogással és egy erőteljeset zötyög a kalapomon, hogy dagadt lényének szilárdabb támpontot biztosítson. És már hozzá is látott a társalgáshoz, a francia imperiálizmust már lekaszabolta, átrobogott már az angol külpolitika steppéin, megvonta a párhuzamokat, levonta a tanulságokat, pödört néhányat és egy nyaktörő siklórepüléssel leereszkedik a kredencre, amelyen egy érintetlen konyakosüveg áll. Rátapasztja a szemét az üvegre, felteszi a szemüvegét, fölemeli az üveget és elolvassa rajta a sírfeliratot. Hősies passzivitásra szánom el magam. Ebből Mihalka ma nem fog inni. Ha megreped, akkor sem.

- Poharat keresnek? - szólal meg hirtelen Mihalkáné a háttérből.

- Abszolute nem - felelem határozottan.

- Azt látok itt - jelenti ki Mihalka -, csak a szomszédúr nem tudja, hová tette a dugóhúzót.

Most egy félpercnyi csend következik. Ha ráéresztem a konyakra, holnap azt fogja mondani, hogy valami siralmas lötytyöt adtam neki, erőszakkal beleöntöttem s az összeégette az összes nemesebb szerveit. Ha nem adok: ennek még beláthatatlanabbak volnának a következményei.

Felbontjuk az üveget. Mihalka iszik, tűzbe jön és tovább fortyog.

- Mert miről is van szó, instálom igen tisztelettel? - harsogja felmelegedve - Génua? Nagyszövetség, küsszövetség? Fenét kérem szeretettel, a drágaság, igen, a zöldhagyma, meg a hús, meg a kávépótlék, ez, ez kérem, erről írjon a Dájli Májli, mert ettől döglik a légy instálom. Márciusban is kérem hogy járok. Az asszony nyekereg, hogy így, amúgy, a zsidóné kínálja a kabátot. Éjszaka mutat, nappal soványodik a kabát miatt. Spórolunk, rakjuk a garast, aztán itt van. Jó, bemegyek a bankba, ki a pénzt, oda a kabátért a zsidónénak. Kéz alatt, használva: ötezer. Hogy perzsa. Hát jó. Azóta furt sétálhatnékja van a feleségemnek a kabátban. Ménkü-erősen süt a nap, mi csak egyre szaladgálunk, mint a kengyelfutók. Nőm izzad, nekem fel-dagad a lábam vékonya, mint egy elefántnak, de mi csak egyre strapáljuk magunkat. Azelőtt instálom hónapokon át nem szippantottunk egy kis utcai levegőt, most meg furt sétálunk a kabát miatt. Hát mire jó az, kérdem tisztelettel, májusban? Nem igaz? Ma is, hogy egy kicsit hűvösebb idő mutatkozott, azt mondja, hogy ugorjunk át egy percre ide a szomszédúrékhoz, úgylis régen voltunk itt, de meg a kabátot sem látták...

Egy futó pillantást vetek a háttér felé. Ott a vastag perzsabunda Mihalkánén, most lebbentgeti kifelé a sarkait, hogy a bélése is érvényesüljön. Az arcáról kövér veritékek csöpögnek lefelé, de viseli a vastag kabátot, egy fél mennyorszáért le nem tenné, mielőtt fel nem tárja annak az ondulált nyúlőrskabátnak misztikus szépségeit és a feleségemet bele nem csiklandozza egy epeömléssel kapcsolatos lelkiállapotba. Ezért jött, ezért sétálgat már hetek óta az ablakunk alatt ezzel a döglött birkabőrrel, ez volt az álmai netovábbja, életének lobogó célja, hogy ezt a festett utánzatot valódi prémkabát gyanánt vonultassa fel meghitt családi tűzhelyünk horizontjára, hogy ezzel az antik szőrmepótlékkal inficiálja szélcsendes családi életünket. Az elmúlt héten már ötórai teát rendezett a bunda tiszteletére.

S minthogy súlyt helyezett arra, hogy a kabátba okvetlenül belebetegedjünk, meghívott minket is, de előzőleg egy sütővassal gondosan kikunkorította a prém monotónabb viselkedésű részeit, hogy úgy mondjam a lapályosabb vidékeket, hogy perzsábbul hassanak a nyugalomunkra. A veszedelmet akkor sikerült elhárítani, nem mentünk el a teára, de ez úgylátszik nem térítette el Mihalkánét attól a makacs tervétől, hogy minket, ha kell, egy megkerülő mozdulattal saját tűzhelyünkön tegyen boldogtalanná. A stratégiai felvonulást ime siker koronázta, végig kell szenvedjünk a kabátot. Reggelenként gukkerrel vizsgálhatja az ablakából, hogy a feleségem mit hoz haza a piacról. A gukkeren keresztül vizsgálja át a szatyor tartalmát. Megszámolja a paszulyszemeket, beleszabol a vajba, ha hizlalt tyúkot veszünk, azt terjeszti rólunk, hogy a pünkösdi ünnepekre megkékült sovány csirkét vettünk, de pusztán csak azért, mert már agonizált és így néhány garasért megkaptuk. Ha talpalni küldjük a cipőnket, átüzen, hogy éppen be akart nézni hozzánk, de nem zavar, mert tudja, hogy mezitláb vagyunk. Ha meghallja, hogy a városban valaki kiadó szoba iránt érdeklődik, azt hozzánk küldi, mert tudja, hogy a feleségem sírógörcsöt kap a rémülettől. Ha a feleségem huszonötödik névnapját ünnepli, akkor ő az ezüstlakodalomra gratulál. A szobalányunkat elcsalja, a mosónőnket lebeszéli, lappangó irtóháborút folytat ellenünk, gyilkos gázokkal, nyájas mosollyal támad, a levegőt szivattyúval távolítja el az orrunk elől, felkutatja az ellenségeinket, összebarátkozik velük, ha valaki beteszi hozzánk a lábát, itt terem, számba vesz mindent, belenéz minden lábosba, belekandikál minden vázába, a szeme vészes gyorsasággal száguld végig a lakásunkban s ha szunyogot lát a falon, zacharinos mosolyával poloskairtószerrel hoz javaslatba. Célbavett minket, üldöz a barátságával, ragacos mosolyának, nyomasztó nyájasságának szeplős paravánja mögül messzehordó ágyúkkal rombolja cafatokká az életünket. Elviszi a díszkötéseinket és tepertőspogácsát felejt benne. Nincs előle menekvés, nem lehet leszerelni, nincs benne könyörület. A verszáji és triánoni békék kifelejtették Mihalkánét a számításaikból, ő szabadon és minden hatósági beavatkozástól menten garázdálkodik e földi tereken, nem ismer Istent és demarkacionális vonalat.

Rettenetes.

Leverten csüggesztem le a fejemet. Már mindent megkíséreltünk. Hasztalan. És ez a Mihalkának nevezett katasztrófális duzzadmány azt mondja, hogy jól érzi magát a kalapomon. És megint Genuát fejtegeti. A tekintetem lemondóan réved az ajtó felé. Valaki éppen kopogtat. Aztán nyilik az ajtó és belép egy ember, hóna alatt viaszosvászontáskával. Hogy ő az egyleti ember.

- A belépés miatt jöttem - teszi hozzá magyarázólag.

- Igen - szól a feleségem.

Mihalkáné felfigyel. Mihalka abbahagyja Genuát és kíváncsian fülel.

- Abba az ügybe vagyok - jelzi az egyleti ember és Mihalka felé fordul - hogy urasága belép az egyletbe ezen egyszerű ív által, mely plajbásszal is kitölthető, ahol a plajbász, miáltal egyletünk tagja lesz Urasága... csak meg kell nyálazni.

Nyujtja a plajbászt. Mihalka habozva átveszi, forgatja, érdeklődve gusztálgatja a bizonytalan csutakot.

- Meg kell nyálazni? - kérdi és mondja valami derűs butasággal.

Persze, meg kell nyálazni, miáltal tagja lesz urasága... De viszont ráült zsirárdi kalapomra, miáltal megette a fene a kalapomat és még jó, hogy olyan tartósan kotol rajta, mert ha a feleségem észreveszi a lezajlott szerencsétlenséget, sírógörcsöt kap. Savanyúan nézem az új jövevényt, aki behatóan magyarázza Mihalkának az egyletet, abban a föltevésben, hogy ő a házigazda.

- Mer hogy a szavam ne feledjem, mosmán pillanatnyi segély is lesz adva az egyes tagok részére - jelenti ki hirtelen fordulattal és önérzetesen üt rá a viaszkosvászonra. - Ez most lett bevezetve.

Mihalkáné ösztönszerűleg leteszi a kabátot és óvatosan az egyleti ember felé tolja a hadállását. Mihalka nagyot szuszog, sebesen mozgatja a szempilláját és hipnotizáltan mered a táskára. A pillanatnyi segély szeget ütött a fejükbe.

- Pillanatnyi segély? - rebegi Mihalkáné szinte hangtalanul és fojtó irigységgel pillant a feleségemre.

- Az - szól az egyleti ember és büszkén bólint a fejével.

Nagy csend ereszkedik a szobára. Mihalkánénak remeg az orrcimpája az izgalomtól. A férje viszont sűrűket pödör a bajuszába. A szemük sóváran kering a táska felett, amely pillanatnyi segély misztériumait takarja, ott kóvályog a kíváncsiságuk és a vágyuk a váratlan zsákmány felett, mint egy mohó keselyű, szeretnék is már a csőrük közé kapni, mint kövér gilisztát és elvinni tőlünk, elhalászni előlünk. Hogy ők erről semmit sem tudtak! Mihalka nyújtja is már a csápjait, még csak nagy általánosságban tapogatódzik, de már elég észrevehetően orientálódik az egyleti ember felé, a pillanatnyi segélyt rendkívüli érdekesítőnek találja, úgy érzi, hogy be kell lépnie. Urasága be fog lépni, miáltal tagja lesz és az egész ügyet végtelenül egyszerűsíti az a körülmény, hogy plajbással is lehet... Remek gondolat volt ma délután ide jönni...

Hangosakat szuszog, forgatja a ceruzát, szeretne is már valamit aláírni, hogy megelőzzön minket, miáltal tagja lesz... Csak a pillanatnyi segélyt óhajtana még, persze csak úgy futólag, inkább csak pedantériából gyakorlati vonatkozásaiban is megvilágítani, hogy t. i. rug-e az a pillanatnyi segély s ha rug, mennyire rug és föltéve, hogy ő ezt a dolgot... egyszerűen melyik az alkalmas pillanat, amidőn ezt a fentebb csak nagy vonásokban vázolt segélyt személyesen is megismerhetné.

- Azt mink kérem - feleli az egyleti mentőangyal nagylelkűen - mindenkinek aggyuk.

- Belépünk - vakkantja Mihalkáné és elszántan néz körül.

- Mindenki kapja - üti a vasat az egyleti - csak be kell mondani az irodába, hogy emigy, amugy s már is guberájják a sok pénzt. Aki bemongya, az stánteputyere megkapja.

Mihalkáné már az első vonalig nyomult előre, szorosan blokirozta az egyleti embert a mosolya csurgómézeivel, hogy ne férhessünk a közelébe, meghódította otkolonos közelségével, féltékenyen a birtokába vette, bűbajos csicssergést csap a szegény ember fülébe. A figyelmet teljesen eltereli rólunk s az öröménél csak a félelem nagyobb, hogy észrevevesszük a szobában az egyleti embert, hogy mi is belépünk. Odaszáguld a mokkatortához, amit a feleségem egy sötét kényszer hatása alatt szervirozott fel, lehasít belőle egy zömök szeletet, azt az egyletinek adja, konyakot is tölt neki, mire Mihalka is belekap a tortába, kétszer repetál belőle, a fülei ugrálnak, petyhüdt pofazacskói is felduzzadnak, fennhangon élvezi a süteményünket, aztán cigarettával kínálja az egyleti embert, aki rágyujt, előkotor egy ivet, azt Mihalka elé rakja, egy ünnepélyes mozdulattal jelzi, hogy elkövetkezett a belépés pillanata, és már a kérdőpontokat kezdi betüzgetni.

- Itt az áll instálom, hogy mi a teljes vezeték- és keresztneve. Vagyis ez annyi, hogy minek hijják az illető egyént s ha megtudódik, azt be kell írni ide az ivbe. Plajbással is lehet.

Mihalka feszülten figyel. A szakszerű felvilágosítások után végre abba a kellemes helyzetbe kerül, hogy meg tud felelni arra a komplikált kérdésre, hogy mi a vezeték- és keresztneve. Diadalmasan hordja körül a tekintetét és odairja. Aztán jön a foglalkozás. Már tudniillik, hogy

ki micsoda. Ha suszter, hát suszter, ha kalauz, hát kalauz. És ecetera kéremalássan. Ha iparja van, hát azt.

- És ha kataszteri ember, hát azt - vágja ki Mihalka leleményesen.

- Akkor azt - bólint az egyleti.

Mihalkának ragyog az arca. Végtelenül egyszerűnek találja. Semmi komplikáció, semmi fejtörés, csak éppen utánagondol az ember egy keveset, hogy ki micsoda és kész, jön a másik rubrika, a lakhely, amit úgy kell értelmezni, hogy hun van az illető egyén kvártéjba és nem úgy, hogy teszem azt subix meg ilyesmi. Mihalka lázasan ír s tölcseért csinál a fülére, mert kezdetét veszi a következő kérdés:

- Nincs-e más állapotban?

Mihalka elröffeni magát, mert nem tudja, hogy milyen álláspontra helyezkedjék és kérdőleg néz a feleségére.

- Nem vagy - hangzik a nő szájából a megnyugtató felvilágosítás.

- Nem vagyok - jelenti ki ő is.

- Közös háztartásban él-e házastársával?

- Igen.

Ez beiródik. Jön a következő kérdés:

- Mikor és minő betegségben halt el a házastársa?

Sulyos csend ereszkedik a szobára. Az egyleti vár néhány pillanatig.

- Ez annyi - magyarázza jóindulatulag - hogy mibe halt bele a naccsága.

Mihalkáék, akik az előbb még diadalittasan vetették rá magukat az egyletire, most kinosan pislognak egymásra. Én finoman mosolygok és diszkrét pillantást váltok a feleségemmel.

- Ezidőszerint még az a helyzet... - kezdem az egyletinek magyarázni a tényállást, amikor Mihalkáné hirtelen közbelép és tisztázza a kérdést. A hangulat azonban feszült marad s a mérleg határozottan a mi javunkra kezd billenni. Mihalkánét pro foro interno eszi a sárgaméreg, pláne amikor észreveszi rajtunk annak az előjeleit, hogy mi adandó esetben nem haboznánk bevallani a valót, melyszerint ő közmegelegedésre kilehelte nemes párját. Közben a belépési szertartás a befejezéséhez közeleg. Mihalka odapingálja a nevét az ivre, jólesőket pödör, elégedetten zötyög a kalapomon és centripetális erővel megint nekiindul a pillanatnyi segélynek.

Az egyleti, aki nagyon büszke erre a pillanatnyi mézesmadzagra, örömmel ragadja meg az alkalmat. A helyzet magaslatán van, kacérul lebbentgeti a fátylat, csábítóan mutogatja a Pillanatnyi Segély finom lábikráit, fokozza a vágyat, kidülleszti a Mihalka sündisznószemeit, légiesen szökell jobbra-balra, gyönyörű víziókat ébreszt, nagy aranyzacskók sziluettjeit ugráltatja a Mihalkáék láthatárán és amikor tetőpontra hágott bennük a gyors meggazdagodás reménye, hirtelen azt mondja:

- Mer hozzánk érdemes belépni. Még ott a hullá a házba, máris kapja az ember a sok pénzeket.

- Hullá? - kérdik Mihalkáék megdöbbenve.

Az egyleti félremagyarázza a váratlan effektust, megint svungba jön s hogy fokozza a kábító hatást, szemléltető detájokba bocsátkozik:

- Mer az úgy van kérem, hogy az ember csak begyön az irodába, bemongya, hogy így, úgy, elpatkolt az ipse s menten kapja a segélyt gyászkalapra, koporsóra, miegymásra.

- Koporsóra? - bögi el magát Mihalka.

- Meg gyászkalapra... Prima egylet ez a miénk, hozzánk érdemes belépni. Nem igaz, kérem?

- Nagyon kedves - mondom én fellelkesedve.

- Tegnap is, esedezem, begyön az egyik, hogy a férjével baj van, elterfálta a gutaütés. Megyünk, ott feküdt kérem a kredenc mellett az illető halott, abba verte bele a halántékát, amikor felfordult. Olyasfajta egyén volt, mint Mihalka Urasága, a guta éppen a hasát találta el. Ki se hült még s máris kapta az asszonyka a sok pénzeket.

Ez már igen. Ez aztán a finom előzékeny egylet. Be se várja, hogy az illető halottat megüsse a guta, máris küldi a pillanatnyi segélyt koporsóra, miegymásra. És ez az egyleti ember is milyen kedves, milyen akkurátus. Szeretném megrázni becsületes, kérges kezét. Jövő vasárnapra meghívom egy liter piros borra ezt a szimpátikus férfiut, szeretném is ezt vele azonnal közölni, de nem jutok szóhoz, mert még mindig a hullákat fejtegeti, de most már Mihalkáné felé fordulva.

- Merhogyzavam ne feledjem, ez előnyös lépés a naccsága számára is. Mert teszem azt, a naccsága, ahogy nézem, engedelemmel szólva, egy kicsit sovánkás magatartásu, azok a flekkek az arcán a májbajtól jönnek, aztán nem igen bírja már a munkát. Na mámost az Urasága is megvan egy kevéskét viselve, hallik a szuszogásán, maholnap, se szó, se beszéd, így volt a másiknál is, felpuffadt a hasa és kész. A hulla itt fekszik, esedezem, még a szobába, ki se hül még becsületesen s a naccsága csak beszél az irodába és stánteputyere üti a markát a sok pénz. Nem kell szaladgálni, kölcsönkérni koporsóra, gyászkalapra, miegymásra.

Kolosszális. Nem is kell Mihalkának alapszabályilag még kihülni, ráér később is és az asszonykának már is üti a markát a sok pénz. Elragadtatva nézem az egyleti rinoceroszt, aki a sikertől megvadulva hadonászik az elkékült Mihalka előtt. Az ő hullájára bazirossza a számítás, egy küszöbön álló gutaütéssel akarja a sáppadtan támolygó Mihalkánét a tagdíjak gyors befizetésére ösztönözni, nem veszi tekintetbe, hogy szegény Mihalkának már kifordult a szeme a rémülettől és vonagló szájából kurta hörgésekben tör elő a halálfélelem. Ő csak tovább rotyog, hogy:

- Nagyon sima dolog az egész. Ott a hulla, itt a pénz. A pillanatnyi segély. Éppen hogy csak beírják...

- Plajbásszal - mondom én.

- Avval is lehet - mondja ő. Aztán kezd pakkolni, bucsuzni. Mihalkáné, aki idegsokkos szégyenéből és keserves csalódásából lassankint magához tért, a távozó viaszkosvászon láttán halványan felpislog még egyszer és halkan, bátortalanul azt kérdi az egyletitől:

- S mondja... mennyi azaz... összeg...

- A pillanatnyi segély?

Mihalkáné csendesen bólint.

- Az kérem - feleli az egyleti flegmatikusan - minden hulla után huszonöt lej. Ha nagyon kövér az illető halott, akkor harminc.

Magunkra maradunk. A szobát jóleső csend veszi a hatalmába. Mihalkáék ott vannak még. De már nem élnek. Vagy legalább is a régi értelemben már nem. Én szemügyre veszem a kabátot s hogy másra tereljem a társalgást, ártatlanul mondom:

- Egy ilyen használt nyári bundát... egy ilyen göndörített nyulbőrmicsodát én is vennék kéz alatt a feleségemnek.

Mihalkáné elsápadt és fuldokolva néz a férjére. Harsogó pofonokat mér le neki a szemével. Hogy ezt is kikotyogta, hogy ennyi blamázs után a kabát kézalatti mivoltát is az orrunkra kötötte.

- Gyere, - mondja neki siri nyugalommal, menjünk.

- Na fiam - szólok mosolyogva a feleségemnek, amikor eltávoztak - magának bizar izlése van, hogy ilyen egyletbe akar belépni.

- Én a tenniszegyletbe akartam - felel derüsen a feleségem.

- Tenniszegyletbe? És ez az ember?

- Ő a tenniszegyletnek is alkalmazottja... De azt hitte, hogy mi a másikba akarunk.

Az általános örömnépet csak az összenyomott zsirárdi kalap zavarja. Valahogy szeretném eltüntetni, hogy a feleségem észre ne vegye. Már nyulok is a kalap felé, amely olyan mint egy szalmából készült palacsinta, amikor bedugja az ajtón a fejét a szomorú Mihalka és egy vadonatúj zsirárdi kalapot lobogtat felém.

- Elcseréltük instálom a kalapunkat...

Megkönnyebbülten lélegzek fel és mosolyogva mutatom neki az összepréselt kalapját. Keserves arccal nézi, a sok csapás buskomorrá teszi, fölemeli a kalapot a székről, nyomogatja, lapitgatja, kétségbeesetten simogatja, felpróbálja, látja, hogy annak definitive befellegzett, megverten vánszorog vele a kijárat felé és ott azt mondja:

- Éreztem pedig valami hasonlót, amikor leültem.

- Kántité neglézsáb! - próbálom vigasztalni.

- Nem kérem - mondja már végelgyengülésben - zsirádé volt.

Még az nap délután felsiettem a padlásra és személyesen tüzttem ki az örömlobogót.

NOVELLA A TATÁRÓL.

Flammingóné, aki tolvaj cseléd lányoknak adott szállást, óbégatva hajtotta össze a két darab lábravalót, mert éjfélkor átjött ő is segédkezni a pakkoláshoz egy meleg kávé reménységében. Összekarmolt arcu, zilált asszonyság volt ez a Flammingóné, de most jóságos szavakat használt és okos utbaigazitásokat szolgáltatott a fehérepek ellen. A törékeny öregnek pedig potyogtak szívéből a könnyek és a kuffert átkötötte egy vastag spárgával. Ő volt a tata, egy császárszakállas hüvelykmatyi, legfeljebb 150 centi magas, egy vicces kis egyéniség, sötét fehér pikkémellénnyel és antik ezüstláncsal, egy nemes fej, valami jóizű Rübezahl-paródia, most azonban csak egy szegény, vérző tata, aki gyerek nagyságu kezeivel húzta a spárgát a rozoga bőrönd felett és férfias komolysággal biztatta a fiát, mert a fia, akit Jonáthánnak hívtak, letette az érettségit és így elérkezett ahhoz a ponthoz, hogy sovány muszklijával, két darab lábravalóval, egy ötkilós barna kenyérrel és egy pár igen finom kaucsuk-kézelővel nekivágjon a világnak pénzt kisajtolni, egzisztenciát alapítani, szutenirozni a tatát néhány bőrszivarral és egypár forinttal. A mama, az tavaly februárban meghalt szegény mejbajban, pedig egy áldásos derék szorgalmas anya, aki sulyos forintokat keresett libatömési praxisával, mert a tata már kibicsaklott és nem tudott keresni. Azóta vékonyan vegetáltak az apró tata és Jonáthán a vizes szobában, a bűdös petróleumlámpa mellett. De most megvolt az érettségi és a tatának tele volt ódon pikkémellénye alatt szülői kebele reményekkel, éjszakánként csak nyitvatartotta a szemét és szárazakat csámcsogott szomoru szájával és gyufát gyújtott meg nézni a vekkert, a tovaenyésző éjszakákat, mert alapjában véve végtelenül bánatos volt, hogy a sors elmetéli őket egymástól.

Mikor a kuffer megvolt, megitták hármasan a meleg kávé, Flammingónénak szívére ment a dolog, dörzsölgette terpeszkedő orrát, a tata is zokogni akart volna, de csak vigasztalta a jószívű Flammingónét, hogy ő már öreg ember, csak a fiának menjen jól, aztán eloltották a gyertyát és kibaktattak az indóházhoz a hideg hajnalon. Cipelték a podgyászt, szívük olykor belefáradt a teherbe, le is tették a járdára és kifújták ketten az orrukat.

- Meglátja drága tata - jövendölte lázasan Jonáthán - egzisztenciát csinállok magamnak. Aztán a tatát is elhozatom.

- Meghalok én addig fiam - lirázott a szegény tata és lihegve emelte a bőrönd fülét - csak téged segítsen meg a Jóisten.

Mert önzetlen, jóságos tata volt a kis öreg, apában igen szép zsáner, aki palotákat szeretett volna ajándékozni a fiának, egyet a főtéren, szemben a vasdepóval és egyet Párisban a főuccán. A perronon minden hordárt megállított, hogy nem ment-e el még a vonat, amelyikkel a fia utazik, aztán beszaladt a harmadosztályu restaurációba, vett egy zacskó édesszilván a fiának és egy pakli dohányt a jobbikból és szóbaelegyedett az utasokkal és elmesélte, hogy a fia is utazik. Aztán, mikor bejött a vonat, felkapaszkodtak egy harmadosztályu kocsiba, az öregnek fontos tanácsok tódultak ki a száján, de a belseje reszketett a meghatottságtól, visszaszaladt a restaurációba, vásárolt még két darab szafaládét és egy puffadt, régi pogácsát, a perronon is kiadott még egy kis pénzt egy pár cipőzsinórra és bugyogó bőkezűséggel begyömöszölte a Jonáthán zsebébe. Aztán összecsókolták egymás arcát, a vonat elindult, ott maradt a kis öreg, a császárszakállas, magányos tata a sinek mellett, egy vasuti tisztviselő kergette el onnan, mert tolatni kezdtek. Ugy lehetett sajnálni szegény emberkét, ahogy csoszogott kifelé összefacsart szülői szívvel, hatalmas cugoscipőjével az indóházból.

Egy hónap múlva aztán levelet kapott. Az volt benne, hogy nincs még állásom szeretett tata, de azért ne busuljon drága tata. És akkor keresetre adta magát a tata, egy kosárban forró marónit árult lebuajokban és lányos házakban, hajnalig kotolt söntések ajtajában. A pénzt póstára adta és irt egy drága levelet és válaszbélyeget tett a borítékba.

Egy év múlva egy doboz trabukót kapott Bécsből, később már némi pénzek is jöttek, egyszer Hamburgból, később Lübeckből, Amsterdamból és a kis öreg ruhát vett magának, dernier modél, zsemlyeszínű zsakettet barna kockákkal, amilyennel ifju angol lordok lovagolnak délelőtt a Hyde Parkban. A kabát egy kicsit hosszú volt, majdnem a cipősarkáig ért, de elegáns volt és keménykalapot is vett és bement a kávéházba és rendelt egy forró feketét és elbűvölően beszélt a fia karrierjéről és boldog volt, hogy úgy hallgatják mint egy regényt és megkérdezik tőle, hogy hol van az az Amsterdam. Passzió volt nézni, milyen elégedetten és tekintélyesen dominózott zsemlyeszínű zsakettjében. Mert jól ment a dolga, megstuccoltatta a szakállát és vigyázott arra, mindig, hogy a kalapja mindig ki legyen kékélve. Mert tartozott ezzel az elegáns magatartással a fiának, aki egészséges fogaival átharapta magát a szegénység és névtelenség rosszízű kásafalán, kartelleket csinált és bonyolított és mikor már nagyon magasan volt, a titkárával magához telefonáltatta a tatát az esküvő folytán.

És a kis öreg, maga sem tudta hogyan, ott állott a kápolnában, lábujjhegyen és a glasszé-keztyűjét gombolgatta határtalan büszkeségében. A zenét egy mezőszoprán kamaraénekesnő és egy többszörösen kitüntetett orgonista szolgáltatták. A nőkön antik ékszerek csüngtek, a levegő az csodás volt és egy újságíró töltőtollal jegyzeteket csinált a háttérben. A kis öreget odanyomták az oszlophoz, szinte rákenték, mint egy plakátot, ráléptek a lábára, hátrataszigálták egy kissé, olyan külsőt kapott a filigrán örömapa, mint egy tepertyű, olyan volt szegény az elegáns tündöklő kápolnában, mint egy szakállas, összemert tepertyű. A keztyűje kirepedt, a hasa korgott az éhségtől, mert az események hevében elfelejtettek neki reggelit adni. És hiába ágaskodott, hogy láthassa a fiát, aki az oltár előtt állott, cseresznyevörös szőnyegen egy nővel, lepisszegték. A bársonyruhás ceremónierek lapos kézmozdulattal jelezték, hogy hallja öreg, itt nem lehet annyit fészkelődni, viselje magát tisztességesen, mert kivezetjük. Az orgona pedig különböző műsorszámokat játszott és Jonáthán, a nyulánk finansié monoklis szemével bágyadtan mosolygott a menyasszony szemébe, akinek rokokó villája volt két elegáns toronnyal, heraldikus karosszékekkel és hátaslova és minden, minden, amit egy elnyűtt tata, aki zongorás éjszakákon selyeminges cselédhölgyeknek forró marónit árult és aki duhaj cipészifjaknak hervadt kávéházak homályában két hatosért a hasából beszélt - megálmodni sem tudott volna. Mert azt elfelejtettem felvenni a rubrikába, hogy a finom kis emberke, akit bevezényeltek egy hevenyészett frakköltőny pazar eleganciájába, hogy egy holland kapitalistához hasonlítson, akinek rakományai usznak a tengeren és akit most lenéztek, odakentek az oszlop spirálisan felkanyargó frizeihez, régen a cirkuszban működött mint attrakció, hasbeszélő volt két szemtelen babával a térdén, akik a tata üres hasából zajos vicceket mondtak a publikumnak. De most ordítani szeretett volna torkaszakadtából, hogy ne nyomkodják őtet, micsoda eljárás az, hogy őtet, a tatát negligálják, engedjék az oltárhoz, mert ő látni akarja egyetlen Jonáthánkáját esküvője alkalmával, ott akar állni mellette, szeretett gyermekei mellett. De nem mert ordítani, még fészkelődni sem többet, csak könnyesen pislogott, nagy kövér cseppekben gurult ki szeméből a boldogság, ádámcsutkás nyakát izgatottan ketyegtette, mint egy felzaklatott csirke. Filigrán, de strapás életének hő célja volt ez a mai nap, homlokon csókolni sikerült magzatját és büszke, apai melléhez szorítani a fia menyasszonyát, akit a nagy tolongásban szórakozottságból elfelejtettek neki bemutatni. Ő már nagyon szépen ki-spekulálta magának utközben a dolgot, most is ezen járt az esze, hogy majd homlokon csókolja a gyermekeket és valami gyönyörű mondást fog nekik mondani a jövőről és a leendő unokákról, ha vége lesz a szertartásnak és az orgona tust fog orgonálni. Az unokákat majd elviszi fagyaltozni, de csak egy snittet szabad nekik enni, mert különben menni fog a kicsi

hasacskajuk. És Annuskával bujócskát fog játszani a faskamrában, aztán Annuska mind keresni fogja őt, pityeregni fog és ő akkor kibuvik a vizeshordó mögül és azt fogja mondani: huhu itt van a nagytata.

És amíg ott bujócskázott a faskamrában, észre sem vette, hogy az orgona már a tust orgonálja, vége a szertartásnak, a népek beszállnak az autókba és akkor ő is szaladgálni kezdett egy autó után, hogy felüljön rája, mint tata, mert neki is dukál egy autó, a fia bizonyára rezervált egyet a részére, hogy legyen miben az ebédhez robognia. Ott lábatlankodott a kocsik körül, nézte, hogy melyikbe szálljon bele, de elsodorták, mint heves szél a zsiros ujságpapírt, elfogytak az autók, faképnél maradt a kis öreg, a járdán felejtették, elpotyogtatták, mint haszontalan hulladékot. Ott gubaszkodott elcsodálkozva az öreg, szomorú tata az üres templom előtt, mint hajdan az indóházban mekegve rezzent ki a száján néhány furcsa hangocska, szépen megnyezett császárszakálla reszketett és tétova kézzel, szép, fehér, repedt keztyűvel keresni kezdte a zsebkendőjét, de az ismeretlen frakkban nem tudott szegény eligazodni. Pedig ha ő nincs a világon, akkor ez a nagy publikum nem szaladt volna össze a fiát látni, mert a fia neki köszönheti, hogy a világra jött, hogy kilábalta a tifuszból, iskolából, penészvirágos szegénységből, ennek a félredobott kis tatának itt a járdán. Ha ő most itt hirtelen meghalna? És hervadtan csoszogott neki az ismeretlen városnak, kereste Jonáthánt, dicsőséges kis palántáját, aki elfelejtett neki autót rezerválni. Megállította az embereket, rendőröktől kérdezősködött, aztán szóbaelegyedett egy barátságos hordárral, aki gyalog hazakisérte. Este volt már, amikor éhesen, szomjasan, végleg megrepedt glaszékeztyűben célhoz érkezett.

- Üljön le tata és egyék valamit - mondta neki a fia szórakozottan és bevezette a vendégek közé és észrevétlenül leültette egy hosszú asztal végébe. A tata meg volt most hatva, némán rázogatta a fia kezét, aki ilyen jó volt hozzá, halat hagyott neki meg egy kis fácánt. Nagy darab kenyeret evett a fácánhoz, tokaji bort ivott hozzá és ragyogó arccal hallgatta a különböző felköszöntőket. Gyönyörűen érezte magát a kis öreg a vendégkoszoruban, roppant büszke volt a fiára, akiről annyi jót mondtak az előkelő emberek, nagyon jó kedve kerekedett, ő is a pohara után nyult, mert úgy találta, hogy neki, a tatának is van egy kis beleszólása a dologba, úgy illik, hogy ő is felemelje a poharát. Kiönti a szívét, hadd lássák, milyen egy szerető, hűséges tata. Készült is felállani, de a fia rémülten intett neki a fejével. Alig vette észre, csak mikor felállott, akkor huzta valaki vissza frakkjánál fogva. Kissé megsértődött, sokáig hallgatott, de aztán nem birt zajos apai szívével, amely kapálózva kérezkodott ki belőle. És amikor a toásztok lassankint elfogytak, hirtelen meglódult benne valami és a nagy csendben váratlanul elkezdett kotkodácsolni, mint régen, amikor a kicsi Jonáthánkát a térdére ültette és mulattatására siri tyukhangokat hozott elő a hasából.

A vendégek meglepetten néztek egymásra, sejtelmük sem volt, honnan jön a szakadatlan kotkodácsolás, az asztal alá kukucskáltak és ez felbátorította az öreget, kukorékolni kezdett, gyönyörű tenorban, de úgy, hogy a száját nem is mozgatta s amikor elfogta a hajdani sikerek láza, tűzbe jött és egy szép tréfás felköszöntőt mondott a hasából. Óriási hahota következett, a kis örömapa felállott és boldogan hajtotta meg magát az ovációra. A fia úgy ült a helyén mint egy sárgatök, a menyasszony sirni kezdett szégyenében és akkor valaki odajött a tatához s azt mondta: pardon egy pillanatra. De a tata nagyon büszke volt a sikerére és mikor finom diszkrécióval kezdték kiküszöbölni a vendégkoszorúból, méltatlankodva makacsolta meg magát, hogy miféle dolog az, ő a tatája a méltóságos urnak, ne tologassák őt kifelé, miféle eljárás ez? Ő marónit árult, ő utolsó keserves pénzéért szafaládét vett Jonáthánkának, ő strapálta magát szegény boldogult nejével egyetemben a fiáért és most még ne is örvendhesen a boldogságának?

Hadonászva fejtegette apai szívének jogait és észre sem vette, hogy a vendégek faképnél hagyták a nagy ünnepségeket. A finom menyasszony sápadtan zokogott a sarokban, Jonáthán pedig odaállott a tata elé és siri boldogtalansággal, keservesen, de harag nélkül azt mondta a kis öregnek:

- Tata drága, ezt szépen megcsinálta.

A tata most kezdte felfogni a helyzetet. Állt, állt, nézett, nézett, az álla elkezdett citerázni, aztán anélkül, hogy egy szót is mekegett volna, letántorgott a lépcsőn, vitte, vonszolta magával, megdőbbent, bőgő szívét, leült egy sarokkőre a magános éjszakában és ott sokszor, hangosan azt mondta magának:

- Te hasbeszélő, te svárckünctler, te öreg disznó.

És most megint olyan volt, mint egy összezsugorodott, szakállas tepertyű. Nagyon lehetett sajnálni szegényt.

TEMPO ANDANTE.

Szél furulyázik az ecetfák között, aztán hangszert változtat és végigorgonázik az istállók zsindelyének klaviatúráján. Itthoni ősök fanyarságát kóstolgom. És konstatom: a kapu alján, ahol júliusban legyek dőzsöltek a puha törökmézdombon, amit fürge bárdal szeletelt Bosztandzsik Ali, városunk hórihorgas muzulmánja, ott most a kapu említett alján kukacos sültgesztenye illata lebeg. És konstatom: Schlesinger, a művelt vaskereskedő bevonszolta ekéjét a trotoárról, Vizi Zsiga leakasztotta üzlete ormáról a jutányos cirokseprőket és Illosvai tűzoltó al-, de pumpa-főparancsnok, dalárdatag, manikűrrel bővítette előnyösen ismert fodrászatát és most mindkét branches rosszul szuperál. Fuchs nevű tarokkirály ujdonszült lányára való tekintetből dacol az idővel és grizes zsákját künnhagyta a bolt előtt, amit e pillanatban az angol mamzell kutyája szagolgat. Az az izé, amit az emberek Galiciában kezdtek egypár évvel ezelőtt, megbillentette egy kicsit a mérleget. Zord folltrefferek ragyáit hordják az egzisztenciák, de speciel borban és talpbőrben figyelemreméltó kötések voltak. Van ezekben az emberekben valami homályos költészet, ha ők nem is látják.

Itt lebeg például karmantyúja felé gömbölyödve az imádott Mezártim, kivel az építőmesterek bálján szenvedélyes barátságba keveredtem. De ennek tizenöt éve és kövérkés termetén most búsan foszlik az imitált perziáner. Emészti őket az ősz, a végzetes moly, mely ködös szárnyaival itt pillog felettem is, aki friss csapolású sört iszom az Európa külön termében és a vadásztársulat olajképebe merülök. A letakart cimbalmon újságokat látok, mert utánam nyomultak ők is, vérszegény szenzációikkal és bágyadt magánügyeikkel, közölni igyekezvén velem Kemál pasa és egy megfúrt Wertheim-kassza közötti lírájukat, mely szerint ősz van, kimondhatatlanul ősz van. Künn már működik a közvilágítási közeg, aki kampós rúdjával égésre bírja a villanylámpákat. Az evangélikusok órája hosszasan vajúdik, nyilván ütni szeretne valamit. Szédelés történt velem szemben, mert a képeslap, amely hazacsábitott, meleg, intim, egészséges dolgokat szuggerált nekem s most, ahogy számbaveszem az uccákat és ifjúságom leltárát, látom, hogy itt hiányok vannak és hallom, hogy a házakról lemondóan hull a vakolat.

- A halántéka megszürkült - suttogja valaki elsuhanóban. Az enyém? Odatapogatok. Metsző hideg rohan szembe. A pék küszöbén domború hímmacska nyávog utánam, hangszálait a csapadékos éjszakák beálltakor hűthette meg. Azelőtt finomat rugtam volna puha hasába, de szürkül a halántékom, lenyomom a pékek kilincsét, hogy az állat nosztalgiáját kielégítem és nyomban utána megmarkol egy kéz és velem lépeget a cuppogó járdán egy homályos ismerősöm, talán egy jogász vagy ehez hasonló, világos kamászlival, elegáns nyakkendőtüvel. Egy kicsit mégis emlékszem a hangjára, ifjúi horizontomon ő volt az első raccsoló európer, s ehez képest minden új kasszirónél elsőnek nevezett be az én időmben. Most tiszteletteljes hangnemet üt meg, eszmét kezd cserélni velem, hogy igaz-e, miszerint regényeket fabrikálok Kolozsváron? Hazáig kísérne, de egy gyarmatáru bolt előtt mégis búcsúzik, mert úgymond, lámpabelet kénytelen vásárolni. - Lotti sokat beszél önről - szól távozóban - és üdvözlétét küldi.

Lotti? Széttapogatok magamban s úgy rémlik, mintha közünk lett volna egymáshoz. Egy Lotti mintha már előfordult volna a praksisomban. Egy omnibusz tetején találkoztam egy pár szellemes női bokával, amikor a Boulevard des Malesherbes-en görögtünk tova egy régi, zamatos április délelőttjén. Gyöngéd eset volt, néha a Csinkecsentót magyaráztam meg neki, máskor a patagónokat s ha maradt szabad időnk, egymás száját csókolgattuk, de bús patáliába torkollott a dolog egy harisnya kapcsán, amely nyomtalanul elveszett a manzardómban. Nevek inspirálják néha az embert és pengetik meg ilyen hirtelen ujjakkal letakart hárfánkat, amit zenei vágyak híján már csak kleiderstoknak használunk.

- Francia ugye? - nyúl utána a kérdésem reménykedve.

- Nem éppen - csudálkozik rám a fogász - de szeretne önnel megismerkedni.

Ez is valami. Igen, ismerkedni, mikor így potyog az eső és felzilálja kompakt lényemet. Már arra gondoltam, hogy néhány forduló billiárdot játszom, esetleg az éjjeli gyorsal hűtlenül elhagyom kisdéd szülővárosomat. De Lotti kapcsán kellemes fűszerek aromája üditi hogy-léteimet és e körülmény maradásra készlet.

Tovább szagolom a helyi őszt s mivel közbejött körülmények folytán cipőm megrepedt, másnap elviszem őt kezelés céljából úri cipészünkhöz, Micsura Jónás nevezetűhöz. A járdán csintalan lábaival gázolja a hagyományos novemberi melancholiát távoli nőrokonom, ki hóna alatt Grieget viszi zongoraórára. Valcer Ildikó a neve és telekacagja a Serfőző-uccát:

- Mit szólna a Hubigán parfümömhöz?

Valóságos tündér. A múlt hét szerdáján, de legfeljebb két év előtt még a nyakamon lovagoltattam.

- A Lotti nagyon szeretne veled beszélni. Alig győzte kívánni, amíg hazaméltóztatol.

Lotti úgy úszik körülöttem, mint esős dézsában a buborék: felhólyagzik, aztán hirtelen elpattan, hogy máshol újra kezdje.

- Ma rólad beszéltünk Lottival - újságolja lefekvés előtt öregség felé enyhülő keresztanyám: és aztán babrálgatva a tűzhely körül: - Te... van neki is egy regénye.

- Lotti regényeket ír?

- Nem ír. Csak van neki is egy regénye. Nagyon sokat beszél róla, de nem árulja el senkinek. Nagyon szeretné veled megíratni. Azt mondja, híres író leszel tőle.

Pagát, a Van-Dyk barna vizsla leomlik a kerevetről, álmosan fölszagol az asztalra, leveri a lámpát az orrával és sötétben maradunk. Baj nem származik, de keresztanyám egy léccel üzőbe veszi, hogy kissé rendreutasítsa. Lotti elmúlik az incidens következtében és én feküdni megyek.

Alapjában véve: ki lehet Lotti? E vidék beiktatott szőke hercegnője, vagy csak kalandos selyem-harisnya, valami bukott gyöngyvirág, ki? Kacagó szallagcsokor egy házibálon, szünetelő démon a földgömb e pókhálós kuckójában, avagy csak szorgalmas tárcaolvasó? Egy helybeli midinette, trillázó női ifjúság, amely kifeszített vitorlákkal cirkál szülővárosom békalencsés taván, aki májusi napszálltakor bevallja és novemberben már fanyarul letagadja szívdobogását az ide- és elhelyezett törvényszéki jegyzővel szemben? Szeretem a Lottik szemének ibolyaszín vágyait, csuklójuk kékveres havát, a heves zsánert, amely regényeket érlel, a lelküket és vállukat a netáni szemölcsökkel karöltve is. Hallottam már Lottiról és tudom, hogy titkának fukar repedésén áhítatosan kukucsgál a kíváncsiság. Látni szeretném már és hallani lüktető szájából a forró regényt, mert úgy képezem, szokatlanabb és tarajlóbb lesz, mint azok, amelyeket a szerelem és szenvedés amatőrjei végigcsináltak. És Lotti betölti misztikummal a szobát, melyben lefekszem.

Sürgetnem kell a dolgot, rámfér egy kis híresség. De Lottinak, mint jelentik, mandulagyulladás van e pillanatban, a szobát őrzi. Bizonyára háziorvosai rendelték így. És a szél újra furulyázik az ecetfák között. Cifrázza mint a klarinétos és mély fúgákat csinál. A helybeli sajtóban az állott a légköri változások kapcsán, hogy „...zokog az Idő, mint női szív, mely megcsalatott...” A fináncbiztos lánya verselte ezt a szépet s gyönyörű irányánál fogva biztosan fel fogja olvasni a leányegylet délutáni matinéján.

- Itt a Lotti - mondja jószágon keresztanyám egy reggel és mereven ül egy kredenc előtt, mert fészül.

A háta mögött ott van Lotti, tehénfejő zsámolyon áll, mert kicsi maradt a púpja miatt. Szembe-
szökő frizernői mivolta egy cseppet kihozza a sodrából, gépiesen csavargatja keresztanyám
kopott copfjait, aztán lángolóan néz rám és szól:

- Nevem Gyarmati Lotti.

Hangja intelligens és sokat sejtető. Regénye van Lottinak, nem kételkedem benne. Megértően
nyúlok a keze után, tudom, hogy az ipar elfoglalja, hát ajánlom neki felcsigázva:

- Este teát főz keresztanyám. Ugyebár? Akkor majd élvezetesen elcsevegünk kisasszony.

Este, amikor betoppanok, már ül is zöldszínű kosztümjében a díványon, várakozóan szorongat
valami paksamétát és lázasan mosolyog felém. Ünneplés és némán bólint a fejével. Az
asztalon rózsák pihennek, a száruk stanióllal van körülcsavarva. Utólag kiderül, hogy arany-
szallag is van rajtuk és a szallag mögött használt, de tisztára radirozott vizitkártya szorong.

- Neked hozta a Lotti. Ugye milyen finom?

Igy szól keresztanyám és a tea folytán kimegy a konyhába. Az udvar felől tehén bög, meg-
szokta a pontos tejelést, amely az események hevében most késedelmet szenved. Felsrófolom
kissé a lámpát, aztán mégis visszasrófolom és rámosolygok Lottira.

- Egyszer Andalúziában - szólok bársonyos kiejtéssel - szaracén romok közt, legyezőpálma
alatt egy szenvedő nőre bukkantam, ébenhajú lányra, aki elhagyta gyöngyeit és zafirjait, mert
szenvedett és emiatt takarmányrépát kapált és profilban nagyon hasonlított kegyedhez.

Bólint, sóhajt és nekitürközik:

- Nem teccik ugye rossz néven venni...

- Óh... absolute nem...

Köhög.

- Én tudniillik egy sokat szenvedett nő vagyok - mondja bánatosan.

A regény!

- Volt négyezer koronám, de az uram elferblizte, aztán meglógott.

- Tehát asszony, megcsalt asszony - simitok kissé a feltüremlett tónuson.

A regény sajtószzerű mesgyéken ropog tova:

- Az, hogy a fene ott evett volna meg, amikor hozzámentem. Azt hittem keresni fog, mert egy
fényképnagyító cégnek utazott, de még a keservesen összespórolt pénzemet is elherdálta. Ha
nem lett volna olyan gazember, akkor boldogan élhettünk volna együtt. Pedig mint vőlegény
gyönyörű leveleket írt, elhoztam, tessék elolvasni. Ezekből is ki lehetne nyomtatni egy párat a
regényhez... Nagyon szépek...

Átszellemülten kapja elő a köteget és a kezembe adja. Bontogatom és olvasgatom:

„...Gerlepár gyanánt fogunk élni aranyos boldogságom és mint nős egyén cégmentől föltétlenül
megkapom a cúlágot...”

- Most Amerikában van, Penszilvánia állam. Ügyvédileg ment neki egy levél, hogy állítsa
vissza a házastársi közösséget, vagy küldje vissza a keservesen megspórolt pénzemet... Nem
válaszolt.

- Gazember - jelentem ki sötét hangulatban, meggyőződéssel.

Lotti felragyog.

- Óh tessék elhinni, kevés ilyen regény van az életben, mint az enyém. Gondoltam egyszer, hogy levélileg megírom kegyednek, mert ebből egy nagyon szép regényt lehet csinálni. Osztályrészem csupa szenvedés volt. A négyezer koronát is bele lehet írni.

- Valóban - mormogják ajkaim.

- Sok megpróbáltatás ért ezen ember részéről - zárja Lotti a témát méla akkordban, de diadalmas testtartással.

Jön a tea.

- Nos Lottika, elbeszélte? - kérdi keresztanyám.

- Napokig lehetne még róla beszélni - fölényeskedik Lotti és megkülömböztetett büszkeséget olvasok ki a szeméből. Hátán a púp - amelynek oly kevés létjogosultsága van az emberi életben s amely különben sem tartozik a tárgyhoz - most mintha veszítene valamit plasztikájából.

- Meg tetszik ugyebár érteni lelkivilágomat - búcsúzik szomorú stílusban, amikor a kapuhoz érünk.

Melankólikusan bólintok. Igen. Igen. Igen nagysád. A kezemet szorongatja és még szolgáltat egy adatot:

- Hajas Tivadarnak hívják... És csak négy hétig éltünk együtt. Pedig szerettük egymást.

- Mikor történt ez? - kérdezem pedánsan.

- Ebben a hónapban volt hét esztendeje.

Szülővárosomra rátehénkedik a vastag éjszaka, egy hárászkendős cselédlány a hideg udvaron elmélyedve egyesül ideáljával. Szinte lerészegednek egymástól, ahogy összefonódva hintáznak a hiányos kövezeten. Szakadatlanul ölelik egymást. Az eresz alatt kukoricacsövek csörömpölnek. Szülővárosom jóízűen hortyog már. Micsurától reggel el kell hozatnom a cipőmet és a bőrröndöt kiküldeni a déli omnibuszhoz.

Ha egyszer elegendő papirom lesz, megírom a regényedet Lotti. Két kötetben. És biztos lehetsz benne, hogy gondosan fogom megfogalmazni. Véleményem szerint nagyon megható lesz.

DEMETERKE.

Ezt az írást fájó barátomnak, B. Demeternek ajánlom, aki tegnap végre leesett az építőállványról. De ajánlom T. Arthur nevű messzi ismerősömnek is száguldó karierje iránti mély hódolattal.

Demeterke úgy féltizenkettő felé megette a csuporból a krumplilevesét, aztán szépen átmászott a kerítésen a szomszéduducába. Nagyocska fejét sáppadt komolyság patinázta, de azért most mégis át kellett másznia a kerítésen, mert ez az átmászás alapján véve végtelen komoly dolog volt a Demeterke részéről, egy mulhatatlan teendő, majdnem olyan pedáns, mint egy hivatalbamenés. Hivatalba járt Demeterke a kerítésen keresztül a szomszéduticába egy darab barna kenyéruccal a zsebében, egy almával a kezében és vadonatúj mátyásmadár tollakkal a kalapján. Ahogy aztán a szomszéduticába ért, felmászott az egyik gesztenyefa védő lécbordázatára és a gesztenyelombok füledt árnyékában órákig várta, amíg a szemközti vaskapuból kilép a korbácsos fiu, akit Átinak neveznek és aki olyan fülsiketítően tud füttyülni. Ez volt a Demeterke hivatala. Sohasem mulasztott, sohasem késett, krumplileves után rögtön átmászott a palánkon, felült a gesztenyefa léccárványára, az egyik karjával a szívéhez ölelte a poros fatörzset és várta. Két órát, három órát, öt órát s ha Áti nem mutatkozott, akkor késő estig is. Bus, nagyocska fejében diadalmas álmok csapongtak és komoly szívével valami különöset, valami meleg, gyönyörű egyszerűt álmodott az eljövendők horizontjára. Azt, hogy Áti barátságba elegyedik vele. Ez az álom volt mindene. Barátkozni a finom Átival.

A szeme nyugtalan nosztalgiával leste a vaskaput. Néhányszor levette a kalapját és megsimogatta a ríktó mátyásmadár tollakat. Büszke volt rájuk és feszülten várta, hogy a tollak révén mégis csak megkezdődik egy kicsit a barátkozás. Kitartóan várakozott a rekkenő hőségben és néhány óra múlva végre kinyílt a vaskapu és ott állott Áti egy korbácscsal és egy dióskiflivel a kezében.

Áti hirtelen körülnézett. A dióskiflit és az ostort a hóna alá dugta, a két ujját a nyelve alá nyomta és füttyült egyet. Nagyon szépnek, nagyon fülsiketítőnek találta ezt a füttyülést, még egyszer füttyölt, egy fülrepestőt és élvezettel mosolygott utána. Ez a füttyülés annyit jelentett, hogy ő már megebédelt, és most megint kezdődik. Megint kezdődik az, hogy ebben az utcában ő parancsol, mert egyrészt építésmérnök a papája, másrészt az övé ez a szép ostor, amit a hóna alatt tart. Erre az ostorra nagyon vigyázott. A sustorgója ugyanis valódi bőrből volt, amelyet középen piros hárász díszített, a végén hársból font finom farkinca libegett, hogy nagyokat csattanjon. Áti a füttyülés befejeztével gondosan előszedte a korbácsot és pattintott egyet.

- Hasas - mondta fennhangon.

A szomszéd ház kapujában egy bágyadt-arcú nő ült a kézimunkája fölé hajolva.

- Hasas - jelentette ki Áti még egyszer.

A nő megrebbenve kapta föl a fejét és elvörösödve nézett Átira.

- Hasas - mondta Áti. Földuzzasztotta a pofazacskóját, az öklével beleütött, nagyot puffogott és vigyorogva jelentette ki még egyszer:

- Nagyhasu.

A nő fájdalmas zavarral állott fel, elsimitotta a köténye ráncait és terhes, nehézkes testét szégyenkezve és megbántottan cipelte vissza az udvarra.

Áti elégedetten pattintott az ostorával.

Demeterke pedig leszállott a fáról. A szive izgatottan lüktetett, a kalapján pedig lágyan ringatta a nyári fuvalom a gyönyörű mátyástollakat. Áti a tollakra nézett. Szótlanul, sokáig nézte. Aztán megpiszkálta őket az ostor nyelével és haragosan kérdezte:

- Mit jársz mindig a mi utcánkban?

Demeterke nehezet lélezett. Arra, hogy Áti csak úgy könnyedén és bántóan meg fogja piszkálni az ünnepélyes mátyástollakat, nem volt elkészülve. Mást várt ő ezektől a tollaktól és hogy a korbács nyele olyan sivár szemtelenséggel turkált bele a reményeibe, bús csalódás ereszkedett a szívére... Szép simán, de kissé megzavarodva kotródni kezdett a fa alól. Ahogy szaporázta gyenge lábszárait, a nadrágja trottyán, egy keskeny repeszen, fehérkés színek kukkantottak kifelé.

Áti fölényesen mérte végig. Aztán kinyújtotta a lábát, be a Demeterke két lába közé. Ez egy csejdika volt, ez a művelet. Demeterke kalimpálva kapaszkodott a levegőbe.

- Miért nem szalutálsz nekem? - kérdezte Áti szigorú magatartással.

Áti tudniillik cugszfürer volt három krétacsillaggal a kabátján.

Demeterke megállott és lenézett a földre. Állott, állott hangtalanul és a lelke égboltján durva felhők nyargaltak keresztül. Pedig úgy tisztelte ezt az Áti nevezetű urifiut, olyan kitartóan tisztelte és a múlt héten is, amikor láza volt, eljött és hagymázás szédülésein keresztül is rendíthetetlen nosztológiával tisztelte. És most csejdikát kap tőle.

- Mi van a harisnyádban? - kérdezte tőle Áti hirtelen.

- Semmi - felelte Demeterke halkan.

Áti közelebb lépett hozzá, vékony orrát előreszegezte, savószínű hideg szemével lenézett a Demeterke harisnyájára, amelynek vörhenyes pamutját valami sima, lapos tárgy feszítette, aztán némi jóakarattal azt mondta:

- Kapsz egy taslit, ha nem mutatod meg.

- Semmi - ismételte Demeter elborult pofácskával.

- Tasli - jelentette ki Áti egykedvűen s a következő pillanatban odanyomta Demeterkét a vaskapuhoz.

- Nyomás - adta ki magának a vezényszót és kétszer egymásután beleverte a Demeterke fejét a kemény kapuba. A rongyoskás gyermek szőke feje kettőt döngött a kapu vaslapján. Aztán ferde tartással, mint egy rémült kacsa, amikor vércsére pislog a magasba, Átira nézett. A szeme vízesen hunyorgott és görcsösen fogta az almáját. Ott állott elcsejdikázva, a kapuhoz koppantva, letegezve a finom Áti előtt, akinek barátságáról hónapok óta álmodozott. Megpotyolt fejében pityergésre fakadt és elszégyelte magát egy meleg ábránd. Esténként, ha felmászott a ládára és a takarót, amelyből kusza vatták pöffedtek fel, magára igazította, mindig Átira gondolt. Lecsukott szemhéjjai alatt Áti minden este megcsörgette az ostorát és azt kérdezte tőle: Demeterke, akarsz velem barátkozni? Elmosódott kis lényében életcél volt ez az Áti, barátkozni vele, bemenni egyszer az udvarukra, csattintani egyszer a pirosárászos ostorral, leülni vele a kőpadra, érezni a cipője bagariabőrillatát, beszélni vele, neki adni a szarvasbogarat, a pisztolyt és a stelázsírólt azt a két piros könyvet, amire az van felírva: Petőfi. Elhalmozni mindennel, megkötni vele egy életre a szövetséget, beállni a szakaszába közbakának, engedelmeskedni neki, feláldozni magát érte. Konokul, halkan lábat-

lankodott hónapok óta az Átiék utcájában, számtalan csejdikát kapott, olyankor mindig elborult a pofácskája, azért mégis eljött. Husvétkor is, amikor sárkányt fabrikált neki ajándékba egy könyvkötősegéd, úgy járt, mint most a gyönyörű mátyástollakkal. Ragyogva gondolt egész éjszaka a sárkányra, másnap korán reggel föleresztette az Átiék utcájában, a sárkány nagyszerűen lebegett, Demeterke megdicsőülten vágtatott el az elbűvölt publikum előtt és nagylelkűen elhatározta, hogy Átit is engedi szaladni a sárkánnyal. Áti egy darabig szótlanul nézte az eseményeket, aztán csak felemelte ostorát és leverte a sárkányt a levegőből.

Eltiport szívvvel kellett akkor otthagyni a büszke sárkány cafatjait és sajogva távozni a röhögő Áti fölényes, hideg korbácsos kis személyétől. Egy messzi bűvös fiú volt az az Áti, egy magasból füttyülő komplikált cugszfűrer, egy lenyűgöző bagariacipős egyéniség.

Izgatottan kaparta az almáját és a földre nézett.

- Mi van a harisnyádban? - kérdezte tőle Áti fenyegetőleg.

Demeterke lehajolt, kibogozta térde fölött a spárgát és kivette azt a dolgot a harisnyájából. Egy darabig szégyenkezve szorongatta a markában, azután bátortalanul nyújtotta előre. Áti megfogta a tárgyat, kettőt-hármat forgatott rajta, nézegette és röhögni kezdett.

- Egy piros ablaküveg - mondta megvetően.

- Panorámát lehet vele játszani - szólt Demeterke egy kis várakozás után habozva.

- Panorámát?

- Skatulyával - mondja Demeterke halkán.

Hallgattak. Átinak imponált a dolog. Gondolkozott.

- Hogy?

- Ugy. Skatulyával.

Áti szórakozottan pattintott az ostorával.

- Mutasd meg hogy - mondta csendesebben.

És a piros üveg folytán még aznap délután panorámát nyitottak a Demeterék padlásán. Egy szappanos dobozba képet ragasztottak, az oldalán nyílást furtak és az üveget a nyílás elé erősítették. Aztán leültek egy gerendára és nézni kezdték a panorámát, amely egy piros tehenet mutatott, amint piros füvet harapott és egy mezitlábos nőt, aki egyik kezében faágat tartott és a másik kezével csokoládét evett. Demeterke boldog ünnepélyességgel kuporgott a gerendán, alig beszélt valamit, csak nézte meghatottan, egyre szilajodó boldogsággal, hogy Áti ott van az ő padlásukon és panorámát játszik vele. Izgatottan mosolygott, aztán leszaladt a létrán, mert az anyja szólította. Szégyenkezve tért vissza és halkán kérdezte:

- Akarsz kávé inni?

- Akarok - mondta Áti némi megfontolás után.

Leszálltak a padlásról és egy sötét szobában megitták a kávé. Demeterke a kenyeret is megette, de Áti fanyarul piszkálta.

- Mi van a tatád fülibe? - kérdezte hirtelen.

Demeterke elpirult.

- Semmi - felelte halkán és ijedten nézett Átira.

- Fülbevaló - jelentette ki Áti vigyorogva.

- De csak egy...

- Fülbevaló - állapította meg Áti jólesően. Aztán fölállott. - Nincs még valamid?

Unatkozott, lenézte a panorámát, megvetette a kávé, amelyet megivott és némi figyelemmel szemügyre vette Demeterkét, aki e savanyu szobában lakott fülbevalós tatájával és nyájas, de rongyos mamájával. És hogy nem kapott kielégítő feleletet, vette az ostorát és megindult.

- A tatád fülbevalós - jegyezte meg bucsuzóul és gőgösen elvágtatott.

Demeterke másnap reggel odaállt a kapujuk elé.

- Fiu kérem - kérdezte szeliden - ma nem lesz panoráma?

Áti kijött a kapun és lenézett a Demeterke nadrágjára, amely egy friss posztófolttal volt kitatarozva, csakhogy zöld színű volt, valami régi biliárdasztalról nyuzhatták le.

- Egy panorámába - jegyezte meg Áti fennhéjázva - nemcsak képek vannak. Másfélék is vannak.

- Mik másfélék? - kérdezte Demeterke és csendes arcán felhők bánatos árnyékai usztak keresztül.

- Másfélék.

Csörgetett egyet az ostorával és becsapta a kaput. Belülről még visszakiáltotta:

- Ne támaszkodj a mi kapunkhoz.

Demeterke megrezzent és elindult. Totyakosan vitték gyenge, pamutharisnyás lábai az elvetélt gyermektestet, a korai elszomorodásokat, a kis maszatokat, amik zsenge életén feküdtek, vitték a szegény lábak a brutálisan eltuszkolt Demeterkét, aki hóna alatt most megsemmisülten szorongatta a nagyszerű panorámát. Kusza kérdésekkel megterhelten sodródott ki a finom utcából. Megállott néhányszor, visszanézett, nagy és szomorú lélegzetet vett a finom utcából, aztán nyeldekelve és vigasztalanul rakta egymás elé a lábait, még gyámoltalanabbá fonnyadva attól, hogy valahonnan rossz gyermekszemek bégettek rája. Nagy hancurozások és egyéb édességek kitaszítottja volt ez a Demeterke, hangos labdázások és színes golyózások száműzöttje, aki magános kakasülőjéről kerekrenyilt forró szemekkel nézte az élet messzi és szemtelen cugszfürereit, akik krétával valami szép és hideg sarzsit pingálnak a kabátjuk gallérjára. Eszébe jutott a kávé, amit otthon kettesben megittak, hallotta az Áti megvető hangját, amint az udvaruk végéből feléka jánkodta az új megbélyegzést: fülbevalós, zengett benne a keserűség, hatéves volt mindössze Demeterke, de leült nagy csapásaival egy pékség alacsony vakablakába és tanakodni kezdett az élet körülményein és fülbevalóin.

A mamája, aki nagyra volt az új barátsággal, kérdezni fogja, hogy a finom Áti miért nem jön többet? És mit fog akkor ő felelni? Apró kavicsokat szedett fel a földről és az ablakmélyedésben játszani kezdett velük. De nagyon szomorú volt. Még sohasem kérdezte meg otthon, hogy miért visel az apja fülbevalót? Homályosan valami haragfélét érzett, eldobta a kavicsokat és belenézett a panorámába. Sokáig nézte, egy kicsit gyönyörködött is benne, aztán odaadta egy pékinasnak egy sósperec ellenében. A peracet szomorúan megette és mert késő este volt már, hazament és lefeküdt. Másnap aztán elvitte a gyertyákat Átinak.

- Fiu kérem - kérdezte csendesen - ez jó lesz?

Szép diszgyertyák voltak, két darab, a miket Demeterke a sifoner tetejéről hozott Átinak. Áti meglepetten fogadta őket.

- Ugye ilyenek szoktak lenni egy igazi panorámába? - kérdezte Demeterke és büszkén nézte a gyertyáit. Ezek némi hatással voltak Átira, miért is délután újra felmáshztak a padlásra, meggyújtották a két diszgyertyát és a misztikus fény mellett sokáig ültek hallgatagon. Estefelé

aztán szépen eloltották a gyertyákat és lemásztak a padlásról. Áti határozott érdeklődést tanusított a gyertyákkal szemben.

- Hogy hinnak téged? - kérdezte jóindulatulag.

- Demeterke...

- Most haza megyek - jegyezte meg Áti pedánsan - de előbb vámot kell fizetni.

Demeterke bután nézett maga elé, nem tudta még, hogy mi az a vám.

- Nekünk nincs pénzünk - rebegte alázatosan.

- Ezeket a gyertyákat fizesd nekem - intézkedett kurta szigorral Áti - mert eljöttem a padlásotokra.

Demeterke felragyogott és odaadta a gyertyákat. Áti hazavitte a gyertyákat s nem akart többé panorámát játszani. Demeterkét megint kikapcsolta az érdeklődése köréből, különben is egy valódi gőzgépet kapott ajándékba és ez a körülmény még mélyebbé tette a kettőjük között tátongó mély szakadékot. Ha meglátta a makacs Demeterkét a házuk előtt csavarogni, vagy a gesztenyefa lécein kuporogni, megcsörgette ostorát és kiadta a kurta parancsot:

- Alivánti fülbevalós... Futólépés!

Demeterke könnyező szemmel kotródott tova, ha nem is futólépésben, de gyászos farolással és néma vonítással, mint egy megrugott kutyakölyök, hogy a sarkon megálljon és boldogtalanul visszapislogjon a finom, fölényes Átira, akit nem értett meg s akihez, minden kegyetlen szemtelensége dacára, sóvár vággyal vonzódott. Hogy más az atmoszférájuk, hogy lényegesen más a nadrágjuk, és a tatájuk, hogy az anyai emlőtől alig ötévnyre már más a lábacskájuk országutja - ezt csak most kezdte a bensejében is megérezni, de hitt egy váratlan kiegyenlítődésben s e célból kivette a fiókból az anyja melltűjét, ami ezüst forintból volt faragva és odaadta Átinak. Áti megforgatta a különös tárgyat és elégedetten nyert. Mielőtt végleg zsebre tette volna, megengedte Demeterkének, hogy bemenjen az udvarukra, megnézze a gőzgépet és pattantson egyet az ostorával.

Demeterke meghatottan lépett be az elegáns udvarra, félénken pattintott egyet a pazar ostorral, és boldog volt.

- Ha barátkozik velem - indítványozta bátortalanul - hozok egy pisztolyt.

- Barátkozok - felelte Áti egy kis habozás után óvatosan.

Demeterke elnyargalt és elhozta a pisztolyt. Nagyon szép pisztoly volt, egy kicsit megette a rozsa, a csövébe makacsul beszorult egy ceruza, de gyönyörű volt. Áti sebesen zsebre rakta és leereszkedőleg jelentette ki, hogy ha még kap ilyesmiket, akkor fog barátkozni.

- Mikor nagyok leszünk akkor is? - kérdezte Demeterke sugárzó pofácskával.

Áti kegyesen bólintott a fejével és Demeterke ennek folytán mindennap hozott valamit. Elhozta a Petőfi-köteteket, egy gyöngyházzal diszitett dobozt, spárgát, képkeretet, egy rézláncot, divánbojtot, ácsplajbászt, kilincset, okulárét, mindennap hozott valami szépet és meglepőt. Előbb csak a maga gyér kincstárát fosztotta ki, de aztán a szekrény belsejében is körülnézett, mert folyton vinni kellett valamit, csak így volt barátkozás, azt a boldogságot, hogy a finom Áti beengedte az udvarukra, mint a többi fiut, hogy felmászható vele a filegoria tetejére lovagolni és ostort pattogatni, ezt a töméntelen sok örömet csak bőkezű lopások révén lehetett biztosítani. És Demeterke, bárha otthon is ijedt nyomozások indultak meg az eltűnt dolgok miatt, hordta titokban és viruló boldogsággal a zsákmányt, mert Áti csak így állott vele szóba. Áti naponként szedte a vámot, és e tekintetben szigorú magatartást tanusított. És mikor mindenből kifogyott Demeterke, akkor szótlanként ült le otthon a küszöbre, bánatosan ette a

krumplilevest, nem mászott át a palánkon az Átiék uccájába, csak ült elhagyatva, nagy szegénység sivár érzésével megint eltaszítottnak és rongyosnak érezte magát, pedig már azon a ponton volt, hogy Áti kinevezi alparancsnoknak, ha még van valami s akkor szabad lesz jobbról is, balról is egy csillagot felkrétázni a kabátjára. De semmije sem volt már, csak egy odvas fagolyója, az nem kellett Átinak. Napokon keresztül lézengett hangtalanul és csak messziről pislogott be az Átiék uccájába.

Egy este aztán meglátta a bugyelárist az ablakpárkányon.

Felült a fekvőhelyén és izgatott pillantásokat vetett a bugyelárisra. Lehunyta a szemét s látta a krétacsillagokat a kabátján. Aztán megint kinyitotta a szemét és az ablakpárkányra nézett. Mikor aztán eloltották a lámpát és hallotta az apja hortyogását és az anyja nehéz lélekzetét, le-mászott a ládáról, elvette a bugyelárist és korán reggel beszolgáltatta Átinak. A bugyelárisal izgatottan vonultak be a disznóólba. Áti elreteszelte az ajtót, kinevezte Demeterkét alparancsnoknak, megsámolta a pénzt, aztán a gyümölcsöskert rácsán kibujtak óvatosan az uccára.

- Jövő héten is fogok veled barátkozni - ígérte Áti nagylelkűen, és mint cugszfűrer, katonás kommandóval elindította a menetet. Ő elől ment, Demeterke feszes léptekkel és sugárzó arccal követte. Végigjárták a boltokat, Áti parittyagummit vásárolt, márványgolyókat, almát, krétát, selyemcukrot. A selyemcukorból Demeterkének is adott egy szemet, a többit gondosan elpakolta és megesküdü, hogy ha nagyok lesznek, akkor is fog Demeterkével barátkozni. Napsütéses verőfény költözött a Demeterke lelkébe, nagyocska feje gloriát kapott a büszkeségtől, stramul lépegetett a barátja mögött és lopva gyönyörködő pillantásokat vetett a kabátján fehérülő krétacsillagra, amely alparancsnoki méltóságát jelképezte. Kidüllesztette soványka mellét, az események hevében észre sem vette, hogy a harisnyája lecsuszott, szigorú és öntelt arckifejezéssel haladt el a pékinas ismerőse előtt s alparancsnoki hivatása magaslatán, félelem nélkül szalutált a magasabbrangu adóhivatali kézbesítőnek. Arról, hogy bugyelárist lopott, most, e fenékölt pillanatokban, teljesen megfeledkezett. Ugy érezte, hogy most már minden elrendeződött. Áti barátkozik vele s ez legnagyobb mértékben kielégítette. Gyanútlanul kullogott haza déli harangozáskor, a bugyeláris-lopás körülményei egészen elmosódtak a tudatában, pedig otthon kétségbeesve turták a házat, az apja káromkodott, az anyja sirva fogta elő Demeterkét, nagyon nyers és barátságtalan dolgok folytak otthon, az ebéd is elmaradt, már a rendőrség is szóbakerült és akkor Demeterke, mint alparancsnok két pofont kapott valahogyan és e két pofon következtében aztán elkalauzolta az anyját Átiékhöz. Szótlanul mendegéltek egymás mellett. Demeterke sajogva, mint egy igaztalan seb, vérzőn és megrettenve, az anyja ünneplőben, komor keszkenővel a fején.

A pénz miatt jöttünk - adta elő az anyja alázatosan, amikor hosszas várakozás után beeresztették őket. - A fiam... Demeterke... valami pénzt hozott ide.

A finom házban nehezen értették meg a szokatlan tényállást. Áti kerekét oldott, az anyja sértődötten nézte őket a lornyonjával, az apja hüvösen szivarozott tovább és kimért kérdésekkel derítgette az esemény részleteit. Aztán előkerítették Átit is, aki a mosókonyha egyik teknője mögött keresett magának menedéket a nyári nap melege ellen. A hozzáintézett kérdésekre anyagi nyugalommal felelt, kezében volt az ostor, ridegen rázta a fejét, hogy nem igaz, ő nem látta a bugyelárist, hazugság s ő nem is nevezte ki ezt a Demeterke nevű fiút alparancsnoknak. Szembesítések következtek, Demeterke halkan és dideregve kezdte ismertetni a bugyeláris körülményeit, hogy hogyan volt az, amikor éjszaka lemászott a ládáról, de Átit nem akarta vádolni, ő dehogy akarta, csak az alparancsnoki kinevezésről beszélt, de az Áti apja összefont karokkal nézett a szemébe és velőrázóan üvöltött és akkor Demeterkének elsötétült a lelke és csak hallgatott, lázban égő arccal hallgatta az Áti tagadásait és bátor hazugságait. Magán érezte azokat a hidegnézésű, kegyetlen savószemeket, amelyek a selyemcukor alkalmával

kitartó hűséget ígértek neki és sajgó csalódásából csak akkor rezzent fel, amikor anyja hangosan felzokogott és az Áti apja dühösen rivallta a fülébe:

- Te fiatal csirkefogó, te betörő! Pénzt lopni és másra kenni? Mi? Takarodj!

Kinyitották előttük az ajtót és ők lassan levánszorogtak a lépcsőn. Mögöttük az ajtóban ott állott a finom Áti és ostopattogtatás közben röhögött utánuk:

- Takarodjatok...

Mentek egymás mellett a hatéves Demeterke és könnyesszemű anyja, a boldog házak mentén. A kezük egymásra tévedt, fogták egymást és némán mendégéltek, mint a számüzöttek, az ajkuk nem nyílt szóra, csak a szemük borongott fel az égre, amelyen maszatos felhőrongyok száradtak. S már az ucca végében bandukoltak, amikor éles füttyszó hasította a levegőt és mögöttük a finom uccában gyerekek kórusa zengte, mint egy virágos dalt:

- T-o-l-v-a-j D-e-m-e-t-e-r.

Demeterke hátranézett.

A kántáló gyerekek élén ott terpeszkedett a barátja, fölesküdt barátja, a finom, ostoros Áti és most egymagában énekelte:

- T-o-l-v-a-j D-e-m-e-t-e-r... F-ü-1-b-e-v-a-1-ó-s D-e-m-e-t-e-r...

Demeterkének kövér könnyek potyogtak szeméből.

Tudtommal soha az életben nem volt többet alparancsnok.

CSENDES TÖRTÉNET.

A falu kőcserepes parasztházai finom iróniával néztek fel a hajdani kastélydombra. Ott lakozott egykoron, néhány évtized előtt még az élet zamatja és ott pergett csorduló kupák gyöngye. Rostélyos száz szemével száz villanó parancsot intett falvak légiójának, népek falkájának. Mordfalú nagy debella kastély volt, a szónak azért daliás, lakzis, batáros, históriás értelmében. Termeiben a méltóság szunyókált, malachit lépcsőin gyerektenyérenyi cipellők csusszantak légies könnyedséggel és sarkantyus csizmák pengették az örök halalit. Űlt a dombtrónusán gögös-csukott szájjal, mint zuzmarás ércszobor, mint elmúlhatatlan geszlerkalap a dermedt falu felett. S a falu meglapulva pislogott, csak úgy lopva, vizes szeme sarkából, a kastély lábára. Mert feljebb - minden jó lélek dicséri az Urat - nem merészkedett a szemük. S ha zimankós februárban embertúrta kis kupacok hullottgaly-füstje vékonyan az égre kérezkodott, leüzent a kastély, hogy ne füstölögjenek. Hogy miért Istenem, ki tudná megmondani? A falu mély ijedelemmel hintette magára a keresztet, eloltván sietős vedrekkel a tűzhely jogtalan paraszát. Aztán hallgatták didergő szótlansággal a suhanó szánok friss csengettűjét, utána a kondástülok bögő toborzóját. Bizony vidám reggelek voltak. A férfinép talpraugrott a túlökbődülésre, sebtiben megszorította spórolt bocskorát s dandárba verődve ment loholni üzött nyulak után. S ha elcsípte a nyúl farkát, kegyes szalonna röpiült a kucsmájába, lehetett kétujjnyi. Ha kenyere volt, de fáin lakmározás tellett a félfoga számára. Jó volt a sora a falunak. Mennyi muzsikaszó szorult ki a kastély eresztékein a számukra, ami már nem fért el a tágas teremben. Szabad volt a kapu alján hallgatózni, ha ez a muzsikaszó vasárnapra esett s volt olyan is, aki suttyomban táncra dőccent a nagy élvezettől.

Aztán mennyi délceg paripa lépte nyakon az ostoba rucákat, amik engedelem nélkül az utporában lebzseltek. És mennyi minden volt ekkor! Nagy vadaskert, kőcsagtollas pompa, latin pergamentek garmadája, diadémos asszonyosságok, rubinpártás finom hajadonok, érkezvén száguldó batárokon misés-táncos névnapokra és ki tudná azt a sok jót és még több szépet észbe tartani, ami akkortájt előfordult? Hát még azok a vihancos vadászatok, mennyi finom tréfa és finom hulladék származott belőlük. Amikor egyszer Makk András külsőudvari hetes-szolgát a tekintetes főerdész barna medvebőrbe varratta egy kolozsvári szüccsel, volt akkor nagy hahó! Makk András nevűt a főerdész betelerelte az erdőbe, ott egy bükkfa ágára felmászatta és kiadta neki rendeletbe, hogy levelet majszoljon és morogjon hozzá egy keveset, ha eljön a vadászat ideje. Délután megreccscentek a kürtök, tódult a vadásznép. Makk András ette a keserű levelet, dörögött és makogott hozzá, ahogy az erdőkerülő elődörögte neki a főpróbánál. A kopók csaholva fogták körül a fát, a társaság is hamar a zsákmányhoz érkezett, de elsőnek a báró, aki ügyesen célbavette, aztán nagy ujjongásra fenékbe lőtte a kivezényelt medvét. Makk András medvei, emberi és szolgálai minőségében egyaránt találva érezte magát, a földre zötytyent, mint egy diózsák és éktelen vonításba kezdett. Nagyon csípte a só és a beletévedt sörét, ami pedig nem volt kialkudva azért az öt pengőért, amit megígértek neki. Széles mancsaival üvöltve tapogatta, vakargatta a hátulját. A hölgyek tapsoltak, az urak brávoztak, a báróból a nyilaló tréfa kövér könnycseppeket zökkentett elő. Valahonnan egy parasztkölyök mászott elő, rémült sírással ráborult a vakarózó állatra és hetedhéterszágra szóló mulatság volt az, amikor a vonagló bestia puffadt bundáját ölelgette és szőrös pófáját csókolgatta.

Multak az évtizedek, valami megnyüzsgött a bóbiskoló földkereken, sokat vetettek, keveset arattak, aztán alig vetettek, alig arattak, végtelen vasléniákat szegeztek a föld öreg hátára, a parasztok egy darabig fejcsóválva gusztálgatták ezt a furcsa drótostót műveletet, ménkű nagyot meredt a szemük a füttyös lokomotivok után, amik átziháltak kukoricán, vizen, erdőn, rosszalták részben a dolgot, vajjon mit szól hozzá a báró? Aztán egyszer az egyik nagy

körültekintéssel felkapaszkodott rája, ő megpróbálja, utána óvakodott egy másik, egy harmadik és hogy el is vitte őket a hetedik határba, köpni is lehetett a padlójára, egyszercsak megváltozott a világ, útrakelt a falu s mikor visszatért, kezdte foghegyre rakni a pipáját. Ebből aztán, hogy a pipa foghegyre került, sokminden zavaros körülmény támadt a kastély táján. Hogy mi, pontos számot adni arról alig lehet. Fogyni kezdtek a kastély hidegre forduló bolt-hajtása alól a bárók, istállóiból a lovak, a kocsisok zekéjéről a paszomány - észrevétlen eldaliáskodta magát mindahárom fajta. A trágyás sárgyurmalékok bátortalan pislogtak még egy darabig jobbra-balra, aztán mintha biztatón rájukkacsintott volna valahonnan valaki, földhöz vágták göthös süvegüket és takaros kőcserép kalapot illesztettek a fejükre. Egészségesen viritottak, mint a nyiló pelárgónia. Lukas condrájukat is levedlették és hetyke mándliba szoritották friss derekukat. A plébános a krisztusi alázat pusztulásáról prédikált, a káplán az erkölcsök megújódását jelezte fluktuáló szóval.

A báró pedig az ősbillikom utolsó fanyar kortyát felhörpintette, a falunak megüzente ódon szóval a „büdös parasztot”, azután számbavevén régi zömök hatalmának bús vékonyodását, fölutazott Pestre, leszavazta a kormányt, amely a mobot hosszú zsinigre engedte, hazajött, befeküdt ekhós ágyába és monoklija alatt lehunyta szemét egyszersmindenkorra. Benső barátai erősítették, hogy köztisztasági okokból távozott, nem bírván elviselni a felburjáncott köznép és elterebélyesedett bérlők erős atmoszféráját. A kastély népe, mint dércsípte falevél, fáradt libbenéssel hullott utána. A sűrű temetkezés az utolsóelőtti maradékig tartott. Itt azt mondta: megálljunk. Szeszélyes kedve egy ifjú lány előtt torpant meg.

* * *

Ifjú volt csakugyan és figyelemreméltóan szép is. Noha apátlan-anyátlan, mégsem árva: ott voltak az ősök, hagyományok, név. A béresek azt mondták: sovány csecs, azt ugyan falhatja, cuclizhatja. De ő, az ifjú baronesz úgy gondolta, még az tíz zacskó luidort. A gyászév alatt szótlánul imbolygott elhalkult termeiben a fiatal baronesz. Az elapadt cselédség résztvevőn suttogott körülötte. Belső ápolója - lelkesz vajszivű özvegye - be szívesen keblére kapta volna a halovány arcot néma éjféltájban, de az ősök óvták a tétova maradékot e rút mezáliánstól. És de szívesen küldött volna jószagú túrósrétest pünkösöd vasárnapjára neki a jegyző felesége, ha a karácsonyi mákospatkót rideg kurtasággal vissza nem utasította volna. Dacot diktáltak a hagyományok, büszke lelket a falról levillanó ősök, könnytelenséget a saját akarata. Mikor a gyászév letelt, előparancsolta a négylovas hintót, fölemelt fővel kilépett a lépcső árkádjára alól s csak úgy kurtán odaszólt a gyanusnevű fiskálisnak:

- Itt semmi sem eladó.

És intett a kocsisnak. Akkor pedig már a kocsis is, koci is, ló is csak kölcsönpompa voltak. És ahogy hideg kis személyét röpitette a kocsi, az út gomolygó porában kérges kezek kapkodtak gyámoltalan reflexszel a kalapok felé. Aztán elvitte a bárónőt a vonat. Találgatták, hova, volt, aki zárdára, volt, aki grófi vőlegényre, némelyik postamesternői állásra gondolt. Hasztalan találgatták, mert a kisasszony Lipcsébe ment, egy németbe ojtott messzi nőrokonhoz. A hónapok sunyin elsuhanak, évekre kerekedtek és a bárónő titkos szomszára a távollét, az idő nem hozott enyhülést. Szigorú vágyak, peckes álmok kavargottak a lelkében. Az ősök kérlelhetetlenül fogták a pulzusát, a hagyományok pórázra szíjazták lendülő fiatalságát, a név fagyos strázsa volt lányi vérenek nyugtalanságai felett. Férfiak sodródtak elé, marcona lélekkel, sokatérő fejjel, mások jöttek hímes bátortalansággal, jók, derekak, szelidek. Aztán szerelmes pénzkeresők és még szerelmesebb pénztulajdonosok. A bárónő kurta fintorral parancsolta tovább őket s ha kérelték, mosolygott és haragudott és csengette a szobalányt. De mert így mégis üres volt az élet, festeni tanult, zongorázott és eljárt úri táncokra bájosan pihegni, szemérmesen pirulni, meddően hazajönni. Az évek rakásra múltak, a bárónő révedve leste az ősi rang, a szép szőke hajfonatok és kék szemeinek végzetes varázsát. Egyszer úgy látszott,

hogy a varázs nyomában mégis felfakad a várvavárt szép is, jó is. Virágcsokor - lehetett százmárkás - előzte meg jöttét és a bárónő meleg örömmel hunyta le szemeit és borzongva hajtotta pirkadó arcát a vörös rózsák és reszkető fürtű gyöngyvirág bozótjába. Tizévi várakozás után végre az első kellemes visszhang, az első drága zöngé. És sebtiben lepergette varázsos képzeletfilmjét, melyen egy karcsú lovaskapitány - báró Müller a második emeletről - lovagolta a főszerepet.

A lány szőke feje felett meglibbent a szerelem szárnya és erre a suhogásra dobogószívű kíváncsisággal emelte lassan, lassacskán egyenesre a fejét. A csokor lehanyatlott a kezében és ő elsápadva, szinte sírva kérdezte az álmaiba strapaképes boxcipővel belépő ünnepélyes kereskedőtől:

- Mit akar itt Müller úr?

Müller úr volt a ház földszintjén az a kereskedő, aki palettákat, festéktubusokat és ecseteket adott el a bárónőnek mérsékelt haszonnal. Ez a Müller úr most finoman mosolygott:

- A kezét bárónő.

A bárónő keze, amelyre Müller úr célzott, fehér volt és keskeny, ez a kéz már évszázadok előtt is ilyen fehér volt és évszázadok óta minden emberöltőben egyszer-egyszer sarkantyús vitézek és skófiumos daliák kezében remegett. Müller úrnak viszont úgy csüngtek tömzsi ujjai, mint hentesek kirakatában a pálcikákon átvetett vörös szafaládék. A bárónő szemére könnyfüggöny gördült e látvány után. Úgy érezte, mintha a szafaládék ujjak csámpásan zötyögve rátipegnének a szívére. Belenyilalt a rémes felelet, de nem szoritotta össze a száját, ránézett Müller úrra és fájdalmasan, bibliás szelidséggel ezt mondta:

- Óh kedves Müller úr, de rút ez az élet.

A festékkereskedő résztvevő arcot vágott, bűnbánóan emelte fel költséges virágcsokrát a földről, reszelt egyet a torkán és csöndesen kérdezte:

- A virágot is elvigyem?

A bárónő lehuntya a szemét.

- Nem Müller úr, ezt hagyja nekem emlékül.

Müller úr bocsánatot hebegett és alázatosan kihátrált az ajtón. A nő szegény, vízbemártott kendők gőzében töltötte az éjszakát, másnap aztán minden holmiját, bánatát kivitte a pályaudvarra. Elmúlt felette a rátarti ifjúság, meleg pamutkendőt csavart a fejére és visszaindult a pátriájába.

Otthon hetyke falu fogadta csendes jövetelét. Terpeszkedő jólét közepén gubbasztott a rogyant-inú kastély. Falai megrepedeztek, lépcsői kimáltak tartójukból, udvarát paréj borította és benne csavargó csirkék mozgatták a fejüket. A fakó nagyház hasonlított egy elhalkult gavallérhoz, aki száz és egynéhány hivatalban figurává aszalódott, amíg körülötte nyegle polgárfiúk parfümtől illatoznak és bájos házilányokkal váltanak leveleket. A szobákat kifosztotta az alattomos szükség és a gazdátlanság.

Sűrű pókhálózat szelte őket keresztül-kasul. Ezeken a vezetékeken a mulandóság küldözgette szét szüksézáví telegrammjait. A lovagterem dohos szája hideget ásitott. A bárónő fáradtan ment fel az öreg lépcsőkön, rádólt a zongorájára és keservesen sírt. A hangszer megzörgött: haj az élet mulófélben van.

* * *

A dróttal bekerített park: ez volt a cakkumpakkja. Nem sok, megélni alig elég. Almafák nőttek benne, alattuk krumpliágyak zizegtek. Hűséges béres ültette. Az almát és a burgonyát

ősszel bevitte a városba és hozott érte a bárónőnek némi pénzt, konzervet, szardiniát télire. Harmincéves lett a bárónő, harmincegy, harminckettő, fáradt sikolyát belemuzsikálta a zongorába, megtért szelidségét belefestette néhány olajképbe. Lefestette a búsuló szilvafákat, a romló melachitlépcsőt, a sűrű gyepek közepén titokzatosan hallgató kutat a mohlepte vödörrel, amely dróttal gyógyított láncon ingott. És senkise hallotta az ő fáradt sikolyát, senki nem látta az ő kevéssel beérő igénytelenségét, mert senkise jött, hogy lássa és hallja. Nagyrítván uriruhás fiatalember fordult meg a községben és unatkozva megállt egy percre a kapu kő-cimere előtt. Bekukkantott az udvarra, fölneézett az ablakokra. A kertben bólongattak az almafák, az ablakvasat bágyadtan harangozta a szél, a bárónő hosszan lekémlelt a véletlen férfire és sóhajtott. Tükörbe nézett és ingatta a fejét: harmincötéves volt.

És a következő tavasszal a hernyók kocsanostól megették az almavirágot, ősszel nem hoztak a fák, megapadt a burgonya is, tiz zsák sem tellett belőle. A béres a szegény szüretet szekérre rakta, a tetejébe dobott néhány szőnyeget, függőnyt, selyemszéket és bevitte egy levéllel a városba. A pénzt, amit hazahozott a rakományért, maga is fumigálta. Szűknek ígérkezett a tél. Búsult a paraszt, szítta nagy szótlan a kőpadon a pipáját és még nem is vakarta a fejét. Nagy búsulás volt, de csak titokban, hogy ne lássa se a világ, se a kisasszony. A kisasszony pedig hosszan hallgatta az őszi fák zörgését, aztán leült és levelet irt Müller úrnak. Megírta neki, hogy néhány képet indít útnak a címére. Ezeket a képeket ő festette. Ha úgy találja Müller úr, hogy érnek valamit, megkéri szépen, hogy értékesítse. Aztán barátságos szóval elnézést kért tőle a multért és megírta, hogy tévedni emberi dolog, ő pedig, nem tehet róla, egy borzasztót tévedett az életben. Lipcséből nagy későre megjött a válasz. Hogy mi volt benne? Udvariasan dörzsölgette benne Müller úr a kezét, ahogy kereskedők teszik: nagy örömeire szolgált volna a méltóságos kisasszony képeit eladhatni, de végtelenül sajnálja, erre alig, de alig van remény. Ellenben kitűnő festékei vannak, ha talán parancsol...

A bárónő letette az ölébe a levelet. Lenn az országúton násznép vonult tova. Gyalog haladtak, libegő fehérben a nő, ünnepélyes feketében a férfi. A késő őszi langyosan sütött rájuk, szembe mentek a lebukó nappal. A bárónő nézte őket komor kastélyéből és lelkében forró nosztalgia ébredt a tovasikló élet után. A fehér fátyol és minden, ami benne lobogott, végtelen bucsut intett neki. Szípozott benne, mint megvert gyermek, a keserűség és felnyögött benne a fájdalom. Felemelte a szemét a falra és belenézett az ősi menyasszonyok és ősi vőlegények arcába.

Sírt belőle a szentségtörő szó:

- Hát duhaj bőségetek, teli hambárotok, boldog szívetek ezt juttatta nekem? Mit csináljak hősi csatáitok, büszke pallosjogaitok emlékével? Én kifosztott, egyetlen maradék, mit kezdjek a ti álmos véretekkel és dacos lelketekkel, amit rám testáltatok? Földeteken a lenyúzott jobbággy válik pantalós emberré és tobzódó ágyatok legutolsó öröme im letarolt lelkével iparos lányától östelen férfit irigyl. De hősül és de rosszul csináltatok így számtalan apáim, kikre most házaló izraeliták kezdenek alkudni.

Az ősök gyűrűs kézzel fogták a kucsmájukat és nem értették a lázadó beszédet. És jött a tél, rosszak voltak a kandallók, meghült a bárónő és ágyba feküdt. Jönnie kellett az orvosnak a járási székhelyről. A doktor nem volt deres és nem is volt elhízott. A fonnyadt atmoszférában, ahogy ült frisshajlásu teste a haloványarcu lány ágyánál, messzi tájak, aszfaltos uccák, zúgó repülőgépek, kompakt életek ismeretlen konturjai kezdtek tarka és üde valósággá éledni. A szoba fehér éjszakáját távoli csillagok pirosították. Talán ezért, talán az orvos bariton beszédéért, de legtalán talán azért, mert most kezdte magát igazán betegnek érezni a bárónő, borzongva nézte csuklóján azt a helyet, melyet az orvos meleg keze megfogott. Jó volt ez a betegség, jobb mint a kincstelen egészség, amely oly véznán lüktetett eddig finom testében. Reggelenként kikelt az ágyból, testét remegve megfürösztötte, arcát a tükörben hosszan meg-

vizsgálta, haját megfésülte, keblén és karján illatos folyadékot kent el, aztán visszatért az ágyába és várta komoly betegen az orvos újabb érkezését. Ez ambícióval jött, biberes bundában, egészséges szája kedvesen mosolygott, piros füle hús csókokat érintett a lány keblére és hátára, értett a művészethez is, a szeme kíváncsian mustrálta a szoba exkluzív rejtelseit, az elmosódott miniatűröket, amik távoli időrétegek ködén kukkantottak le a biberbundára. Bécsbe készült az orvos, munkáskórházba, beszélt a népek nyomoráról, a társadalom rosszindulatú bacillusairól, a lélek betegségeiről.

- Nem hagyott valakit ott künn idegenben? - kérdezte a bárónőtől.

- Nem, senkit, - mondta a beteg halovány arccal - hacsak... a fiatalságomat nem.

- A fiatalságát? - kacagott az orvos. - Tudja bárónő mi a fiatalság? A sziv ifjúsága. A szánk fanyartalansága, a szemünk végtelenbe szaladó perspektívája, a fülkagylónk morajlása, a keblünk zenélő emelkedése. Évek? Az évek csak előítéletek. Őrizni a vágyakat, szeretni a felhők játékát, a munkát és megbocsátani az embernek, ez az ifjúság.

Drága ember volt, lényével megtelt a ház és mégis egyszer kijelentette, hogy a beteg már kigyógyult, holnap akár fel is kelhet, ki is mehet a vig napfényre, ha a hóvizek felszikkadnak az udvaron. És elment, elment, sohase jött vissza. Üzenet ment érte, de ő már Bécsben volt, deres, elhízott körorvos csoszogott be helyette. A bárónő felhős szemekkel nézett a szuszogó, galucsnis emberre és úgy érezte, hogy nagyon, könnyörtelenül beteg. Rászorította kezét enyhe mellére és lecsukta a szemét.

- Meghalok? - kérdezte sóvárogva.

Az érdes kezek összebabrálták fázékony szűzi testét.

- Szó sincs róla, - krákgotta a doktor - de bocsánat az indiszkrécióért, miért nem megy férjhez a bárónő?

A lány még mélyebbre hunyta a szemét.

- Ez a hodály - párdon a kifejezésért - egészen megrepedt. A fűtés gyöngye, a padló azt hiszem gombás. Itt mellbajt kap az ember. Tessék kiköltözködni, vagy méltóztassék férjhezmenni. Látom a fal is nedvesedik már.

S míg receptet irt egy avult vizitkártyára, egyre recsegett és szivta szőrbokorban rejtőző szájával élettelen, csonka trabukóját.

- Nem kell büszkének lenni instálom igen szépen. Engedelmet a tolakodásért, mire jó az ma? A paraszt röhög, a karaván halad. Kolozsvárt körtét árul egy gróf a hetivásáron, éppen csak hogy személyes kezével ki nem méri. Ott áll kérem a szekere mellett.

Átadta a receptet a parasztnak és ismét odafordul a lányhoz:

- Személyes vizsgálódásaim alapján állithatom, hogy nincsen kék vér, ez misztifikáció. Csak jó és rossz vér van. A bárónőé rossz, mert álmos.

Vette kurtán a báránybőr sapkáját és elment. És ahogy magáramaradt túlnehéz szívével a lány, kiemelte fejét a takaró alól, hogy fölnézzen a semmibe, amelybe most fölcsoportosult, mint világítóbetűs transzparens, az elhangzott zilált szavak vádoló értelme. Miért bántják?

A nehéz háziparaszt, aki szobacseléddé avanszált, napokon át az ajtó előtt lábatlankodott, begyében valami nyugtalan méreggel. Egyszer aztán, mikor idétlen dereka felborított egy széket, kiesett szájából a méltatlankodás:

- Mer ránk jár a rúd, hát hogy kapálni menjünk. Kéne a rüheseknek! Hizik a szivük, hogy leszakadt az istálló és a tehén ott dögölt.

És kiteregette plasztikus szóval a falu kárörömét. Hogy utolsó egy fajta a paraszt mostanság. Ha módos, ha szegény, büdös az mindenképen uraival szemben. Hol röhög, hol hunyorog. Arasznyi telkén állva, a magaeszkabálta padon ülve megröhögi a zsakett libegő szárnyait, a magassarku félcipőt; hunyorog a programbeszédén, a bérlő fiának sima borotváltságán, az uri észjárásán. Emberség csak akkor van benne, ha nincs úriszálka a szemében, a ragyás mindenit!

- Én senkit se bántottam - védekezett a bárónő.

- Nem is kell nekik a bántás, megsértődnek azok méltóságos bárónő már anélkül is. Régen vannak már megsértődve. Jó pár száz esztendeje.

Ugy volt, ahogy az öreg mondta. Hiába kezdte velük a bárónő a baráti szóbaállást, késedelmes dolognak tekintették. Az asszony nép az orcája szép fehérsége miatt még hagyján-szivességgel viszonzta, a férfiak csak hunyorgott és fulánkos gúnnyal tárgyalta meg az egyveledési szándékot kapálás közben. Sunyi kibic módra vigyorogtak a kastély tornyosuló baleseteire, egy szalmaszálat félre nem raktak volna végzete felé támoalgó útjából. Káposztamag helyett burjánmagot adtak el a bárónőnek s káposzta helyett csúfos dudva ütötte fel a fejét a nagyház tövében. A zsvány nem tudódott ki a nagy összetartásban. A lerogyott istállóhoz kőmivest hívott a bárónő, vasárnap, veresbor után beejtették a meszes gödörbe.

Volt a községben még egy-két telek, amely régi jusson napszámmal tartozott a kuriának. Az öreg mindenestől lement hozzájuk, hogy felujtsa a betáblázott köteleességeket. A szolgálmány telkesek komolyat töröltek bajuszukon a hívó szóra.

- Megyünk, persze, hogy megyünk - mosolygott az egyik nagyokos, - de itt van-e már a landrer, mer gyalog nem illik a kastélyba menni. Tugyuk mi az illetet. Ha tróger vagy ottan, te is tudhatnád.

- Kukoricáztok - fenyegette őket a mindenestől.

Hazament nagykeserűen és a bárónőnek a pert ajánlotta. Meg kell mutatni nekik. Rá kell szorítani őket. Hadd dolgozzák meg a kertet, pénzt lehetne belőle csinálni.

- Minek az? - rázta a fejét a bárónő és vértelenül, szeliden az Istennel biztatgatta a parasztot, majd az megsegíti őket.

- Meg-e - fitymálódott az öreg keserű szájjal és tömpe ujjával egy keveset az ég felé bökött.
- Úgy látom mással vannak ott fenn elfoglalva.

- Hát akkor ülünk egyet - mondta magának befejezésül és törődötten leült a kőpadra.

- Miért ez a nagy gyűlölség - kérdezte elbusulva a bárónő, - hiszen nem vétettem nekik?

A szívében melegek és hidegek gyülekeztek, eloszlottak, jöttek, elmentek s kongó ürességet hagytak hátra. A baritonshavu doktor árnyéka is át-átszaladt a szíve falán. Haj, de uri-nyomtalanul ment el az az ember! Látta nyakkendője selymét, alul karjának kékes havát s mellette magát meztelen kebelével az ágyon. Irás, üdvözlés, néhány sor se jött tőle, hogy né te messzi, csendes nő, megragadtál kissé az agyamban.

Karácsonykor lement a templomba. A kegyuri főhely karos üléssel várta, de ő egy féligüres padba helyezkedett el. A káplán szelid prédikációt mondott a testvériségről, a szenvedésről, utána az orgona himnuszot orgonált, ősrégit, felemelőt. A kórus rácsa mögöl férfi hangja röpült a magasba és meleg remegéssel töltötte meg a meszelt istenhajlékot. Az emberek vastag ujjban, az asszonyok berlini kendőben csavargatták arra a fejüket, aztán osonó pillantásuk ráhullott józanul a lányra, aki lehajtott fővel imádkozott.

- Beült a publikumhoz - kajánkodtak a szivetérítő orgona dacára. És a bárónő lelkében zavaros szeretet rügyezett fel az emberiség iránt. A templom udvarán lehajolt egy kis parasztyerekhez s a kendőgomolyag-hagyta kis résen szent csókot lehelt be a gyermek arcába.

A karácsony felett nagy boru sötétlett. A jég elsodorta volt még azelőtt a folyó hidját, a városból nem hoztak rizset, mákot, petróleumot és miligyertyát: a lány letette az ujságját, nézte a rászakadó sötétet s várta türelmesen, hogy az öreg zsellér felcsoszogjon a faluból hozott petróleummal és kölcsönliszttel. Mert a falu kéményei bodrosan pipáltak, az ablakokból dűfénnyű lámpák világítottak ki, volt nekik mindenük, beszakadhatott tizszer a hid: a csecsemők tejberizset ettek, az asszonyok kalácsot faltak, az istállók kilincsen miligyertya csepegett. Csak a bárónőnek üzenték, hogy ha kell, jöjjön érte és kérjen.

És a bárónő, mikor már nagyon vakította a sötétség, lement a legrosszabbhoz, a legüzengőbbhez és kért. Sötét alakjától, ahogy besuhant a házba, ijedten lobbant föl a lámpa lángja. Elhárította fejről a komor fátyolszövetet és feléjük nyújtotta világító kezét: adjatok hát jó emberek. Pulykavörös lett a főparaszt és elpityeregte magát töredelmesen a felesége, hogy: de má ilyen szégyen. Komiszságuk a kinyújtott kéz láttán lelküket facsarta, emberségüket kergette fölfelé a mélyből. És a bárónő csak tartotta szoborkezét:

- Eljöttem, jó emberek, mert tetszett nektek, hogy én jöjjek. Adjatok.

Bőgésbe kezdett az asszony. Megrendültek a gyerekek s a paraszt kilopta magát az udvarra, befordult az istállóba s ott a vasvillával ráhuzott az ökör hátára. Csak azután jött rá az igazság:

- Nagyobb ökör vagyok én, mint tik - morogta elszégyenülten, lehordván magát még igen sok állatnévvel.

Jött aztán szükmarku ígérettel a tavasz, dologtalanul a nyár és soványan az ősz. A plébános hozott időnkint némi egyházi vigaszt, némi hitelt is a városi szövetkezettől, ősz végén barátságos meghívást is atyafias familiáktól a további árvaság ellen. A lány meghatva köszönte az emberséges cselekedetet, de a meghívásra csak szeliden rázta a fejét. Minek az? Nem akar senkinek terhére lenni, itt fogja leélni apái házában, ami még hátra van. A kastélyt nem hagyja el.

- Kisértet jár a kastélyban - mondták az átvonuló idegen szekeresek, ha gyertyalánggal a bárónő éjnek idején elhaladt az ablakok mellett.

...És egy nyári éjszaka - a nap kiszivta a földi nedveket és recsegővé szárította a tárgyakat - veres fények sugárzottak ki a kastély tömbjéből. A község felnyüzsgött, a harang belekongott az éjszakába, a nagyház ablakán lángok lebbentek ki, felcikkantak a magasba és végigfutottak a borzas zsindelytető elvékonyult zsindelylemezein. Tűz, tűz! mondták a parasztok a szilaj lángtenger láttán és gatyásan, mozdulatlan karokkal ácsorogtak a rengeteg, zajló pusztulás tövében. Arcukat kajánná pingálta az infernó fénye s csak akkor eredtek futásnak vödrökért, amikor a süvöltő elem szikráit a falu felé szórta, hogy megvédjék a maguk tulajdonát. Hajnalban mégis mást gondoltak, szerszámot kaptak és nekiestek a kormos kastélymaradványoknak. Buzgón döngették a meztelen falakat. Ugy illett, hogy segédkezzenek.

Ahogy aléltan bukácsolt meztelen lábakkal a bömbölő tűzben, az eltorlaszolt szobákon a bárónő, valaki a magasba emelte és a karjára fektette. A fény elmullott, az üvöltés elhalt körülötte és ő lecsukta fáradt szemét. Kemény derékaljon töltött ismeretlen időket idegen fedél alatt, önmagától is távol. Ha a szemét néha felnyitotta, patkós csizmára esett a tekintete, alacsony almáriomra, üvegburás szentre, gyógyító mosolyra. Ágya mellett fényezett széken jóságos tyukleves illatozott. Parasztarcok hajoltak feléje, amiknek kérges takarója mögül emberi melegség pislogott elő. Hallgatták a lélekzetét és vigyázva elcsoszogtak, mert a szó kóklersége nem adatott meg nekik és a hallgatásban fejezték ki roppant kevés mondani-

valóikat. A nehéz csendet csak az orvos zavarta meg biztató fecsegéssel, izetlen, jószívű mókával.

Az ős hervadása beillatozott a tiszta ablakon. A fűrészmalomból szallagos ingeket, finom harisnyát hozott egy ember. A lány fölkel és a parasztasszony kitámogatta az udvarra. Ekék, boronák, sáros szekerek között nagytermetű ökrök várakoztak és a szinből, vállán kurtanyelű ostorral kilépett egy legény.

- Adjon Isten - köszöntötte a bárónőt kalapemelve.

Kiléptek a kapun, a bárónő bágyadt mosollyal emelte fel a fejét és a csipkés, anilines, faragott szemöldökfán hosszan betűzgette a vésett írást:

„Ezt a Házat öreg Mackó Makk András meg a Fija építették saját kezök Munkájával. Áldja Az Úr Jöttöd Mented.”

A bárónő leemelte szemét az írásról és a legényre nézett. Megszurta a szivét az a Mackó Makk András szó. Nézte a legényt multba kémlelő szemekkel és kezét tétován a mellére tette. Kinyílt a szája és szólni akart.

- Szép ős ígérkezik - mondta a legény tisztelettel és az égre nézett.

A sápadt öreglány is fölnézett az égre. A kék mennybolton bárányfelhők usztak. Völgyek és gyümölcsös lankák érett szaga kóválygott a levegőben. A szive hirtelen huzni kezdte oda, a kastély felé. Meg is indult és sebesen neki is lendült volna, ha birta volna egészséggel. A legény és az asszony zavartan lépegettek mögötte. Emberek jöttek szemközt és a csendes menet láttán elkapták a fejüket. Csendes volt már az ő arcuk is.

A bárónőből kihűlt majdnem minden melege a szivnek, amikor a kaputlan kapu előtt megállott. Nekidőlt az oszlopnak és nézte a csapást, nézte végtelen árván és boldogtalanul. Vége volt mindennek, meghalt a kastély, lehasalt az őszi esővizbe, nem volt benne már élet. Mint enyésző dög fetrengett a dombon.

A parasztasszony keszkenőt nyomott a szeméhez, a legény a homlokára tolt a kalapját. A bárónő hosszú percekig állott ott sárgán, mozdulatlan lábbal, szótlanul, mintha a szive megmeredt volna bus kastélytalansága láttán.

- Mi lesz most? - kérdezte hosszú idő múlva halkán magától. - Mi lesz velem? - nyöszörögte hangosabban és dermedésbe hökkent szemmel nézett a kísézőire.

Aztán csend volt. Fölöttük a fűvestetejű kapuoszlopon veréb ugrált. Legifjabb Mackó Makk András - ama Makk András unokája - megnógatta magát és előbbre dőfődött. Kinyílt kinlódva a szája is:

- Ez már meggebedt végleg - mondta haragosan és izgalmaiban hirtelen köpött egyet. - Ezen már a szentséges Szűz Mária se segít.

Nehezen szuszogott utána és pihent egyet. Szeretett volna máshol lenni, vagy ha itt volt már, valami okosat mondani.

- Volna egy tiszteletteljes szavam - kezdte újra. Várt s mikor a bárónő magából kiszállva élettelenül ránézett, sebtiben, vakmerően kirukkolt vele:

- Ez már nem ér pénzt. Föl kéne szántani az egész mindenséget. Legelőnek vagy főzelék-kertnek is többet hoz.

Mégis, merész, ítéletes szó volt: Az öreg leánynak kitágult a szeme és megrezzent. A porló kőcimeréről koronás keselyű sandított felé. A lelkében alvó bandérium szilajodott meg, meghalt apák hideg, néma zászlóalja vonult tova és a legvégén gyászos hintóban egy fagyos,

komor asszony: a Családi Hagyomány. És ahogy sujtó tekintettel lelke hidján elhaladt a menet és az őszi felhők felé vette útját, a maradék gyermek fáradt, öreg kezét utánok nyújtotta:

- Nem engedem - kiáltotta - nem engedem!

A fiatal paraszt vonogatta a vállát:

- Akkor nem szóltam semmit.

- Ötszáz évig születünk, élünk és haltunk benne. Csak úgy felszántani? Hogy a marhátok legeljen rajta?

Égő szemmel nézett le a falura és megindult.

Mégis úgy volt, hogy semmit se használt. Jött a bank és jött az építész. Mosolyogtak, megfordultak és elmentek. Jött még egy-két vonagló esztendő, egyik ősszel aztán elkezdtek szántani a kastélydombot. Egész testsúlyával nyomta az ekét ama sóval lepuffantott Medve Makk András veritékes fajtája. Nehezen szakadt föl a föld kérge, lihegett ökör és ember a kemény földhullám menedékén. Az őszi nap hervadtan borult rájuk, távol egy kertben szilvaszedés folyt, lányok énekelgettek. A kástélyszántó legény kiakasztotta az ekét a földből, megállította az ökröket és elővette lakkos dohányszelencéjét.

BEÁTRISZ.

Szorgos és splendid ifjak ujjai között elegáns ceruzák lüktettek, irták a pénzt, amely magnetikusan suhogott be a komor páncélszekrénybe. A nap átömlött az ablakok csipkefüggönyén, végigterült a kopirkönyveken, a szigorú íróasztalon, a férfiak gallérját fényesre sikálta, de senki nem vette észre, itt halkán és sebesen hömpölygött tova a munka. A kecses barrikádok mögött két-három nő fehér foltja oszcillált a szőkés asztalok és olivzöldfedelű könyvek között. Néha hizott urak szelték át a termet és telefonok fojtottan berregtek. Ez az Indalai Beátrisz okos találmánya volt, ez a tágas és nagy üzletkörű iroda, amely Amsterdammal és Lipcsével és nem ritkán Konstantinápolyal korrespondált hordók és magas kaloriájú kőszén céljából. Indalai Beátrisz értett hozzá, hogy az üzemet szapora és lázas lüktetésben tartsa, nagy és konok nő volt, aki belső szobájából elbűvölő diplomáciával és hüvös lélekkel kormányozta tekintélyes földrajzi messzeségekbe a kínálatot és csigázta föl a keresletet az ellenségek fokozódó dühe dacára. Estig ült bezárkózva külön kabinjában, tapétás ajtók mögött mint egy szikkadt és koros hajadon, aki a szerelem tarka és festői útja előtt a munka rozsdás és céltalan vágányára tévedt. Férje is volt, kivel fenkölt szerelmi házasságban egyesült, egy pasztellszakállú zeneszerző, aki most ott állott a nagy iroda vörös futószőnyegén és habozva, de türelmesen kereste mosolyával a jelenlevők figyelmét, hogy bejelentesse magát sürgős ügyben a feleségének. A barrikád mögött az egyik hölgy, aki monoton és sebes zongorázást vitt véghez az írógépen, fejét föl se kapva kínálta üléssel.

- Beátrisz asszony ügyfelekkel tárgyal.

A férfi csendesesen leült a nagy irodában és térdére fektette puha tavaszi kalapját. Jelentéktelen és fáradt volt. A zene, a művészet, amit behozott magával ebben a hüvös atmoszférába, elveszítette itt minden értékét és nagyszerűségét. Idegenül és megalázva állott máskor szemben ennek a helynek a nyers stílusával, de most másképp volt. Az ujjai végén, a lelkében, a tagjaiban diadalmasan remegett valami és a szabályos székek, hideg asztalok és minden, most elveszítették tolaikodó fölényüket. Lesüppedtek valahová és ő a kaján, szemrehányó pénzforrás fölött lebegett e pillanatban. Vége volt a furcsa és buta helyzetnek. Zengő és ragyogó magasságból nézte most régi ellenségét, az irodát, amely ellen hasztalan kinlódott eddig, amellyel eddig hasztalanul vette föl a versenyt.

- Ilyen korán János? - tudakolta a gyönyörű nő enyhe érdeklődéssel, amikor bejuthatott hozzá.

Indalaiban néhány pillanatig még keringett valami határozatlan keserűség. De eloszlott ez is, amikor Beátrisz barátságosan közeledett feléje.

- Történt valami?

- Történt - felelte a férfi forrón és diadalmasan. - Történt.

- Nos? - mosolygott az asszony türelmesen.

- Valami történt, Beátrisz.

De a kisasszony kukkantott be, aki sürgőnyt nyújtott át Beátrisznak. Erre Beátrisz fölemelte a telefonkagylót és amíg a kapcsolást várta, szívélyesen intett a ragyogó Indalainak:

- Kérlek János, ülj le.

- Halló Winceszter - mondta aztán a telefonkagylóba - az értesítés megjött és én beszélni óhajtok Önnel kedves Winceszter.

- Nem zavarlak? - kérdezte a férje.

- Nem János, tiz percig elcseveghetünk.

Indalai várt. Átfutott benne a nő néhány elnéző mosolya, megrezzent benne néhány régi hangja, gyötrött ivoárszínű homlokáról elmúlt a ragyogás és minden nyomaték nélkül csak annyit mondott:

- Ma befejeztem az operámat.

- Hát mégis - röppent ki a nő száján kicsiny hangon és erőtlen örömmel.

Indalainak remegni kezdett a keze.

- Most rajtam a sor Beátrisz - szólott emelkedett hangon - az árnyékodban vegetáltam, a pénzedet fogyasztottam, amit ebben a hüvös és ellenszenves büróban mesterkedtél ki magadnak. A morál, amely néha háltni járt belém, sötét sebeket ütött a lelkemen. Utálatos álcának éreztem magam, akiben bennehalt az élet.

Beátrisz a ceruzájával játszott és langyosan mosolygott:

- Mint lázadó rabszolga. Nem ismerek rád János.

És Indalai nyilaló hangon folytatta:

- Oh igen, Beátrisz. Mint egy hálás rabszolga, aki boldog, hogy felszabadulhatott és most dus ajándékokat hoz az urnője számára.

- Köszönöm János...

De a férfi vibrált és a glóriás ajándékot akaratlanul is megtetézte egy büszke kézmozdulattal:

- Tudom, hogy te már elintéztél. Tudom, hogy nem hittél már bennem. Türelmesen és titkos szánakozással néztél el a fejem fölött. Ezt elsipted Beátrisz. Korán mondtál le rólam. Tévedtél. Mert én következem. Kiverekedtem magam a hullaházból. Élni fogok és megajándékozlak a nimbuszommal. Tartozom vele neked, mert a pénzed ellenében megígértem.

- Oh de drámai vagy - mondotta a nő csendesen és megbántva nézte a heroikus figurát, akinek gögösen iveltek a kézmozdulatai és ismeretlen szenvedélyek forró ércét pengette a hangjában. A tekintete lesiklott a nőről, kiömlött egy ablakon a napsütéses tetőkre és előhívta a multat, hogy meztelenné vetköztesse maga és az asszony előtt:

- Elismerem, hogy a magad szakmájában, amely apró fondorlatokkal a pénzt vadássza, elsőrendű és tiszteletreérdemes talentum vagy. De hozzám és a zenéhez nem értettél. Felkináltad a pénzedet és azt remélted, hogy prompt szállítok neked sikert és hirt. Minthogy azonban ez nem ment olyan pokoli egyszerűséggel, megvontad a hitelemet és elejtettél. De én nagylelkű vagyok: ha megkésve is, ime szállítok. Holnap benyujtom az operámat...

- János - szólott a nő megenyhülten - hát ne haragudj rám tulságosan. Mert nem is igaz, hogy elejtettelek. És ha így is volna: most legalább megbüntethetsz azzal, hogy hires leszel...

És akkor benyitott Wincester.

- Hát mégis - mondta Beátrisz, pedig tudta: hogy mindaz, amit a férfi alkotott, szomorú és értéktelen. Hiányzott Indalaiból a lendülő erő, a magasraemelkedés vakmerősége és zsenialitása. Tudta, hogy a szürke, kikinlódott műnek nincsenek szárnyai. Visszhangtalanul és ismeretlenül fog elhunyni ez is, mint a többi, mint a többiek, amiket a zongora fölé gémberevedve lázasan és makacs reménységgel vetett papírra hosszú éveken keresztül.

És mindez olyan csunya és fájdalmas volt. Ő hajszoalta fel a férfit, ő nyult először feléje, amikor egyszer, ősszel, esős utcán, közös esőernyő alatt lobbanékony vérrel és dus jövőt szimatoló ifjúsággal haladtak egymás mellett.

A nedves októberi ég alatt, férfiélete hidegülő éveiben felcsuklott Indalaiból elviselt szavak ostyájába pakkoltan a lira:

- Én nem is tudom, miért is oly szíves hozzám a kisasszony. Én alapjában véve egy elbicsaklott életet reprezentálok. Igaz, néha úgy volt, hogy leszek valami. De anyagi szempontok molesztálták a lendületesemet. Beátrisz kisasszony, maga előtt most dugul be egy drága forrás, most megy tönkre hidegíriszü szemei előtt egy nagyrahivatott sors, Isten nyugosztalja szegényt. Elsején állásért folyamodok a közigazgatáshoz. Ha boldoggá akar tenni, akkor adjon valami ajánló levelet.

- Ez nagyon fájhat - nevetett a nő és biztos mosollyal kereste a muzsikus elcsitult tekintetét.

- Fáj - hagyta helyben a férfi. El kell pusztulnom néhány garas okából, holott a lelkemben pazar zenék harsognak, amik a zongora és hangjegy után kíváncznak. Az élet pénztárosa fügét mutat és azt üzeni nekem, hogy halj meg te szegénylegény, halj meg erélyesen és ne írj te több muzsikát... Hát... engedelmével meghalok.

- Addig is igyék meg nálam egy csésze teát - mondta a nő megrendülten és mosolyogva is egyszerre.

Fenn letette az asztalra az irattáskáját és azt kérdezte:

- Tudja mi van ebben?

A férfi busan szemlélte a szokatlan és figyelemreméltó tárgyat és finom humorra terelte a dolgot:

- Bizonyára nem az én szerzeményeim.

- De igen. S azonkívül még valami: egy szerződés, vagy hogy az életünk végcélját is megjelöljem vele: pénz. Rut és igen sok pénz kedves barátom. Holnap önállósítom magam.

- De szép ez - borongott Indalai őszinte odaadással - és különösen az utóbbi. És milyen jó volna tudni, ki maga és miért kapcsolódik hozzám.

- Allons drágám, játszon valamit a barátságunk örömeire - vezényelte a nő, mert tetszett neki, hogy Indalai egykor az ő közreműködése mellett esetleg kiváló komponista lesz.

Indalai engedelmeskedett, de egy választékos gesztussal előre bocsátotta:

- Opus 10 és utolsó.

A nő plasztikus csipőjére tette a kezét, táncos, izgató lábait acélosan megfeszítette és egy mozdulattal a haját hozta rendbe, amelynek dus boglyájából szerteröppent az odörje. És aztán nevetett.

- Hát idehallgasson maga Indalai. Azt hiszem, itt az ideje megmondani, hogy mit akarunk egymástól.

- Én szeretem magát - élt az alkalommal a férfi.

- Én hiszek magában. A megélhetéshez ugyan nincsen stilusa, mert gyáva és ijedős, de mások is ígérik, hogy viszi valamire. Én maga mellé állok, mert azt akarom, hogy sokra vigye. Van bennem valami az állatszelisták határozottságából és az állatbőszítők vakmerőségéből. Némi kis szerelmi alapon okosan összeállunk és magán fog mulni, hogy imádjам magát. A boldogság üzleti részét majd én fogom irányítani... Akarja?

- Milyen kurta és gyönyörű, amit mondott - lelkesedett a férfi.

- És most megcsókolhat - zárta le a komoly eszmecserét Beátrisz - és puritán egyszerűséggel és nagyon szép mozdulattal a száját nyujtotta a férfinak, aki kábultan ölelte magához és szinte éneklő lírával traktálta:

- Megváltasz engem? Jó akarsz lenni hozzám? Drága és szent vagy... és hallatlan szépségekre fogsz inspirálni. Mert én tudok... én tudok, csak te kellesz még.

És valahogy észrevette a Beátrisz fehér ágát, amely ott állott a sarokban, fekete paraván mögött, mint egy csodás és szépséges éjszaka:

- Otthon tarka cihákon alszom, mint kérges cseléd lányok és maga ilyen patyolat ágyat ígér nekem. Milyen szép ez. Milyen végtelen bőkezűség ez azzal szemben, hogy én csak a tehetőséget nyujtom érte cserébe.

- Jó éjt János - intett Beátrisz - és ne felejtse el, egy hónap múlva esküszünk.

- Az anyámat is elhozom - bucsuzott Indalai - ő szereti a szép nászindulót és a kuglófos kávé.

De az ajtóban lelohadt és lemondóan legyintett:

- Aztán elég lesz egy kis cédula is, hogy tisztelt ur, a tréfát ne tessék komolyan venni.

Beátrisz nevetve bólintott a fejével.

*

De azután száraz és csontos ujjak, amik gépiesen és unottan lapozgatták a férfi kompozícióit, ügyetlenül és sokszor belefricskáztak a tornyos illúziókba. Az iroda nekiszilajodott, a telefonjai sűrűn működtek, Beátrisz ritka és győzedelmes lendülettel operált, de Indalai lemaradt. Botorkálva és kitartóan kereste az érvényesülést, naphosszat alkotott, de kibontakozni és figyelemreméltót alkotni nem tudott. Beátrisz szívosan és parancsolólag állott mögötte: csak meg ne adja magát, csak meg ne törjön a hite. És mikor látta, hogy minden hasztalan, maga vette az ügyet a kezébe. Levelezett és tárgyalt és külön az ő részére rezervált órákban szédületesen besuhogott bizonyos előkelő irodákba, igazgatókhoz, akadémikusokhoz, inténdánsokhoz és kritikusokhoz és káprázatos szép szájával mosolyogva követelt:

- Ne ígérjessenek annyit, hanem tegyenek is valamit. Komiszság, ahogy maguk kezelik a művészetet.

Aztán, amikor az ügyek teljesen elakadtak, kiesett elbájoló sértődöttségéből és kilángolt belőle a hitves dacos rajongása:

- Sötét maffia, amely fél az Indalai zsenijétől.

Alázatos hódolattal csókolták meg a kezét és valaki egyszer fagyosan kikottyantotta:

- Tévedés. Az az ember egy szegény akarnok, akinek valami célszerű hivatalt kéne szerezni, mert a zenéhez keveset ért.

Vonaglott és szédült ettől a váratlan indiszkréciótól, de aztán higgadtan és elszánt szívvel nyomozni kezdett: mondják meg neki kérlelhetetlenül az igazat. Néhány mozdulat, néhány baráti, akadozó köntörfalazás elébe dobta a sötét tényt: Indalai egy szálnalmas és kellemetlen valaki, akiben nincs semmi nagyráhatottság. Egy abbanmaradt ember. Nem zseniális és nem eredeti. Meddő és hipochonder. Valami silány kis operettet talán összetudna hozni. De ez sem bizonyos, a jelek után ítélve.

Erre aztán visszatért az irodájába. Nem hitt már és nem várt már semmit. Indalai hevesen álmodozott tovább és ő nemes elnézéssel hallgatta. Néha biztatgatta is és helyeselt is neki. De üres lélekkel és szánakozva, mint egy beteg gyermek hagymázás szándékainak. S mikor unta és nevetségesnek találta, elővette az üzleti dossziékat. Az utóbbi hónapokban aztán már nem

is beszéltek többé zenéről. Nyomasztó és kellemetlen lett volna. Jóformán nem is tudta már, min dolgozik Indalai. Elveszítette minden érdeklődését és a hír, hogy befejezte az operáját, nem lepte meg. Mosolygott a férfi kedvéért mintahogy mosolygott akkor is, amikor Indalai harsogva és remegve nyitott be hozzá újabb diadalhírral:

- Azt hiszem elfogadják... Valaki közölte velem...

Tudta, hogy nem igaz.

- No látod, János...

- Elő fogják adni Beátrisz - mondta méltóságteljes lassúsággal és eszébe jutott, hogy ebben a tündöklő órában nagylelkűnek kell lennie.

- És én megbocsátom minden bűnödöt Beátrisz. Azt is, hogy az ellenségeimnek adtál igazat, azt is, hogy már nem szeretsz, sőt, amint tudom, egy Winchester nevű nemzetközi ur felé orientálsz.

Kegyelmes leereszkedéssel, de alapjában véve igen meghatott szívvvel bánt most Beátrisszal:

- Majd ha ünnepelni fognak, majd ha megtudod, hogy hallatlant alkottam, akkor szeretni fogsz újra Beátrisz, jobban, mint valaha. És akkor esetleg én is...

Ugy tette föl a kalapját, mintha valami vakító aureolát helyezne a fejébe és szelid gunnyal távozott az irodából.

- Viszontlátásra asszonyom.

És akkor benyitott Winchester.

- Vártam Winchester - mondta Beátrisz lankadtan és tünődve az ajtó felé nézett, amelyen hősies léptekkel és roppant kivirágozva távozott a kitartott férfi paródiás nagyságában. Aztán lerázta magáról a fonák víziókat és masszív íróasztala mellől, brokát karszékéből fölnézett a férfire, átfogó hűvös pillantással, amelyben oly sok volt e percben a sima márványszobrok és elragadó képeslap-asszonyok tekintetének távoli misztériumából. A férfi közelebb lépett. Finom ujjai között sercegett a papiros. Sötét, vörösbe átjátszó hajában mértani és mégis gyöngéd választék huzódott keresztül. A szája körül különös és kegyetlen satirozások sötétlettek, amelyekből fenyegetőleg élesedett ki szájának hullámos vonala. Beátrisz vörös ceruzát emelt föl és gyors vonalakat és más fontos jeleket végzett az íratokon. Oh mily különös az - gondolta röpké fájdalommal - hogy én már nem szeretem Jánost.

- A fuvarlevelek revíziójánál kitűnt, - szólott kellemes lejtéssel Winchester - hogy a díjtételek szabályszerűenül tudattak be...

- Intézkedtem már kedves Winchester - mosolygott a nő rosszalólag. - Ön nem tud róla?

- Rosszul intézkedett Beátrisz asszony... És általában az a benyomásom, hogy néhány nap óta szokatlanul egyéni, hogy ne mondjam: nőies.

- Valóban?

Letette az írásokat és a férfi fehér kezére nézett.

- Winchester... hol szerezte ezt a nevet?

A férfinek kemény és sárga volt a nézése, mint egy berber oroszlánnak.

- Valahol Skóciában...

És csendesen nézték egymást és a sűrű csend végén Winchester lassan kinyújtotta a kezét, rátette a nő nyugtalan kezére:

- Drága és makacs gyermek.

- Oh, - tiltakozott a nő megborzongva - ez nem tartozik ide.

A férfi kiegyenesedett, talán, hogy feltárja könnyed testének szép konturjait, talán azért, hogy nagyobb lélekzetet vegyen a zengő nőből, aki megbotránkozva, de száján és homlokán meleg vonaglásokkal ült a hideg és szigorú íróasztal mellett, néhány másodpercig még felsőbbbségesen és tiltakozva, de aztán meginogva és lappangó szorongással a folytatást várva, mert elnyomott asszonyiségének szecessziós ujdonság volt most az angol nevű férfi, himes és szokatlan ígéret, amely a beszűrődő alkonnal jött el hozzá nagyon messziről. És alig hullattak el már további szavakat, a lány homályban csak a szemük viaskodott és lényük és létük egy ódon hidon találkozott. És szeretni kezdték egymást a zsongó levegőn keresztül és a rút üzleti papirok ez egyszer halasztást szenvedtek és amikor Winchester távozott, Beátrisz világot gyújtott és csodálkozva látta, hogy nincsen tükör az elegáns irodában, melyben szerelmét és nyakát és arcát megnézhetné. Pedig erre vágyódott most, nézni a másik Beátrisz, metszett, hatalmas tükörben és testének beszédes vonalán végigsiklatni a tenyerét.

Napokig örvendett az új asszonynak, ismerkedett vele és faggatta és kisdéd felhőit elseperte, mint gondos anya és várta a különös Wincestert, akinek gyönyörű átmenet után a csókját is megízlelte és *façon d'aimer-jét*, amely őt remegő hangulatok magasságába emelte. A régi pedáns lét és minden, ami benne jelentős volt: szenzálok, sürgönyök, mérlegek, megszokott irattáskája és az esett, elmosódott férj, aki évekig lebzsel a kontójára tehetetlenül és aki most fennhéjázva, torz szavakokkal mérgezte estéit - mindez most mellelleges és oktan volt neki. Bár hallgatta Indalait, de csalása miatt megvetette és ellenszenvesnek találta. A nagy tragédia reggelén még össze is szólalkoztak. Indalai napok óta egy fényes hotelben kosztolt és most gögijében ágyra is oda akart járni. A nagyszerű hirt, hogy operáját elfogadták, mint hotellakó finom európai utas akarta bevárni a szállodában, no meg az örömhír kapcsán válni is akart Beátriszról büntetésül, hogy aztán engedjen könyörgésének és mély ünneplés közepette visszatérjen a nászi szobába. Beátrisz ráhagyta, hogy cselekedjék szeszélye szerint és maga a dolga után látott, hogy estére szerelmesen fölrepülhessen sötét fátylai alatt Winchesterhez, aki értette az életet és akiben nem lehetett csalódnia. Szellemes szavak és finom mozdulatok között néha megcsókolták egymást, elnémulva borultak össze és féktelen örömmel csipkedtek valami tegnapi dezertet. Oly különös volt, hogy szeretői voltak egymásnak valamely ismeretlen oknál fogva! Tompa lámpák égtek a falakon és a mennyezeten és minden oly harmónikus volt e pillanatban. Csak Winchester kezdett most sárga szemével és erős szájával mosolyogni cigarettája mögött.

- Az a pasztellszakállu... - jutott az eszébe.

Beátrisz derűs lelkiismerettel mosolygott.

- Alapjában véve nevetséges azzal a nőies szakállával - mondta Winchester és Beátrisz derűsen tovább mosolygott.

- Élni öt évig e tudatlan herével és elfogadni a csókját!

- No - gondolta Beátrisz és intett a kezével, hogy Winchester hallgasson.

- Haragszom rá - jelentette ki a férfi - jobban, mint maga... És azonkívül, hogy el ne felejtsem, az operáját ma végérvényesen visszalökték.

Beátrisz fölemelte a fejét A szemhéjja idegesen megrebbent, a válla megrendült és halkan kérdezte:

- Visszalökték?

- Oh persze - felelt a férfi dallamosan és megfogta az asszony forró kezét. - Ott bögött az irodában azzal a megható szelindek szemével és magát várta... Nézze ezt a gömbölyű datolyát... Ugy imádom, amikor derengő, opálos fogaival megharapja... Sirt az Istenadta, mint egy érzélgős lurkó...

- Sirt... - mondta Beátrisz nehéz lélekzettel... Sirt szegény... És leült és elhagyta a mosoly, aztán föllállt nyugtalanul és nem tudta mit tegyen. Látta a tragikus Indalait bánatos megroppanásban, mint egy legázolt vagy lebunkózott kis kölyökkutyát, amely elkullogott még végső erővel a küszöbe elé egy kevéske kis életet kérni tőle, irt vagy egyéb orvosságot, amely használhatna még neki, hogy ne kelljen végérvényesen meghalnia. Mi vonzotta oda a roppant zuhanás után, a felesége ajtajához, ha nem ez, a kihülő koldus ösztöne, akinek szederjes szája alamizsnáért hápog.

- Eresszen Winchester - mondta fojtott hangon.

Winchester elegáns mozdulattal igazította meg a nyakkendőtüjét és csodálkozott.

- Nem érdemes...

- Ne bántsa őt - mondta az asszony halkán - hiszen a felesége vagyok.

- Volt - javította ki a férfi.

- A felesége vagyok, Winchester.

Winchester mosolygott. És legyintett a kezével.

- Szokjon le róla Beátrisz. Egy ilyen tüneményes asszony, mint maga és egy olyan, hogy is mondjam...

A nőnek remegett a keze és hazagondolt sajogva és sápadt arccal felelte:

- Ne bántsa a férjemet.

- Tűnjön el azonnal és végleg ez a kolonc, ez a félbemaradt ember, akire én féltékeny vagyok.

- Nem - mondta Beátrisz makacsul és fájdalmasan. - Most... most én megmondom magának, hogy ne nyúljon hozzá és... azt is megmondom, hogy ne ócsárolja a tehetségét, mert maga nem ért hozzá... maga igazán nem érthet hozzá...

- A kiváló komponistához, mi? - dühöngött a férfi nekilendülve és harcra készen.

- Igen, a kiváló komponistához, a művészhez drága Winchester - felelte a nő remegő szájjal és leeresztette arcára a fátyolát. Mit tudja maga, ki ő?... Maguk a lesipuskások, a kicsinyek törlik hozzá a lábukat... Azt nem mister Winchester.

- Romantikus fordulat - ironizált a férfi és a nőhöz közeledett, hogy megragadja a kezét még egyszer, szerelmesen és bódulásra hívón.

Beátrisz villogva állott előtte. A karjával lassu és megfontolt elhárító mozdulatot tett.

- Maradjon.

Megfordult és kisuhogott a szobából. Fölötte a lépcsőházból léptek sikálását és a Winchester halk, könnyörgő suttogását hallotta. Nem nézett hátra, mint sötét, ismeretlencélu felhő iramlott előre a nyári estben tömör uccatorkolatokon, kirakatok kilövelő fényében, egy nagy zenészház előtt, amely szinte a mennyboltig ragyogott fel gazdag lángjaival, kocsitorlaszokon és undok uccákon s minthogy kocsit nem kapott, hajszoalta magát, hogy hamarább hozzáérjen az emberéhez, ki asszonytalanul és az életből is kiesve kuporgott a küszöbénél. A lelkében kegyeletos szavak csuklottak fel, lüktetett a szívében a viszontlátás és megbékülés vágya és

amikor elfojtott lihegéssel a hervadt Indalai elé toppant, ledobta kalapját és nagy szeretettel belemosolygott a férfi arcába:

- Jóestét János.

Indalai sárgán és kimondhatatlan nehézséggel dadogta ki magából:

- Visszaadták...

- Eh, mit - mondta Beátrisz üdén és csengve - maffla... állatok... Gyere vacsorázni János.

És megtisztultan és vidáman megfogta a férfi kezét:

- Gyere János...

És friss lendülettel behuzta a férjét az ebédlőbe.

GALAMBOK.

László pukkadózott haragjában, amikor a munkából hazajövet a házát meglátta. Állt és nézte az érthetetlen lyukat a két apró ablak alatt. Az asszony is - mint egy zacskó epe, ha megreped - öntötte magából a mérget. Lényeges baj nem volt, de mégis ez történt: egy bivalyfogát, amely durumboló vashordókat hozott, nekieredt a lejtős úton és puff! belerontott a házba. A járomrúd alaposan megdöfte a falat, szétrepesztette az agyagtapasztást és alatta szétreccsen-tette a lécbordákat meg a deszkát. Itt már elállt a szussza, a bivalyfejek a falba ütődtek, nem engedték tovább. László lenézett a völgyi útkanyarulatra, hogy talán még utoléri a zsványt egy kis megfojtás okából. Aztán keservesen pillantott újra a lyukra. A szívét megnyomta a dolog. Az ő háza, hát lehet azt, szabad azt úgy egyszerűen csak kilyukasztani? Aj az atyaúrist... Se szó se beszéd, hóna alatt az elemózsiás kendővel nekilódult a lejtőnek és szinte fittyentett a szélben a sebessége, ahogy pattant nyílegyenesen a réten lefelé. Éjfél felé jött meg izzó haraggal, vért csepegő orral, de némi diadallal.

Napokig adott még dolgot az ügy. Negyednap este László beállított egy szál deszkával, egy csomag szeggel és ráadásul még valami kártérítési pénzzel is. Az ügy peres része ezzel el volt intézve. Vidám szájjal esett neki a lencsének, mind egy szemig bekebelezte, a tányéron maradt még egy kis barna lé, azt a mutatóujjával félkörben felkanyarította, beszopta, elszítt egy cigarettát és nagy meglepődéssel lefeküdt. Az asszony is hamarosan kilépett pamutszoknyájából, ifju testén némi színes ruhamaradványokkal bemászott a lapos ágyba. Megenyhültek mindketten és úgy határoztak, hogy hajnalban hozzákezdenek a reparációhoz.

A friss hajnalban aztán nagy passzióval hozzáláttak a munkához. Az agyagot egy rocska vízzel leöntötték, a pelyvában meghengergették, fűrészeltek, szegeltek, tapasztottak és a tapasztást egy lécséllel lesimitették. Mikor elkészültek, az asszony bement a reggelihez, László nagy szívmelegséggel körüljárta a házat, a frissen vett ást vizes ronggyal letisztította, kéken csiszolt lapját a világosságban néhányszor gyönyörködve megragyogtatta, a szögespakkot egy gerenda mögé a szinben gondosan eldugta, a kecskét kikötötte a zsenge fűre és töprengve, tervezgetve ellézengett még egy darabig arasznyi telkén, amelyre most szívét, agyát, multját, jövőjét összekoncentrált. A reggeli leves szagos párája kicsapott az ajtón, boldogan belépett a házba és hozzálátott az ételhez. A félszemével nagyrabecsülően nézegette a takaros asszonyt, aki egy friss törülközőbe kenyeret, száraz kolbászt, tojást, hagymát, cukros kávékonzervet csomagolt a számára és a pléhlibriket is kikészítette.

És László barátságosan elköszönvén, keményen, jó egyensúlyban elindult a telepre. Bizalmas és kötekedő köszöntéseket váltott az úton és elégedetten gyalogolt a dombon felfelé. Egzisztenciájának lassan, de biztosan táguló térfogata jó hatással volt az érzéseire, feje tartására és a gondolataira. Elhatározta, hogy a munkásjólétiből kiváltja szombatra a ruhakartont az asszonynak. Maga előtt látta a langypiros kelmét a fehér babokkal, aztán a szijgyártó lányát, amint már simogatja is a feleségén az elkészített blúz ráncait. Haladt és a szeme barátságosan érintette örvendetes létének néma résztvevőit: a görbe fűzfákat, a poros árkokat, a zsindeletetőket, a távoli hegy lágy kontúrjait, a mocskosszőrű kutyákat és a zsirosfényű szántásokat. Harmincéves tagjaiban virgonc életerő bontakozott és vággyal gondolt a munkára, amely mögül kicsillogtak a létét megszilárdító eredmények. Mosoly lappangott az arca mögött és ahogy ment rugalmasan, egy ismerős rendőr szölitotta:

- László te, egy ember jött tőletek.

Egy heverő fatönkön az őrház rácsa előtt szürke arcú ember evett. Szétálló pófája és palacsintasapkája, melyet boglyassá dúlt az idő, lassú taktusban mozgott, ahogy rágta mélán a kenyeret.

Sárszinű köpenye panyókásan lógott le róla az uti porba. Búzös marhavagonok tartalma, kietlen országutak utasa, egy most kevert típus, egy bölccsé nyugodott arc, néma szemek, amiknek óceánoktól óceánokig tágult a perspektívája. Ült, evett és nézett. László megállt, leparolázott a rendőrrel és melleleg az emberre sandított.

- Járt Orenburgban? - érdeklődött gyér figyelemmel és nagy gonddal egy cigarettát sodort magának. Az idegen bólintott: járt ott is, másfelé is. Talán el is unta mi? Hát aztán mi ujság arra? Járnak rendesen a vonatok? Inkább szivességből kérdezősködött, ki is fogyott hamar a kérdésekből, előhúzta az óráját, összeigazította a rendőrével és az ujjával meglökte a kalapját.

- Igaz, hogy a krumplici kilója húszezer rubel? - kérdezte még indulófélben az idegentől.

- Néha több is - felelte az elmosódottan a kenyere mögül.

- Na hát ott egye meg a fene - nevetett László elkészönve. Utközben még eltűnődött a hallottakon, a fején röpkén átsietett még az Orenburg szó, aztán hogy felért a tetőre s a ködréteg fölé látta vörhenyesen kiemelkedni a téglagyár kéményét, eliszkolt a fejéből minden és békésen poroszkált tovább. A telepre érve a blokházba letette csomagját az ibrikkel, jelentkezett a felügyelőnél, aztán beállt az iparvágányba és tolni kezdte a csillét a raktár felé. Cseréppel telve gördítette vissza másodmagával a vasuti kocsikhoz. Egészséges, plasztikus mozdulatokba olvadt fel az elégedettsége, a tarsa lankadtan szuszogott a vaskocsi mögött, kényszeredett, panaszos mekánikája az osztályhelyzet állandó sebét mutogatta. A vagonoknál László lemaradt, hogy segítsen a berakásnál.

- Igazoltatják az embereket - ujságolta neki Kalapos. - Négyet lakat alatt vittek el. Kezdődik a disznólkodás.

- Akasszák fel őket - mondta László nyugodtan. Kalaposnak fenyegetően villant meg a szeme.

- Proletár hogy beszélhet így.

László legyintett. Szóval nem tudta az álláspontját indokolni, de benne megvolt a magyarázat. Az élet lágyan döngött a fülében s mint aki bőgő felborulásból, éigidurranó vészből kipenderítve bágyadt pázsitra huppan, ahol békés azúrt lát feje fölött, füvet hall sercegni és szöcskét reszelgetni a füle mellett és mellére szivja teli tüdővel a felmagasztosító életet, úgy szivta, kóstolgatta és szerette László is azt a pirinkó eget, kevés füvet, ami neki kijutott. Elégedetten érzékelte magát a földgolyó ama porszemnyi részén, amelyen megvetette a lábát. Kereste vidám füttyörésszel a kenyeret, jóba volt a rendőrrel, be volt vezetve az adólajstromba, önérzetébresztő kis házat birt, a fűszeresnél hitele volt, vasárnaponként kirándult az asszonnyal falura, ahol a sógornál egy eperfa alatt márvásoztak és szódavizesbort ittak, alkuba volt azonkívül a szomszéd főzelékeskertre, egy jóindulatú banknál tapogatózott is némi kölcsön iránt, hát ő hálistennek nagyon jól megvolt, aztán jönnek az ilyen Kalapos-félék, folyton morognak és izgatottan mozgatják nevetséges ádámcsutkájukat. Még kizökkentik őtet is a téglagyárból. Éppen ez kéne.

A másik tovább morgott a téglarakásnál. Oktatgatta és legyávázta Lászlót. László keményen felelte: gyáva nem vagyok, aztán elfordult és nem hallgatott tovább a másikra. Egyenletes szorgalommal adogatta fel a vagonba a cserepeket. A kerten járt most az esze s a vágyai möhön pislogtak a jó vétel lehetőségére, aztán a jövőre, egy terebélyes egzisztenciára, amelynek hajtásai üdén feslettek ki a szorgalmából. Egy gyerek is jó volna - ez is megfordult most a fejében. Finom gondolkodásra volt képes, most is elmerült magába, észre se vette: zsupp! Repült kezéből a cserép, holott azelőtt csak adogatta. A völgyalapály megtelt bő napfénnel és nyers csikorgással, a kémények rövid közökben kék, barna, sárga és opálszinű füstfátylakat lebegtettek az ég felé, szántóvas villant, a mezei uton asszonyok kezében csirkepárok himbá-

lóztak, feszült, melegedett, mérgesedett a munka és aztán vastag ebédi dudaszó töltötte meg a levegőt.

László leült a blokház sovány árnyékába és az ételről gyöngéden felfászlizta a törülközőt. A bicska kimért utakat tett meg a térdétől a szárazkolbászig. Gondos hagymaszeletek keveredtek el a kolbászfalatokba és túlhan is, a ház másik sarkán, folyt a csámcsogás és levestörpintés. László derűsen nézegette a kenyerét, jó friss volt, megnyomta egy kicsit, a lyukak ellapultak benne, a bajuszát néha elterelte a hüvelykujjával az útból és betette száján az ételt. A maradékokat visszabugyolálta a kendőbe, forró vízzel feloldotta a kávékonzervet és mikor a jószagú folyadék is lekortyogott már a torkán, hátát nekivetette a ház falának és elaludt. A feje lekókkadt és vastagon szivattyúzta a levegőt.

Ugy egy óra múlva lassan felemelkedett a szemhéja. A tekintete lágyan rátapadt a gyári iroda ferde tetejére, amelyen a tavaszi szél elől megbujva, fehér galambok gubbaszkodtak. A pupillája kékült, tágult, ahogy nézte a habszínű galambokat, megbujva, fázva, pislogva. Galambok - mondta a szeme és továbbadta az észleletet a belsejébe, ahol most egyszerre egy másik gubbasztó galambcsoport bágyadt foltja kezdett élesedni. Hogy történt ez? És mi történik most vele? Mereven nézte a tetőt és ült mozdulatlanul. A lelkében fájó zenék kezdtek tovasuhanni. Ezeket, pont ezeket a galambokat látta tíz év előtt egy másik helyen, ugyanúgy felborzolván és mintha sineken akkor is vaskerekűk sikítottak volna, valahol a közelben akkor is vasrudat kopácsolt volna valaki, a szemközti borostás dombon akkor is okarinát fujt volna valaki. Képtelenül ujracsinálódott valami, ami már egyszer lepergett körülötte... A parti szemétdombról portölcser indult el, beszaladt a mezőbe és a serkedő fű alól porhanyó földet ragadott magával. Akkor is úgy volt és most megint szaladt a portölcser. A gyári kertben akkor is emelte fanyarul a kapát ez a bőrkamásnis ember. És ezt az égetett gaz szagot akkor is ugyanúgy az orrába legyintette a szél, mint most.

Ült tehetetlenül, megmarkolva szeliden valami névtelentől. A munka folyt már, Kalapos is integetett neki, a felügyelő is kérdően szimatolt felé. Föltápászkodott, de nem állott be a sinek közé. Részeg bizonytalansággal szaglászva és hallgatózva lekullogott a folyópartra. A mederben kavicsot szűrtek emberek és szóltak hozzá. Egy bogáncs ágai között sárga ujságot zörgetett a szél. László nem felelt az embereknek és fölneézett a hegyoldalra, ahonnan az okarina hangja szállott le. Így volt tíz év előtt is. A sárga ujság, a nedvesen recsegő kavics, az okarina. Forrón is, sajogva, búsan, beteg révülettel leült a partra és hallgatózott. A vagonok mellől Kalapos a nevét ordította: László hé?

László? Kemény, fagyott rétegek alól halkán felkopácsolt benne valami. Átfúrta az éves rétegeket és vergődve, dúsan ömlött ki a szemén. A szája remegett, a szívében zavaros, békétlen munka kezdődött. Édesen és nehezen szíta a levegőt és hangosan mondta:

- Siskin Jegorovics Pável.

- Gyerünk! - ordította Kalapos.

Ment. Rátette a kezét a kis vaskocsira és nem szólt egy szót se. És a szeme előtt dajnáló processziók haladtak meggypiros templomi zászlóval az orosz kalásztenger felé, nyakban lenyirt zsiros hajak fényét látta, orosz fejeket, orosz tájakat és folyampartokat. Elkapta a forgószél és vitte széles orosz vágányokon be a nagy muszka rónák szívébe. Szálldosott, kavargott, siklott Siskin Jegorovics Pável a fűszeres orosz levegőben, drága szagok csapódtak fel a trágyás szántásokból az orrába, látta maga alatt elmarsolni a Preobrázsenszkij gárdaezredet, nyájak úsztak el alatta, kibitkák, parasztok, munkások, hagymakupolás templomok jöttek sárga napfényben és a föld, a végtelen, barna föld szíve összedobogott a szívével. Siskin Jegorovics Pável - hallotta a nevét igen közelről és e pillanatban fabatkát se ért a megtapasztalt háza, tőgyes kecskéje, melegkeblű felesége. Zengve és okarinásan énekelve haladt Siskin Jegoro-

vics Pável az ürben és a szive hártáján nagyszerű indulók doboltak. Izent neki, a pantallós, sportsapkás atómnak a messzi névtelen föld, vagy a hon, vagy egy kút, vagy egy arc - ki tudja a nevét? - borzongó galambok képében és lényéből erre kiszakadt és ködbeveszően elmaradt minden, ami a jelenjét alkotta: a barátságos rendőr, a füvet harapó kecske, a gyárkémény, az iparvágány, minden. És hogy este levonták a béréből és hogy a szemefénye kecskét éjszaka elhajtották a fészerből, már nem tartozott rá. Hivatalokban ácsorgott napokat, esténként a csillagokat gusztálta mosolyogva és hetednap éjszaka kikelt a lapos ágyból és ezüstös holdvilág mellett kigyalogolt a pályaudvarra.

És Siskin Jegorovics Pávelt elvitte a vonat.

LIRA.

A dombon megállok és szuszogok egyet, egy nagyot. Lenn morajlik a roppant város, a fejekben és a házfalakon a nevem lüktet és feketélik, nyomdákön és sétatereken és tapétás szobákön a nevem árama szaladt keresztül. Ahogy állok a domb tetején, a tekintetem, mint egy cikk-cakkozó foksztierier, rakoncátlanul kiugrik, a villasorok közül, átveti magát egy alacsony kerítésen, lebukik egy kertbe és fennakad egy virágzó cseresznyefán. Hopsza! - mondja meglepődve. Le akart futni egy kicsit a városba, de beleakadt a faágba és most csüng és himbálózik a terhes lombokon, amik összefolynak és bágyadt gömböt pingálnak az égre. A gömb fehér ködöt sugároz a levegőbe és sztoikus méheket spriccel ki lankadtan magából. Na - gondolom magamban - én egy Kovács nevűvel akartam a csekkek miatt beszélni és most könnyedén megváltoztatom a menetrendet és állok itt szuszogva egy közömbös dombon, ahelyett, hogy bemennék ehhez a Kovács nevűhöz. Énem pedig lezserül lóg a cseresznyefán és szivja a fehérséget, hallgatja a kéket, nézi a zöldet és kigyullad benne gyereksége fehér nipponja, távoli cseresznyefák habos finomsága borul fölébe. Gyerünk - figyelmeztetem barátságosan - mert Kovács elmegy otthonról. Nem tudom visszacsalogatni, két karral ölelgeti az idegen cseresznyefát, tapintatosan lefejem és leakasztom a fáról és visszadugom kabátom alá. Nyugtalanul fészkelődik a kabátom alatt, kéri a fát, csak félfüllel hallgat Kovácsra, a lédinek, aki meleg ujjakkal simogatja délután egy tennispálya padján, szórakozottan hátat fordít, kéri a fát, kivonszol a pályaudvarra és betuszkol a vonatba. A Pullmankocsiban hálásan fojtogatja a torkomat és nézi a tájat. Apró egérfogaival felrágta körülöttem a dolgok és összefüggések hálóját, kiterelt a kapcsolatok szövevényéből és megváltatta velem a vasuti jegyet, mert van neki egy régi cseresznyefája, amire most gusztust kapott.

Az első otthoni álom után lassankint kiderül, hogy Nippon becsapott bennünket. Vízszintes és függőleges tagoltsága vadregény szempontjából mi kívánnivalót sem hagy hátra, de énem mingyárt a reggeli kávénál fintorítani kezdi az orrát. A csésze tudniillik vastag és más zavaró körülmények is vannak.

Lemegyünk a kertbe, a patak partján ordénaré ingeket sulykol egy fehérnép, az illető fa ott áll középuitt, merő virág, kövér tőle a lomb, nézzük a fát, méhek is vannak, fecskék is vannak, az utcán elviselt kupiét fütyül egy zsenge csirkefogó, a kávéból utólag némi enyhe vizeket érzek fel, nézzük az illető fát, valamire várakozunk, félszemmel a társamra pislantok, aki tűnődve lépeget mellettem és sehogy sem akar felmászni a fára, az ő fájára. Vigasztalom: Most virágzanak a cseresznyefák... Noha meleg kottát zengek hozzá, a társam még mindig nem mászik. Költögetem.

Lógatja a fejét és nézi a törzsön cseppelő mézgát. De nem látja sehol a régi dekorációt, nem érzi az üdítő zamatot. Tág a perspektívája, amit magával hozott, gondolom, majd összeszűkül egy kicsit s akkor minden jó lesz.

Délután kirándulunk az erdőbe. Félcipőmon és félselyem florharisnyámon vastag a por, a Puszkaporoshoz címzett erdei korcsma udvarán rálépek egy sárga csirkére és avas szalonnával koszoruzom a bizonytalan izü délutánt.

- Az orgonák alatt szivtad el a legelső jenige cigarettát, amit Bábel Ábel a mellényzebe barna és szürke motívumaiból komponált a számodra.

A társam odakullog a bokorhoz és beleszagol az orgonába. A szagából hiányzik valami. Fel-néz az erdőre, amely a régi melódiákat zúgja. A szaláminak olyan ize van, mint a faggyugyertyának és a kugligolyó, amellyel egy dobásra kilencet ütöttem volt, odvas és tyukok kotolnak rajta. Porcellán-nadrágomat az utkaparó házánál megugatja egy kuvasz, a vasuti strekk

rozsdásan halad mellettünk és a vékony tanítónő, aki a Solvejgdalt zongorázta, petyhüdt szekérfélén gördül a szomszéd faluba és erőteljesen kidagad lestrapált lüszterköpenyéből. A káptalani szőlőhegy karóin megakad egy felhő és a tultengő tanítónő elmulik a látképről. A társam mohón szimatol. Ifjan uszik előtte valami szag, becsalja a buzatáblába és a váltóór udvarára, ahol suszter-széken hirlapot forgat egy meztlábás hajadon. A kut vedre a régi párkányon csepeg.

- Ebből a vizből ittál egyszer hosszú tüdőgyulladást, amiért divatos fonográfot vettek neked részletfizetésre. Ne ülünk fel ide a hid karfájára?

A társam néz, hosszú gyerekpilláit összecsukja. Előcsámpázik a bakter is, aki akkoriban dinnyelopás miatt kövel dobált még és megemeli a sipkáját. - Gyerünk - mondja csendesen a társam.

A nagy kert, ahol cserebogarat szüreteltünk, most csak egy pindurka. A piactér, ahová lassanként beérünk, pöffeszkedő kicsiny méretekkel sütkérezik a késői napsütésben. A társam nyugtalanul banzsalit a vicces méretekre és a céklavörös ablakokra. Az aszfalton megszólít Marha bácsi, a nobilis Marha bácsi, akitől forintot kaptam.

- Na mi az te csibész? He? Kivel gyüttél?

- Egy kis fiuval.

Ahogy kóstolgatjuk a nevét a régi zamat reményében, nem tudunk sehogysem rájönni, mi izlett akkor úgy ezen a néven. Marha bácsi felemésztette nevéből a jóízű auflágot. A zárda-torony gipszfrízein galambok billegetik a hátuljukat és a szappangyáros lánya a cukrászda terrásán olyan eleganciával kanalazza a fagylaltot, amelyet Maupassant téhéneleganciának nevezne. Ezekhez az elegáns mozdulatokhoz zárandokoltunk egy kis pazar illúziót belélekezni és selyem alsószoknyát látni. A csemegeboltból tele pofazacskóval utánunk kukorékol Kokas, a tűzoltóparancsnok és odajön Zwieback ur is, a földbirtokos, aki sohasem köszönt vissza és bázedovkóros szemével végignézi a ruhámon:

- Jó áncugja van - mondja hitetlenkedve.

Az adótárnok csak éppen közelebb kanyarodik, óh de nem áll meg, bő gallérjában fékezett kíváncsisággal ketyegteti vékony nyakát. Elhajlott cvikkerek emelődnek meg egy kicsit. Kocsárdi és Bocsárdi az aszfalt pereméről gőgösen néznek le a piactérre, váltogatják a lábait, szerfölött bosszantónak minősítik a felénk tévedő közfigyelmet. Kocsárdi, aki messze vidéken is híres volt öt vasalt nadrágjáról, inzultálóan vet egy röpke pillantást a nadrágomra. Bocsárdi viszont, aki egyszer cikkelyt irt egy kigyulladt istálló kapcsán, kurtán legyint a kezével:

- A pipásmester fia.

Slussz! Mi ketten vagyunk a pipásmester fia. A társam borusan buvik mellém.

- Fel! Végy fel és dugj vissza a kabátod alá - mondja szikkadt ajakkal.

Sármányú, a zálogházas, leereszkedően böki meg a hasamat, hogy na hogyvagyunk, hogyvagyunk? A kántor fia félkótya mozdulattal lengeti felénk a kalapját és teli torokkal a Hunyadi indulót csinnadrattázza el nekünk köszöntőül. Kocsárdi és Bocsárdi most jólesően vihognak. Néhány homályosabb polgár is felénk szagol még, de tíz perc sem telik bele és szülővárosom letarolta rajtunk az összes, összes látnivalókat. A társam elbuvik a kabátom alá, csak a kabátom gomblyukán les még fájóan kifelé. Nippon az estben régi komisszágokat párolog a magas mennybolt felé és a virágaival felgyertyázott gesztenyefák alatt néhány dekával meghizva kullog haza a nép, halk meséim birodalmának népe, viszi a kártyanyereséget és a hirt, hogy az az ízé, annak a pipásmesternek a fia itt lóg a városban. Az ablakokból szór-

ványos befőttesüvegek és ódon petróleumlámpák villannak elő és mi elfinomodott bottal ütjük nyomát elmúlt évek fűszeres, boldog cseresznyefájának.

- Nos - kérdem a társamtól - menjünk még?

És most Bábel Ábel karcsú barátom hangja dörög a sötétből. Hozzánk ér és látjuk, hogy a teste tréfás duzzadmány.

- Te - szól higgadtan - nem vennél dollárt? Neked kétszáztízbe adom.

- Veszek, óh hogyan vennék - felelek és a karjához nyulok, mint legeslegutolsó szalmaszállhoz. - Mondd Ábel, hogy vagy? Emlékszel azokra az ezüstös éjszakákra, amiken mi ketten, te meg én, Vilmát oly egyöntetűen, olyan finoman és végtelenül szeretttük? Halk talpakon lődörögtünk az ablaka alatt és reszkető énekek citeráztak ki a szivünkből?

- Emlékszem. Megjegyzem azonban, még kétszáztizenötbe is olcsón kapnád.

- És mikor zokogtunk a disznóól tetején, mert a tulsó udvarban Hajdú Margitot temették?

- Emlékszem. Ha akarod, perfektuálhatjuk most a dolgot...

- Óh - szólok én a disznóól feletti bánat után sóvárogva - hát... perfektuálhatjuk.

Bábel Ábel melegen nyomul utánunk, beterel egy kávéházba, dollárt olvas le a kezeügyébe eső első asztalra és egy cigarettát kér. Hogy nincs-e esetleg dinárom?

- Dinárom? Az nincs...

- Kokas azt mondta, hogy ketten jöttetek.

- Igen. Egy kis fiúval jöttem. És tulajdonképpen nem is a dollárokért...

- Van egy vagon tojásom...

- Nos, maradjunk még? - kérdem a társamtól.

Nem felel. Egyedül vagyok. Beleolvadok a gesztenye szagú éjszakába. Valahol egy tolató mozdony asztmásan dohog. Egy ametisztcsillag sziporkázik az űrben és leragyog a földre. Nippon édesen horkol és én mosolyogva emelem föl a tavaszi köpenyem szárnyát, hogy le ne söpörjem vele a templom tornyát. Másnap megérkezik értem az autó, egy londoni sürgönyt kézbesít nekem a postás, Kocsárdi és Bocsárdi rőkönnyödött arccal állnak a sarkon, Zwieback ur köszön, Kokas meghatva szalutál és nem kukorékol. Szülővárosom kissé elképedve taglalja egyes mozzanataimat, szeretné megérteni a dolgot, de nem tudja. Unalmas, szürke utakon robog az autó. Kővér cseresznyefák szaladnak el az út mentén, bő termés ígérkezik. Az überciherem zsebében harminc dollár van. Ez a Bábel Ábel becsapott engem. Pedig a fényképére azt írta egyszer:

„A legédesebb barátomnak mély odaadással - Ábel.”

EMBER A CSILLAGOK ALATT.

V. O. R. I. Ollen csuklóján éjfélkor sercegni kezdett a hanglemez. A kezét a füléhez emelte és hallgatózott!

„V. O. R. I. Ollenek - a Rendbizottság. A kilencedik gázrayon felett delta hullámok jelentkeznek. Átveszi az inspekción és intézkedik.”

V. O. R. I. Ollen felcsatolta aszbesztruháját, homlokára erősítette a készüléket és beült a gépbe. Hangtalanul szökkent a felhőelosztók karcsu obeliszkei fölé. Elhagyta a rendészeti rayont és már a kozmikus erőgyűjtők területe felett uszott, amikor újabb parancsot kapott:

„A munkabizottság az ózoncsapok megnyitását rendelte el. A savrayonban az alaguti vonatok összefutottak. A munkaképtelen egységeket kivonja, a Gyűjtőből tartalékegységeket indít. Rendbizottság.”

A V. O. R. I. Ollen vékony, hosszú ujjai rákoppantak a továbbítószekrény aluminium gombjaira. Mellette és felette gépek suhantak tova, ametiszt szemű táskahalak, a Munkaállam néma ordonáncái. Az éjszakát láthatatlan fényforrások lágy rózsaszíne világította. A hőhangárok a tompa, hangtalan földön, úgy kigyóztak fel a láthatárra, mint végtelen brontozaurus csigolyaoszlopa.

A mikrofon újra sercegni kezdett; a savrayon földalatti hálózata a törölt egységeket jelentette. Lenn a kékesbe ivódó sikon dermedt csend feküdt. Kémények csucsán nem göndörödött ki kazánok meghitt füstje, gépek dugattyuja nem szuszogott fel az éjszakába, tölgyek neszelő lombja nem ejtett kövér foltot a horizontra. Fémhangárok szertelen boltozatai alatt a délköröktől az északi jégterületekig szikkadásig mozdulatlan milliók ültek egymásbacsapódó és tovaúhógó áramok és hullámok ciklonjában és hervadt, szemük manométerek és aneroidok és spektrálképek táncát figyelte, a Munka Államának kérlelhetetlen rendje szerint.

Reggel felé elhagyta a kozmikus erőgyűjtők területét. Mögötte a fényszívó antennák óriási korongjai, mint mozdulatlan halszemek komoran lestek a keleti égboltozat felé.

Egy óra múlva már a gázrayon felett lebegett. Bekapcsolta a hullámmellenőrzőt. A vékony fémlapon dobolni kezdtek a deltaáramok. Lemérte a távolságot. Aztán megfordult és a Hullám-indítók felé vette útját. Süvöltve hasította a levegőt, ujjai kurta koppanással harsogták bele a továbbítóba a parancsot:

„Az indítóállomás megszólaltatja a riadószirénákat!”

Délben leszállott. Az indítóállomás hatalmas tetősíkján lélektelen tömeg feketéllett.

V. O. R. I. Ollen a hangtölcsérhez lépett:

- A kilencedik gázrayon felett delta hullámok járnak. Az alagutban összefutottak az oxigén vonatok. A delej miatt a gázrayonban négy percre megállott a munka.

Lemutatott a siklócsarnokra.

- A pótegységek megérkeztek. Önök indulnak a jégayonba!

Fölszállt a gépébe és intett a kezével:

- Előre!

A tömeg borzadva meredt a parancsnokra. Aztán megindult. Az arcuk tompa és kérlelhetetlenül merev maradt. A Munka Állama nem ismert alkudozást. A feléjük dörrenő szó ítélet volt. Mentek.

Az oromárbócra fölrepült a tisztelgő lobogó és V. O. R. I. Ollen elindította gépét.

Délután hat óra tiz perckor otthon volt. Megebédelt, bevonult a szobájába, leült egy karosszékbe és elaludt.

A szoba ajtaja néhány perc múlva zajtalanul felgördült. A nyílásban egy női alak állott.

- V. O. R. I. Ollen? - kérdezte csendesen.

Várt, aztán belépett.

Szürke, végtelen síkokat felölelő szeme holt tengerek nyugalmaival pihent az alvó férfi arcán. Az árkádba ívelő sápadt homlokról lesiklott a tekintete az elmosódott vonalú szintelen szájra, amit keskeny cickányáll keretezett.

Aztán leült a kerevet szélére. Várt.

A férfi keze satnyán hullott le a szék karfájáról. Előrehajolt és a kezét nézte. Sokáig nézte, aztán kitekintett az ablakon.

- Keljen föl V. O. R. I. Ollen - mondta a nő magában.

A férfinak felemelkedtek a szemhéjai. A nő felállott és keskeny kartonlapot nyújtott feléje.

- Utalvány.

V. O. R. I. Ollen futó pillantást vetett a kartonra.

- Igen - mondta szintelenül és fölállott.

- Én M. O. R. O. Linda vagyok. Az éghajlati bizottságnál dolgozom. Huszéves vagyok s ma jelentkezni kellett a tenyészbizottságnál. V. O. R. I. Ollenhez utasítottak. Itt vagyok.

- Üljön le M. O. R. O. Linda - szólott a férfi. - A törvény szerint: meg kell hát ismerkednünk.

Letette az utalványt a szék karfájára.

- Ha akarja, visszaveszi. A törvény megengedi. Jogában áll mást választani.

M. O. R. O. Linda leült és csendesen mondta:

- Igen a törvény. Gondolkozott már a törvényeinken?

- A Rendbizottságnál dolgozom.

- A könyvtárban volt?

- Megmutatták.

- Tudja, hogy az emberek képeket festettek?

- Minek?

- És verseket irtak?

- Tudom. Grafittal.

- Hallgassa V. O. R. I. Ollen, de furcsa - szólott a nő és szürke szemeivel a végtelenbe nézett.

„Comme la lune dans le ciel bleu, je suis seule dans ma chambre. J'ai éteint la lampe, je pleure.

Je pleure parce que vous êtes loin de moi et que vous ne saurez jamais combien je vous aime.”

- Je pleure? - kérdezte a férfi érdeklődve.

- Igen - felelte M. O. R. O. Linda - és a nő, akit a tenyészbizottság kartonnal látott el, mirtuszvirágot tett a hajába.

- Hogyan?

- Hosszu haját viseltek.

- És ráérték?

- A szívüknek éltek V. O. R. I. Ollen.

- Az artériáknak? A billentyűknek?

- Szomorufűz alatt ültek és a tavak hattyuit nézték és énekeltek. A szemük nedves lett és nevettek és sirtak.

- És a savak? Az áramok? A hullámok? A törvények?

- Nem tudom V. O. R. I. Ollen. Kevés savuk lehetett és kevés áramuk. A nőt és férfit, ha meghaltak egymás mellé ásták. Örökre egymáséi voltak.

- És az állam?

A nő vállat vont. És kinézett a fényszívó antennákra. Az óriási korongok éles fénynyalábot lőttek a rezervoárok hajlott tükreibe.

- Elfogadja az utalványt V. O. R. I. Ollen? - kérdezte néhány másodpercnyi csend után a nő.

- Elfogadom M. O. R. O. Linda. Egy félévre szól?

A nő bólintott:

- Egy félévre.

- És M. O. R. O. Linda?

- Elfogadom.

Kezet fogtak. M. O. R. O. Linda sápadt szája lassan kigyuladt. Fogta a férfi kezét és pulzusa hangosabb dobbanásba kezdett. Nézte a férfi arcát, sárga hajpihéit, a szemében nyugtalan szomjuság foszforeszkált, a térdében furcsa gyöngesség zsibbadozott és elengedte a férfi kezét.

V. O. R. I. Ollen lebecsájtotta az ajtót és a nőt a kerevethoz vezetőre.

- Gyermekre van engedélye? - kérdezte egyszerűen.

- Van - felelte a nő és keze remegett... Je pleure... je pleure... visszhangzott benne mint távoli gongütés...

- És fiut akar?

- Leányt - felelte csendesén és lehunyta a szemét.

A félév letelt, M. O. R. O. Linda vette a felszerelését és indult vissza az éghajlati művek rayonjába.

- Lejárt az időm V. O. R. I. Ollen.

A férfi bólintott:

- Megtettük a kötelességünket.

És bucsuzott:

- Tisztelet az Államnak M. O. R. O. Linda, amely mindennapi áramunkról gondoskodik.

M. O. R. O. Linda lehajtotta a fejét.

- Emberek vagyunk - fakadt ki vonagló száján a halk keserűség. - Sohasem érezte?

A férfi maga elé nézett:

- Elég, ha tudjuk M. O. R. O. Linda - felelte elnézően.

- Az éjjel énekeltem álmomban. És maga megsimogatta a lelkemet.

- A lelkét? - kérdezte a férfi és vajsárga arcán csökevény mosoly suhant tova. - Ez a kifejezés tulságosan absztrakt M. O. R. O. Linda!

- A lelkemet - ismételte a nő harmatos szemekkel. - A szomoru lelkemet.

A férfi felemelte a kezét.

- Az időnk lejárt - mondta szárazon. - Alkalmazkodnia kell a rendeletekhez, hogy életképes gyermeket szolgáltasson az Államnak.

M. O. R. O. Lindának mennie kellett. Jelentkezett a régi munkahelyén az éghajlati bizottságnál, ahonnan a szaporítórayonba továbbították. Itt mindennap átvilágították és naponként kétszer vitték az ózoncsarnokba. Egyszer beszélt még V. O. R. I. Ollenel háromezer kilométernyi messzeségből.

- Eszébe jutok még, V. O. R. I. Ollen?

A férfi tükörképe mereven nézett a levegőbe.

- Nem tudom biztosan, M. O. R. O. Linda. A gázterületeken megint kóbor hullámok járnak.

Savószínű szemében mégis megbolygott valami:

- Azt hiszem, egyszer együtt voltunk álmomban... És M. O. R. O. Linda hogy van?

- Je pleure... je pleure... - lehelte a nő.

A férfi már nem hallotta.

Parancsot kapott:

„A Hullámindító egységek bénító hullámokat küldenek az Államba és a jégterületekről visszaindították a kivont egységeket. Átveszi az inspekciót és ítélkezik. Rendbizottság.”

Leszállt a csatorna földalatti kikötőjébe. Az opálszerű cirkáló hangtalanul siklott ki vele a csatornák labirintusába. A hőkutak tornyai kialszúrt a sárga fény. A manométerek elpetyhüdtek, a csatornahálózat vize megduzzadt. A levegőben perzselés szaga érzett. Az éjszaka fekete volt.

A cirkáló üvöltő gyorsasággal száguldott fel az északi hullámindítókhöz.

V. O. R. I. Ollen kiszállott. A tetőn sötét fatetvek nyüzsögtek: a lázadó egységek. Hátraferdült homlokukból revolúció gőzölgött, okkersárga arcukon kietlen komorság ült.

V. O. R. I. Ollen a fényjelzőhöz lépett. A levegőbe felizzott egy szó, mint egy zord és mért-földeknek üzenő transparens. Csak néhány betű, de parancsoló és irgalmatlan:

- Vissza!

A tömeg nem mozdult.

- Nem.

- A munka, az Állam - kanyargott fel a levegőbe a kurta mementó.

- Mást - morajlott a tető felől.

- Az elevátorok megállnak. A hullámok kitörnek. A sugarak megisszák a csatorna vizét.

- Mindegy.

- Ózont kaptok... Injekciót.

- Nem kell. Mást.

- Mit?

- Fákat... Réteket...

- Az óceán alá mentek.

- Szomjazunk... kell valami... Valami... Nő... És gyermek. Gyermek.

Harsogtak. Hunyorgó kicsi szemükből tűznyilak pattantak, sorvadtt karjuk sután kalimpált.

V. O. R. I. Ollen hátralépett. A levegőben újabb betűk gyulladtak ki:

- A rendbizottság ítélkezik.

Az emésztőlencse fordult egyet. Mögötte megpattant valami. Hörgő vonítás robbant fel a levegőbe. De csak egy másodpercig tartott. A lencse mögül éles fénykéve csapódott a tetőre, odébb mozgott s amikor a szegélyhez ért, megállott és hirtelen felvillant az égre.

A tető üres volt. Felette csak könnyed füstfelhő örvénylett. Az árbócra fölszaladt a tisztelgő lobogó.

V. O. R. I. Ollen lement az őrhajóhoz és elindította. Éjszaka volt újra.

Végigfeküdt a hajón és felnézett a csillagokra. Megérintette a száját és homlokát, aztán megtapogatta a pulzusát. Láza volt. Kis könnyű láz, de az ujjai is merevedni kezdtek. A csuklóján megpercent néhányszor a hívó lemez, de karját nem tudta már felemelni. Nézte a csillagokat, táguló és mélyedő szemekkel s aszbeszt öltönye alatt benn a mellkasában lágy nyomást érzett.

- Labdacsot...

Senkisem hallotta. Fölállani már nem tudott. A mellkasában terjedt, melegedett a nyomás, mintha a csillagok ráültek volna. Igen, a csillagok. Lágyan fájtak, de egyre világosabban és egyre szomorubban.

- Érdekes - mondta fennhangon - a csillagok ma mintha szomoruak volnának. Sohasem láttam még szomorkodó égitesteket.

Vérző nyilalást érzett.

- Mi ez? - tanakodott magában: A bénulás nem fáj. A csillagok sem fájhatnak. Olyan messze vannak. Mi fáj mégis?

Rettenetes, sohasem érzett szomjuság ragadta torkon. Szomjazott valami után, amit vonagló agya most kínba rongyolódva hajszott a végtelen égboltozaton. A csuklóján a lemez egyre hangosabban percegett. Meglőditotta magát és rágurult a karjára. A füle mohón simult a lemezhez. A lankadó percegésből ezer hegedű ritmusa lüktetett ki, aztán, mintha sirt volna valaki.

- ...És mindig... mindig... V. O. R. I. Ollenre gondolok - mondta a hang elhalóan.

Többet nem hallott. A torkából károgyva buggyant ki a megtalált szó, a nevet kapott szomjuság.

- M. O. R. O. Linda - ordította bele a dermedt éjszakába - M. O. R. O. Linda!

A szeméből viz szivárgott. Bibor és sárga csillagok mosolyogtak rá szeliden.

- Je pleure... je pleure... - mondta derüsen és a feje élettelenül koppant le a padlóra. Hulláját még hajnalban leadták az emésztőtelepnek.